

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2023 05

FIYATI: 25 TL

19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı Kutlu Olsun

Yaşar Öztürk:
**Atatürk
ve Seçim** s: 41

Yahya Aksoy:
**Gençliği
Yükselen
Hayata** s: 7
Hazırlamak

Cengiz
Özakıncı:
**Mavi
Vatan ve
Atatürk** s: 17

Ömer
Dedeoğlu: s: 12
Mayıs 1923

Tekin
Özertem:
Mutluluk
s: 82

Öğüt
Yazman:
**Kronik
Sorunumuz
Enflasyon** s: 77

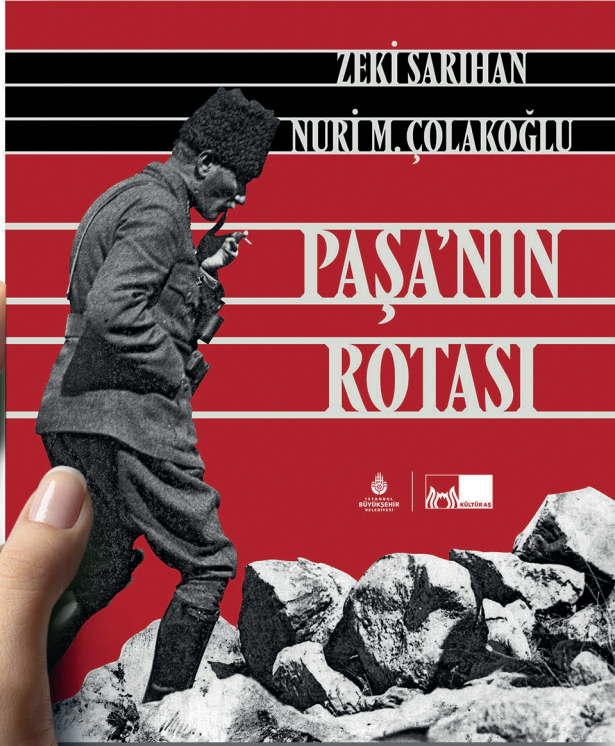
CUMHURİYETİMİZ

100

YAŞINDA

Bandırma Vapuru'nun Rotası 16 Mayıs 1919 Cuma İngilizlerin şikâyeti üzerine Doğu Karadeniz'deki Müslüman çetelerin Rum halkı rahatsız ettiği iddialarını incelemek ve gerekli önlemleri almak göreviyle 9. Ordu Birlikleri Müfettişliği'ne atanan Mustafa Kemal Paşa, karargâhındaki 23 kişiyle birlikte Bandırma Vapuru'yla İstanbul'dan hareket etti. Paşa'ya verilen görev talimatında, Mondros Mütarekesi gereğince ordunun elindeki fazla silahları toplamak ve Doğu Anadolu'da kurulduğu söylenen şûra yönetimlerini dağıtmak da vardı.

Paşa'nın Rotası, Millî Mücadele yıllarının en hareketli dönemlerini gün gün görsel bir dille aktarıyor. Mustafa Kemal Paşa'nın İstanbul'dan Samsun'a yola çıktığı 16 Mayıs 1919 günü başlıyor ve 23 Ekim 1922 tarihinde sona eriyor. Harita üzerinde işaretler ve dönem fotoğraflarıyla da Mustafa Kemal Paşa'nın üç buçuk yıl boyunca izlediği rotayı takip ediyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır, Demir Aytaç,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Vahap Candan,

Ali Tekin Çam, Ömer Dedeoğlu, Dr. Cihangir Dumanlı,

Barbaros Eneç, Konur Ertop, Gürbüz Evren,

Dr. Murat Molu, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal,

Cengiz Özakıncı, Dr. Tekin Özerterem, Yaşar Öztürk,

Necdet Pamir, Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı,

İzlen Şen Toker, Cemal Türkmen, Necef Uğurlu,

Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız, Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abone@butundunya.com.tr

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.

İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

Basım Tarihi: 26 / 04 / 2023

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Sonsuzluk Gibi
Dr. Ufuk Akyol

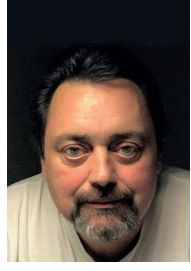
**7 Gençliği Yükselen
Hayata Hazırlamak**
Yahya Aksoy

- 12 Mayıs 1923 Ömer Dedeoğlu**
17 Mavi Vatan ve Atatürk
Cengiz Özakıncı
23 Zübeyde Kaya Boztepe
**30 Atatürk ve Uluslararası
Kadın Kongresi**
A. Erdem Akyüz
37 Bandırma Vapuru
Dr. Cihangir Dumanlı
41 Atatürk ve Seçim Yaşar Öztürk
**49 İşgal Güçleri, Karadeniz
Komutanı Harbiye Nazırı'na
Talimat Veriyor** *Cengiz Önal*
54 Hakimiyeti Milliye Yazıları
**57 Hudut Boyunda Bir Devlet
Adamımız** *Mete Akyol*
62 Yorumuz
Prof. Dr. Cengiz Kудay
63 24 Nisan 1915'te Ne Oldu?
Vahap Candan
**69 Deprem Felaketinin Getirdiği
Dostluklar** *Gürbüz Evren*
**73 Seçim Tiyatrosuna
Hoşgeldiniz** *Nuray Bartoschek*
**77 Kronik Sorunumuz
Enflasyon** *Dr. Öğüt Yazman*

İÇİNDEKİLER

- 82 Mutluluk** *Dr. Tekin Özertem*
87 Suçlanan Kitaplar
Necef Uğurlu
93 Değer ve Bedel *Tayfun Yılmaz*
**95 Yarım Kalmış Son Romanın
Sayfaları Arasında**
Konur Ertop
101 Gönen'e Doğru
Cemal Türkmen
**107 Rusya-Çin Yakınlaşması
ve Enerji Alanındaki
Yansımaları** *Necdet Pamir*
**114 "Düşünüyorum Öyleyse
Varım"** *Op. Dr. Murat Molu*
119 Devlet Nedir? *Barbaros Eneç*
**125 Üretici Göçü Bir An Önce
Durdurulmalı!** *Reha Tartıcı*
127 Kalkanların Tarihi
Sabriye Aşır
**132 Blaubeuren'deki Mavi
Çömlek** *İzlen Şen Toker*
**137 Devrik Kral Faruk'tan
Günseli Başar'a Kraliçelik
Tacı!..** *Ali Tekin Çam*
143 Yeniden Doğmak
Mehmet Ünver
148 Neler Olmuyor ki Dünyada
Sezin San Sungunay

- 5 *Beni Hatırlayınız*
48 *İlk Dersimiz Türkçe*
56 *Gözün Sözü*
118 *Bilginizi Denetleyin*
147 *Sudoku*
151 *Çözümler*
152 *Yarının Büyükleri*
154 *Bulmaca*
156 *Satranç*
158 *Bize Gönderilen Kitaplardan*
160 *Bir Fotoğraf Bin Sözcük*

Sonsuzluk Gibi

Hatırladığın en eski anımda o var: Annem... Beni yatırıp üstümü örttüğünde, o an bozulmasın diye hiç kıpırdamazdım. O soğuk Ankara kışının kuru ayaz gecelerinde, ay onun yüzüne penceredeki tülün desenini yansıttığında ben büyülenmiş gibi olurum.

Kaç yaşındaydım kim bilir? 3 civarı olsa gerek.

Gündüzleri babam işte olur, biz Tandoğan Meydanı'ndaki Ordu Sineması'na giderdik ikimiz, elele. Yakındı eve. Filmlerden dahi hatırladıklarım var:

“Dokuz Kuyruklu Kedi” Karl Malden, sonra “Küçük Dev Adam” Dustin Hoffman.

Kaç yaşındaydım kim bilir? 5 civarı olsa gerek.

Kapüşonlu bir parkam vardı. Ağzımı, boğazımı kaşkolla sarar, beni okula götürürdü. Ben o kapüşonun içinde kendimi Ay'da yürüyor gibi hayal ederdim. O aralar pek popülerdi astronotluk mesleği.

Kaç yaşındaydım, kim bilir? 7 civarı olsa gerek.

Birgün, hiç unutmam, radyoda Sezen Cumhur Önal'ın “çikolata renkli” diyerek anons ettiği şarkıcıyı duyduğunda “Aa! Pek severim.” deyip, sesini açıyordu büyük beyaz Grundig'in.

Kulak kabarttım, şarkının sonunda ismini tekrar etti Sezen Cumhur: “Nat King Cole” dedi.

Unutmadım. Harçlık biriktirip Kızılay'da Soysal Pasajı'ndaki plakçıya gidip bir albümünü aldım. “Long play” denirdi o zaman, veya 33'lük.

Kaç yaşındaydım kim bilir? 10 civarı olsa gerek.

Doğum günlerimde bana partiler düzenlerdi. Arkadaşlarımı çağırırdık. Tabii hepsi oğlan çocuklarıydı.

Bir keresinde bana sitem etti:

“Yok mu sınıfta güzel bir kız? Çağırırsan ya!”

Pek anlam verememiştim. Gittim, değil sınıfın, okulun en güzel kızına davetiye verdim. Annem kıza hayran oldu. Konu komşuyu çağırıp gösterdi. Kızın keyfi yerinde görünüyordu ama ben çok utandım nedense.

Kaç yaşındaydım kim bilir? 12 civarı olsa gerek.

Ergen yaşlarım geldi. Az çektirmedim kadına. Akşam 6’da gelirim dediğim eve, sabaha karşı 3’te mi girmedim; günlerce okulu asıp haytalık mı etmedim... Neyse gerisi bende kalsın.

İlk o yıllarda ağlattım onu. Şairin dediği gibi *“güldüğünde cenneti görmüştüm, ağladığında da cehennemi gördüm.”*

Ondan sonra hiç merak etmedim.

Kaç yaşındaydım kim bilir? 16 civarı olsa gerek.

Sonraları gene ağlattım ama... Sormayın neden. Oluyor işte.

Bir zaman sonra biraz akıllandım, yapmadım bir daha.

Ta ki babam öldüğünde ağlayabilmek için bana sarıldığı güne kadar.

Kaç yaşındaydım kim bilir? 50 civarı olsa gerek.

“Anahtarlarım nerede?” diye sordu bir süre önce.

“Telefonum nerede?” sorusu takip etti.

“Komşunun adı neydi?”

“Günlerden ne bugün?”

“Gözlüklerim nerede?”

“Gözlüğüm var mıydı benim?”

Bir anlaşma yaptım annemle. Ne kaybederse bulacak, ne unutursa hatırlatacaktım. O da karşılığında beni asla unutmuyacaktı.

Uymadı anlaşmaya:

“Sen ne iş yapıyorsun?”

“Çocuğun var mıydı senin?” ile başladı.

Günlerden bir gün o kan donduran soruyu soruverdi:

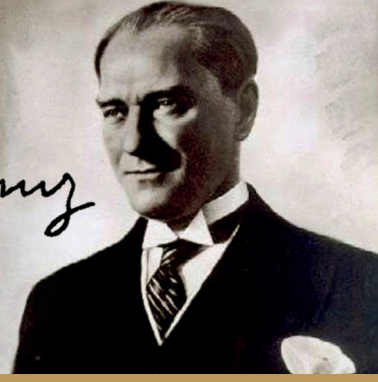
“Sen kimsin?”

“Adın ne?”

Kaç yaşındaydım kim bilir?

ufukakyol@butundunya.com.tr

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- *Ey yükselen yeni kuşak, gelecek sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk, onu yükseltecek ve yaşatacak olan sizsiniz.*
- *Çocuklarımıza ve gençlerimize vereceğimiz tahsilin hududu ne olursa olsun, onlara esaslı olarak şunları öğreteceğiz: 1- Milliyetine, 2- Türkiye Devletine, 3- Türkiye Büyük Millet Meclisine; düşman olanlarla mücadele lüzumu. Fertleri bu mücadele gerekleri ve vasıtalarıyla donanmayan milletler için yaşama hakkı yoktur. Mücadele, mücadele lâzımdır.*
- *Yorulmadan beni takip edeceğinizi söylüyorsunuz. Benim sizden istediğim şey, yorulmamak değil, yorulduğunuz zaman da, durmadan yürümek, yorulduğunuz dakikada da dinlenmeden beni takip etmektir.*
- *Gelecek nesillerin Türkiye'de Cumhuriyetin ilanı günü, ona en merhametsizce hücum edenlerin başında, cumhuriyetçiyim iddiasında bulunanların yer aldığını görerek şaşıracaklarını asla farz etmeyiniz! Bilâkis, Türkiye'nin münevver ve cumhuriyetçi çocukları, böyle cumhuriyetçi geçmiş olanların hakikî zihniyetlerini tahlil ve tesbitte hiç de tereddüde düşmeyeceklerdir.*
- *Gelecek için hazırlanan vatan evlâdına, hiçbir güçlük karşısında baş eğmeyerek tam sabır ve dayanma ile çalışmalarını ve öğrenimdeki çocuklarımızın anne ve babalarına yavrularının tahsillerinin tamamlanması için her fedakârlığı göze almaktan çekinmemelerini tavsiye ederim.*
- *Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça, daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.*

K Atatürk

Dünya tarihinin gördüğü bir deha olan Mustafa Kemal Atatürk, tarihin akışını değiştirmiş, tarihe damgasını vurmuş, benzeri olmayan bir ulusal kurtuluş mücadelesini örgütleyerek mazlum milletlere tam bağımsızlık bağlamında örnek olarak, toplumların ve dünyanın gidişini etkilemiştir. Değerli Gazeteci Erkan Özmen, “Mustafa Kemal Atatürk’ün Gazeteleri” adlı eseri ile, bize öğretilenlerin dışında bir Atatürk’ü, onun temel öğretilerini, düşünce yapısını ve gerçekleştirdiklerini, neden sonuç ilişkileri içinde araştırarak, farklı bir perspektifle sunuyor. Erkan Özmen, bu uzun soluklu, titiz çalışması ile ulusal kurtuluş mücadelesinde ve devrimlerin doğuşunda basının önemini hep farkında olmuş Mustafa Kemal Atatürk’ü, bu yönde göstermiş olduğu bireysel çaba ile okurların dikkatine sunuyor, onun toplum önderi olarak kişiliğini, eylemlerini farklı bir eksende kavramamızı sağlıyor.

Sayın Özmen’i, bu değerli çalışmasından ötürü kutluyorum.

Prof. Dr. Arzu Kihitir

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Düşler ve Düşünceler
Yahya Aksoy

Gençliği Yükselen Hayata Hazırlamak

Gençler! Cesaretimizi kuvvetlendiren ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz eğitim ve kültür ile insanlık meziyetinin, vatan sevgisinin, fikir özgürlüğünün en değerli simgesi olacaksınız.

Ey yükselen yeni nesil!

Gelecek sizindir. Cumhuriyeti biz kurduk; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz! Atatürk, (1914)

Türk ulusu, yüzyıllar boyunca kendi egemenliğini, kendi iradesini kullanmasına engel olan

rejimler in acılarını çekmiş, nihayet kendine en uygun yönetimin cumhuriyet olduğunu görmüştür. Egemenliğin herhangi bir kişi, zümre veya sınıfla paylaşılmasının söz konusu olmadığı ve egemenliğin bütünüyle ulusa ait olduğu cumhuriyet rejiminde karar kılmıştır.

Ulusal egemenliğin esasları olan tam bağımsızlığa ulaşılmasını sağlayan Kurtuluş Savaşımızın sonucu olarak kurulan Cumhuriyet'in anıtsal belgesi olan Nutuk, emsalsiz bir dünya lideri olarak tanımlanan Atatürk'ün ulusal ve evrensel yönleriyle yükselen dünya değerleri içerisiyle öncülüğünü korumaktadır.

"Bazı savaşlar, insanlığa verdiği bütün acılara karşın, daha ileri atılımların ebesi olabilir. Özgürlük idealine yeni ivme kazandırabilir. Birinci Dünya Savaşı, insanlık için böyle bir hizmet gördü. Türkiye de o savaşın yıkıcı sonuçlarından devrimci sonuçlar yaratabildi. Kurtuluş" böyle gerçekleşti."¹

Birleşmiş Milletler Örgütü, 1985 yılını, dünya kamuoyunun ilgi ve dikkatlerini çekerek, gençliğin sorunlarına ve yakın geleceğin getireceklerine şimdiden eğilmeyi sağlayarak hazırlıkları ve önlemleri gündeme getirmek amacıyla "Uluslararası Gençlik Yılı" olarak ilan etmiştir.

Prof. Dr. Süleyman Çetin Özoglu, şöyle demekte:

"Gençlik Yılı'nın temel amacı çerçevesinde katılım, gelişim ve barış boyutları, yaşamın temel

boyutları olmaları bakımından, kutlamaların esas boyutları olarak belirlenmiştir. Bu özgür yaşam boyutları, günümüzün ve geleceğin gençliğinin özgürce ve insan haklarına dayalı gelişmelerinin bütününe geçilmez boyutları olmaktadır. Bu boyutlar, aynı zamanda gençlik döneminin, gençlik oluşumunun ve sürecinin temel dayanakları ve kaynaklarıdır. Genç, barış içinde yaşama katılarak gelişecektir."

Gençlik Yılı'nda (1985) ödül alan şiiirler bize ışık tutmakta "Destanı- Evladım" şiiirinde âşık Sefil Selimi şöyle demekte:

"...Tarihi eserin, dibinde yatan / O insana borçlu kaldı, bu vatan / Ya beni utandır, ya da sen utan / Şehirde gaziye, uy Genç evladım (...). Doksan üç harbinin esiri şunlar / Ayaklı kitaplık, birkaç dil anlar / Çarpışmış cephele, fethetmiş onlar / Yaşlı canlı tarih, bay genç evladım /...Başlangıçla bitiş arasında sen / Zorlukları devir, müşkülle ri yen / Sefil Selimiyem, doyamadım ben / Gençliğin tadına doy genç evladım."

Âşık Beyanî (Halil İbrahim Güleç-Darende) ödül alan Oğul şiiirinde; *"...Sanayi dalında olursa yarış / O ülkede başlarbüyük bir barış / Herkes biraaraya koysa beş kuruş / Yüzlerce fabrika kurulu oğul /... Fikirle savaş yap fikirle barış... / Cumhuriyet denen hür iradeyle / Seçip seçilir milletçe reyle /... Atatürk kabrinde müsterih olsun / Menzile varıldı, varılır oğul."* demekte.

21.Yüzyıl için bütün ülkeler ve Türkiye hakkında öngörülerin yer aldığı, “Gelecek 100 Yıl” yazarı G. Friedman, G. W. Hegel’in sözüne öncelik vermekte:

“Dünyaya rasyonel bir gözle bakan kişiye, dünya rasyonel bir bakış açısı sunar. Bu ilişki karşılıklıdır.”

Falih Rifkî Atay, Atatürk devri üzerine hatıralarının yer aldığı Çankaya adlı eserinde; *“Mustafa Kemal’i, İzmit gazeteciler toplantısında dinledim. Bir liderlik vasfını daha öğrendim: Herkesi sonuna kadar söylemekte serbest bırakmak ve hiç hoşuna gitmeyecek fikirleri dahi sonuna kadar dinleme sabrını göstermek! Kesin kararını verinceye kadar böyle idi. Bu kesin*

Falih Rifkî Atay

kararı da herkesle beraber, herkesle inanarak, ortaklaşa bir karar haline sokmaya dikkat ederdi. Amaç, ‘Arkadaşlarla verdiğimiz karar’ diye bilmek idi.” ifadesine yer

“Hepimiz kabul ederiz ki, Atatürk Devrimleri’nin ölümsüzlüğü kültürel, siyasal, ekonomik bütünlük içinde Türk toplumunun insanca ve çağı aşan bir yaşam kurmayı amaçlamasından kaynaklanır.

vermekte.

“Atatürk, gerek ileri görüşü, gerekse ah-lâki meziyetleri ile tüm dünyanın kalbinde taht kurmuş, eşsiz bir liderdir. Hepimiz kabul ederiz ki, Atatürk Devrimleri’nin ölümsüzlüğü kültürel, siyasal, ekonomik bütünlük içinde Türk toplumunun insanca ve çağı aşan bir yaşam kurmayı amaçlamasından kaynaklanır. Taşıdığı evrensel özün de nedeni budur...”²

Dünyada ün salmış Kurtdereli Mehmet Pehlivan’ın ve Atatürk’ün sözleri, yükselen sporcularımız ve

gençliğimiz için en büyük yol göstericidir:

“*Seni cihanda büyük ün salmış bir Türk pehlivanı olarak tanıdım. Parlak başarılarının sırrını şu sözlerle izah ettiğini de öğrendim: ‘Ben her güreşte arkamda Türk milletinin bulunduğunu ve millet şerefini düşünürüm.’*”

“Bugün ulaştığımız sonuç, yüzyıllardan bu yana çekilen ulusal felaketlerden doğan uyanışın ve bu sevgili vatanının her köşesini sulayan kanların bedelidir. Bu sonucu, Türk gençliğine emanet ediyorum.”

Bu dediğini en az yaptıkların kadar beğendim. Onun için senin bu değerli sözünü, Türk sporcularına bir meslek düsturu (prensibi) olarak kaydediyorum.”³

“Büyük davamız, en medeni ve

refah seviyesi yüksek bir millet olarak varlığımızı yükseltmektir. Bu yalnız kurumlarımızda değil, düşüncelerinde de köklü bir devrim yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir; / “Bugün ulaştığımız sonuç, yüzyıllardan bu yana çekilen ulusal felaketlerden doğan uyanışın ve bu sevgili vatanının

her köşesini sulayan kanların bedelidir. Bu sonucu, Türk gençliğine emanet ediyorum.” diyen Atatürk’ün amacı, Türkiye’yi yalnız çağdaş, demokratik bir toplum durumuna dönüştürmek değildi. Aynı zamanda sürekli olarak bu yönde gelişmesini sağlamaktır. Türk gençliğine bıraktığı en büyük emanet budur. “Gençliğe Hitabe” bu ulusal emanetin tarihi belgesidir.

“*Ey Türk Gençliği! Birinci görevin, Türk bağımsızlığını, Türk Cumhuriyeti’ni sonsuza kadar korumak ve savunmaktır. Varlığının ve geleceğinin tek temeli budur. Bu temel, senin en değerli hazinendir. (...) / “Gençler! Vatanın bütün ümidi ve geleceği size, genç kuşakların anlayış ve enerjisine bağlıdır. Yeni Türkiye’nin genç*

evlâtları,yorulunsanız da beni izleyeceksiniz. Dinlenmemek üzere yürümeye karar verenler asla ve asla yorulmazlar. Türk gençliği amaca, bizim yüksek ülkümüze durmadan, yorulmadan yürüyecektir. Millet

bağrından temiz bir kuşak yetişiyor. Bu eseri ona bırakacağım ve gözüm arkada kalmayacak!”

“Bütün ümidim gençliktedir, / Yaşam mücadeleden ibarettir, / Benim anladığım gençlik, bu devrimin fikirlerini ve ideolojisi benimseyip gelecek kuşaklara götürecektir kim-selerdir, / Onlara bilim ve kültürün olumlu fikirlerini veriniz, geleceğin aydınlığına onlarla kavuşacaksınız...” diyen emsalsiz önder Atatürk, fikirleri, uygulamaları, stratejileri, yüksek ufku ve felsefi düzeyde Atatürk Devrimi'nin bir “Aydınlanma Devrimi” olduğu bilinciyle, bütün alanlarda yükselen dünya değerlerini aşmamız için bize ışık tutmakta ve yol göstermektedir. Bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda sürekli gelişerek yükselen hayat değerlerine karşı öncelikle ve önemle

çocuklarımızı, gençlerimizi ve hal-kımızı bilim, akıl ve teknoloji bil-gi ve becerileri ile donatmak uzun vadeli ve öncelikli amacımız olma-lıdır.

Şair Orhan Asena'nın ifade et-tiği gibi: “...Atatürk bir ufkun adı, dağın değil / Dağ durur, oysa ufuk yürür. / Her ufukta Atatürk bü-yür. / Her ufukta yenilenir bir kez” diye tekrarlayarak, büyük önder Atatürk'ü saygı, özlem ve minnetle anıyor, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı'nın 104. Yılı'nı ulusça yüksek sorumluluk bilinciyle ve heyecanla kutlu-yoruz. •

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

1- Prof. Dr. Bülent Tanör - Kuruluş, s. 9

2- Çağdaşlaşma Yolunda Atatürk Devrimleri, H. Bena-zus, TBB y. 1. cilt, s. 9

3- 12 Kasım 1931; A. H. H. B. s.167

Şerefimle Ölmeye Hazırım!

Mustafa Kemal'in Samsun ve çevresindeki faaliyetlerinden korkan İstanbul Hükümeti, İçişleri Bakanı Ali Kemal'in bir genelgesi ile onu görevden alır. Ali Galip adında biri de, Erzurum valiliğine atanmak maskesi altında Mustafa Kemal'i tutuklamakla görevlendirilir ve Sivas'ta bazı tertiplere baş vurur. Bu komployu Amasya'da haber alan Mustafa Kemal, bir atlı birlik oluşturarak habersizce Tokat'a gider. Sohbet etmek üzere şehrin ileri gelenlerini toplar. Bu toplantıda bulunan avukat Ali Bey, gözlemini şöyle anlatıyor:

“Yirmi kişi kadar vardık. Atatürk, etrafında bazı kişilerle birlikte geldi. Köşe-de bir sandalye vardı. Selâm verip oraya oturdular ve bize memleketin kurtuluş yolu hakkında hiçbir şekilde unutamayacağım şu açıklamada bulundular: ‘Hiçbir savunma aracına sahip olmasak bile, dışımız tırnağımızla, zayıf ve dermansız kolumuzla mücadele ederek şeref ve haysiyetimizi, namusumuzu korumayı kaçınılmaz görüyorum. Tarih, bize vatan uğrunda canını, malını esirgemeyen milletlerin asla ölmediklerini göstermektedir. Ben hayatımı, hiçbir zaman milletimizden üstün görmedim ve görmeyeceğim. Her an memleket için şerefimle ölmeye hazırım.”

Satır Arasında
Ömer Dedeoğlu

Mayıs 1923

7 Mayıs 1923'te, Vatan gazetesinde Atatürk'ün New York'ta yayımlanan World News gazetesine muhabirine verdiği şu röportaj yayımlanır:

“Türkiye'nin belli başlı felaket sebeplerinden biri Türkiye'de iktisadi hürriyetin yokluğu olmuştur. Bu hürriyeti kazandığımızdan dolayı Cenabı Hakk'a hamdü sena (övmek ve yüceltmek) ederim. Bunu

Lozan'da akdedeceğimiz barış antlaşmasına koydurmak lazımdır. Bu bizim için öyle hayati bir mecburiyet olmuştur ki, buna muvaffak olmak için hiçbir fedakârlıktan çekinmeyeceğiz.

Benzeri görülmemiş bir zafer kazandık. Fakat bu zafer üzerine istiraht edersek netice eskisi gibi olur.

Türkiye'nin iktisadi, ticari ve sınai gelişmesi için çalışmalıyız.

Diğer memleketlerden bu sahalarda pek geride kalmış olduğumuzu unutmamalıyız. Batı'nın otomobillerine karşı bizim kağınlarımız, buharla çalışan vapurlarına karşı yelkenli gemilerimiz vardır...

Dört sene zarfında bağımsızlığımızı kazandık, namus ve şerefimizi koruduk. Türk milletinin ümit ve beklentisine layık olduğumuzu ispat eyledik... Yapılan şeyler bir şahsa değil bütün millete aittir...

Barışın akdinden sonra bizim için bir mesai ve faaliyet devresi başlayacaktır. Büyük Millet Meclisi'nin yapacağı mühim birçok işleri olacaktır. İrat ettiğim nutuklarda muhtelif şubeler için namuskâr müdür, uzak görüşlü kişilerin tayinini tavsiye ediyorum..."

Sözlerinin sonunda yaptığı vurgudan da anlaşılacağı gibi Atatürk liyakat kavramına büyük önem veren bir liderdi ve bu ilkeyi Türkiye'nin yönetiminde temel prensiplerden birisi olarak benimsemişti. Bir kişinin yetenekleri, bilgisi, deneyimi ve işin gerektirdiği yetkinliği dikkate alınarak devlet kademelerinde görev almasını, toplumun

Atatürk askeri, siyasi, idari ve kültürel alanlarda yetenekli ve nitelikli insanların görevlendirilmesini savunmuştu ve kamu hizmetlerinde liyakate dayalı olarak personel seçiminde öncülük etmişti.

gelişmesinde, kalkınmasında ve gönencinde rol oynayan en önemli faktör olarak görmüştü. Atatürk askeri, siyasi, idari ve kültürel alanlarda yetenekli ve nitelikli insanların görevlendirilmesini savunmuştu ve kamu hizmetlerinde liyakate dayalı olarak personel seçiminde öncülük etmişti. Devlet memurlarının eğitimlerini ve çalışmalarını sürekli olarak takip etmiş, düzenlemiş ve kamu alanında yüksek sorumluluk bilincinin oluşmasını sağlamaya çalışmıştı. Ulusun tüm unsurlarını ayırım yapmadan bu ilkenin etrafında harekete geçirmeye çalışmıştı ve bu

nitelikli kadrolar ülkeyi geleceğe emin adımlarla taşıyacaktı.

Bu yaklaşımın ne kadar önemli ve hayati olduğunu yüz yıl sonra çok daha iyi ve net kavrayabiliyoruz. Bir işi yapabilecek en donanımlı insan yerine, siyasi veya dünya görüşü üzerinden kayırılarak görevlendirmeler yapıldığı zaman maalesef devletin ve ülkenin tüm kurumları çalışamaz hale geliyor ve bütün sistem güvenilirliğini kaybetmeye mahkûm oluyor.

Atatürk, 8 Mayıs 1923 tarihli bir belgede, doğrudan doğruya kendi emrine yurtdışından gönderilen maddi yardımları kuruluşuna kayıt altına alır. Toplam 254,038 Türk Lirası ve 8,252 İngiliz Sterlininden oluşan ve dünyanın farklı yerlerindeki dernekler ve şahıslardan Milli Mücadele için gelen bu önemli birikim, ileride itibar için değil ulusun gönenç için kullanılacaktır. İş Bankası bu gelen yardımlarla kurulacak ve 100 yıl sonra bugün, Cumhuriyetin simge kurumlarından birisi olarak her şeye rağmen sapaşlam ayakta duracaktır.

25 Mayıs'ta Atatürk, Lozan görüşmelerinde Yunanlıların Türkiye'yi sıkıştırmaya yönelik tavrı

hakkında İsmet Paşa'ya çektiği telgrafı şu sözlerle bitirir:

“Yunanların cumartesi günü konferanstan çekilmelerine mani olabilmek için arzularını kabul etmek lehimize değildir ve böyle bir çekilme, İtilaf Devletleri aynı harekete iştirak etmedikçe hiçbir mana ve tesire sahip olamaz. Eğer konferanstan çekileceklerini tebliğın manası, fiilen askeri harekâta geçeceklerini ihbar ise bu hususta İtilaf Devletlerinden haklı olarak sorulacak noktalar vardır.”

Milli Mücadele için dünyanın farklı yerlerinden gelen birikimlerle 100 yıl önce kurulan İş Bankası, Cumhuriyetin simge kurumlarından birisi olarak her şeye rağmen sapaşlam ayakta durmaktadır.

Ulu Önder, Eskişehir'de bulunan Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'ya 27 Mayıs günü şu mesajı

gönderir:

“Hazırlık ve manevra hakkında telgrafnamelerini aldım. İsmet Paşa’ dan son gelen telgrafnameler suretleri takdim kılındı.

Tamirat meselesinde İsmet Paşa teklifi kabul etmiş olmakla şimdilik Yunan Hareketi ihtimali ertelenmiş demektir. Bununla beraber esas muallak kalan meseleler münasebetiyle de yakın zamanda faaliyeti lazım gelebilir. Heyeti Vekile’ de siyasi vaziyetin müzakeresinde manevraların hazırlığına devam ile beraber icrası gününün yeni bildirimine kadar ertelenmesi ve zatı devletlerinin bir iki gün için Ankara’ ya teşrifleriyle yüksek görüşlerinizden faydalanmayı münasip gördük.

Gerçekten de sizin hazır bulunmanızla görüşülecek meseleler vardır.“

29 Mayıs 1923’te, Atatürk İsmet Paşa’ya cevaben şu telgrafı gönderir:

”Barış meselesinin azami derecede halledilmiş olduğu hakkında devletlilerinin yazısı memnuniyet vericidir. Birkaç gün zarfında takdirleri veçhile vaziyetin tayinine muvaffak olursanız çok müstehab olacağız. Muvaffak olmanızı

temenni ederim. Fevzi Paşa Hazretleri de Ankara’ dadır. Vaziyet belli oluncaya kadar burada bulunacaktır. Gözlerinizden öperim.”

Atatürk, savaşın ciddi sonuçları olduğunu biliyordu ve bu nedenle barışın korunmasının önemini vurgularken, aynı zamanda ulusal bağımsızlığı ve egemenliği savunmak için gözünü kırpmadan gerekli eyleme de hazırды.

Sevgili okurlar Atatürk Lozan’ı barış içinde sonlandırmak istiyordu ama sonuç ulusun bağımsızlığı aleyhine olursa tekrar savaşmayı da göze almıştı. Savaşın ciddi sonuçları olduğunu biliyordu ve bu nedenle barışın korunmasının önemini vurgularken, aynı zamanda ulusal bağımsızlığı ve egemenliği savunmak için gözünü kırpmadan gerekli eyleme de hazırды. Atatürk’e göre savaşın asıl önemi ulusal bağımsızlık, egemenlik ve ulusun iradesi için verilen mücadelede yatıyordu. Ona göre savaş, bir ulusun onuru ve bağımsızlığı için verilen mücadeleyi ifade ediyordu ve bu mücadelede özgürlüğü, adaleti ve yaşamı savunmak çok önemliydi.

Ayrıca savaşın birçok farklı

yönü olduğunu ve askeri gücün yanı sıra siyasi, ekonomik ve sosyal faktörlerin etkili olduğunu anlıyordu. Savaşın kazanılması için tüm bu faktörlerin dikkate alınması gerektiğini düşünüyordu.

Atatürk, hayatının büyük bir kısmını savaşlarla geçirmiş bir asker ve liderdi. Savaş hakkındaki görüşleri de bu tecrübelerine dayanıyordu. Yaşamsal olmadığı sürece savaşın ölüm ve yıkımdan başka bir şey getirmediğinin de farkındaydı. Ona göre, barışı korumak için savaşmak gerekirse, bunu yapmak zorunda kalınmalıydı ve bu şartların dışında da savaşı hep cinayet olarak görüyordu.

Bu tavrında Ulu Önder'in hiç şüphesiz en önemli özelliği olan insancılığının çok büyük yeri vardır. Ömrü cephelerde kan ve gözyaşı arasında geçen Atatürk'ü insanlık

Atatürk, barışı korumak dışında savaşı hep cinayet olarak görüyordu. Ulu Önder'in bu tavrında en önemli özelliği olan insancılığının çok büyük önemi vardı.

idealinin en önemli örneklerinden birisi yapan da yaşama duyduğu bu derin sevgi ve saygıydı. Kendisi de ömrü boyunca temiz kalpli, alçakgönüllü ve vefalı kalmayı başarmış, gösterişten ve sözde maddi itibardan uzak durmuştu. Onun için itibar edinmenin tek yolu hep akıl, bilim ve sevgiden geçmişti... •

omerdedeoglu@butundunya.com.tr

“Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, malî, iktisadî, adlî, askerî, kültürel ve benzeri her hususta tam bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek mânasıyla bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sükûna erişeceğimiz inancında değiliz.”

(1921)-(Nutuk II, S. 623-624)

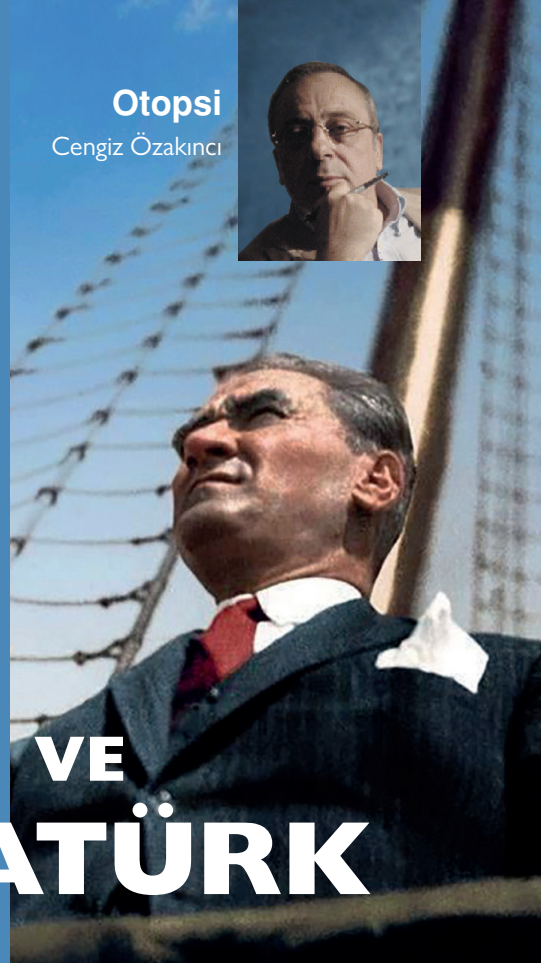
Mustafa Kemal Atatürk

Otopsi
Cengiz Özakıncı

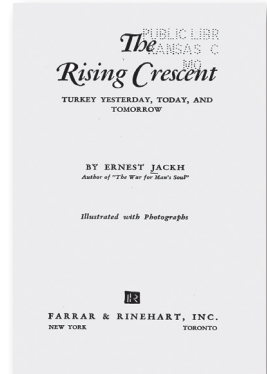

1928
Yavuz-Havuz
Davası ve
Kumpas İddiaları
14

MAVİ VATAN VE ATATÜRK

Ernest Jackh (d. 25.02.1875 -ö. 17. 08. 1959) Talat, Cemal ve Enver Paşa gibi İttihat ve Terakki cemiyetinin üst düzey yöneticilerinin yakın dostuydu. Osmanlı İmparatorluğu ve Orta Doğu üzerinde uzmandı. II. Abdülhamid döneminde kurulan Osmanlı İmparatorluğu-Almanya ittifakını pekiştirici çalışmalarda bulunuyordu. 1912'de Türk-Alman Dostluk Derneği'nin kuruluşunda önemli rol oynayan Jackh'ın "Deutschland im Orient nach dem Balkankrieg" kitabı 1915'te "Balkan Harbinden Sonra Şarkta Almanya" adıyla yayınlanmıştı. (Bkz: Kendi Mektuplarında Enver Paşa, Hz. M. Şükrü Hanioglu, Der y., 1989, s.13.) Ernest Jackh 1915'te Çanakkale Savaşı sırasında »

Ernest Jackh, "The Rising Crescent (Yükselen Hilal), 1944

Ernest Jackh (sağda) 14 Mart 1909.

cepheyi dolaşmış, orada Mustafa Kemal ve Fevzi (Çakmak) ile görüşmüş, Mustafa Kemal yaralanan askerlerimize maddi yardımlarda bulunmuş olmasından dolayı ona şu telgrafla teşekkür etmişti:

Çanakkale, 2 Eylül 1915

Gelibolu yarımadasında yaralanan ve sakatlanan Osmanlı askerleri için topladığınız yardıma, benim ve Mareşal Liman von Sanders' in teşekkürlerini sunarım. Yolladığınız bir milyon marka "Jackh Fonu" ismini verdik. Kaderin savurduğu bir haşin darbeye bizimle katlanmakla kalmayıp bundan doğan ıstırapları da hafifletmek için akla gelen her yardımı esirgemeyen siz sadık dosta Fevzi Bey de selamlarını ve teşekkürlerini yollar.

M. Kemal

Ernest Jackh, Yükselen Hilal, çeviren: P. Kuturman, Uğur Kitabevi, 1946.

Ernest Jackh, Osmanlı giysileriyle, 1911

Bu telgraf, Ernest Jackh'ın yıllar sonra 1944'te ABD'de yayınlanan "Rising Crescent: Turkey Yesterday, Today and Tomorrow"

(Yükselen Hilal: Dün, Bugün ve Yarın Türkiye) kitabında (s.264) yer alıyor. Anılan kitabın "İkinci Cephe: Atatürk ve Kayzer'le Çanakkale'de" (The Second Front, With Atatürk and Kaiser in the Dardanelles) başlıklı XVII. bölümünde Mustafa Kemal'in daha 1915'te, Çanakkale cephesinde çarpışmaktayken deniz gücünün önemini kavramış olduğunu belirten Jackh, özetle şöyle diyor:

- "Deniz kuvvetinden ve ulaşımdan yoksun kara kuvveti"nin, "tüm deniz ulaşımını denetim altında tutabilen deniz kuvveti ile desteklenmiş kara kuvveti"nden daha değerli olduğu, bir kez daha kanıtlandı. Bu tarihsel deneyim, hava kuvveti silahının hem deniz kuvvetine hem de kara kuvvetine eklenmediği hava kuvveti çağımızda, hala geçerliliğini koruyor. Kara gücünün yer-hava işbirliği olduğu gibi, çağdaş deniz gücü de gemi-uçak ekip çalışmasıdır. (...)

Francis Bacon'ın; *"Denize egemen olan büyük bir özgürlüğe sahiptir; az ya da çok, savaştan dilediğince pay alabilir"* saptamasına göre, ek bir silah olarak "hava gücü destekli deniz gücü"nün "hava gücü destekli kara gücü"ne üstünlüğü, bir kez daha kanıtlanacaktır. **Bu görüş, Çanakkale Boğazı ve Filistin'deki deneyimlerden sonra, Kemal Atatürk'e yol gösterdi.** İkinci Dünya

Savaşı'nın ikinci halfatasından başlayarak 13 Eylül 1939 ve 6 Ekim 1939'da London Times ve Daily Telegraph'ta; *"Uzun vadede... Hitlerizm başarısızlığa ve yenilmeye mahkumdur.. Dalgalara (denize) egemen olan ulusa karşı, karada hiçbir zafer kesin değildir,"* diye yazmış olmamın nedeni budur.

Bu, Mustafa Kemal'in daha Eylül 1915'te, İngiliz-Fransız donanma ve güçlerine karşı zaferlerinin doruğundayken öngördüğü gibiydi. İşte o zaman geleceğin Atatürk'ü, deniz gücüyle ittifakı tasarladı ve bu nihayet 1939'da gerçekleşti.

Eylül 1915'in sonunda Padişahın yaveri Zeki Paşa'ya verdiğim rapor şöyleydi:

- *"Mareşal Liman-Sanders'in Çanakkale Boğazı'ndaki konuşu olarak sık sık Fevzi Bey (1943'te Türk Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak) ve Anafarta grubunun kuzey köşesinden başlayıp yarımada aşığıya, Boğazlar'dan Truva'ya ve Menderes Vadisi'ne uzanan en gelişmiş cephe siperlerinde bir teftiş turu yaptığımı gören Mustafa Kemal Bey'le birlikteydim.. Bir keresinde, Aşil ve Patroklos'un eski mezar höyüklerinden İngiliz savaş*

Ernest Jackh'in 1916'da Yükselen Hilal adıyla yayınladığı ilk kitabında Enver Paşa'ya ithaf..

دو نغا

۱۰۰۰

دۇشنىڭ چاق قەلمەيە وقوعبولان ايلك قرە تەرضى دفع ايدىن
قوماندا نازىر مەردن مېر آلاى مەسئۇلى كاپال ايله مەيىق ارکاكتەن
محمد عارف بك [بورسە موى الەك حىرى تەئىب
اينىدىكى مەردە آتەندىر] [بو تۇرغۇر بىز كىرگەن]

ارشدە تەقدىر اسلام وار ؟..

مەداسلەتدە اولاسى
سەيلە اسلامىت بولمىدە
بۇندىن سىڭرە آرقا تەلمەس
چۈشە تۇرغۇرى كىتائى غا
جزائر ، تونس ، فاس مائ
نەلمەس اولمىن سىڭرەدە آ
اولان مائلكە اولاردەكى
آشقى بىر سەللە غەدبە دىك
تەئىب الەمەك اول مەردە
واوقى بوسىباى درج ايدىن كە
مىزىك معلومىدەزك
بەي دەا تۇرغۇرى نەزىرە آ
اىكەدەردىر . بولك دە سەي
شەرقىدە اسلام بولان مائلكە
روسىدىك شەرق و شەرق جز
بەلەستان ، مەرىستان ، آ
شەيدى بولمىدەك مائ
مەدار مەننى بازم :

اوروپاى غەللىدە :
آوروپاى روسىدە :
بوسنە ھەسكەدە :
رومانىيادە :
بلغارستاندە :
مەرىستاندە
آرتاۋوردەندە :
يونانستاندە :
قرە تالاندە :

Mustafa Kemal, Çanakkalede. Donanma Mecmuası, 29 Teşrinievvel 1331: Altyazı: Düşmanın Çanakkale'ye vuku bulan ilk kara taarruzunu defeden kumandanlarımızdan Miralay Mustafa Kemal Bey ile maiyet-i erkanından Mehmet Arif Bey [Bu resim mümaileyhin harbi takip ettiği sırada alınmıştır.] [Foto: Aziz Fikret]

gemilerine yukarıdan bakarken, Çanakkale birliklerinin başardıkları şeyin tarihi büyüklüğü benim için bir karşılaştırmayla apaçık ortaya çıktı.. Aşağıda, dretnotlar, yirminci yüzyılda Avrupa teknolojisinin büyük yükselişinin simgeleri idi ve bu tarafta, Truva Savaşı'ndan bu yana değişmeyen en ilkel ulaşım araçları, ağır kara öküzlerin çektiği iki tekerlekli arabalar (kağınlar-cö) modern cephaneyi getiriyordu Türk

askerlerine... Burada kamyon veya demiryolu yok! (...) Mustafa Kemal Bey ağır hastaydı ve ben de onu ziyaret etmek için çadırına gitmek zorunda kaldım. Yeniden sıtmaya tutulmuş ve öyle zayıflamıştı ki, onu ilk bakışta güç tanıdım. Bununla birlikte, ateşli doğasıyla eskiden bütün gece yaptığımız çok sevdiği sohbetlere benzer biçimde hemen siyaset konuşmaya daldı. Benim اندىمىما تۈمۈيۈلە كاتىلدى ۋە اونۇ "دەنيز گۈچۈ"نۈن "كارا گۈچۈ"نە كارسى كەسەن ۈستۈنلۈگۈ تەزىنە دۇرغۇرۇ دانا دىلەرلەتتى.

"Biz de Ruslar gibi karaya hapsolmuş durumdayız," dedi, "Onlar çökmeye mahkumlar, çünkü ben Çanakkale Boğazı'nı ve İstanbul Boğazı'nı abluka altına alarak onları Karadeniz'e hapsedtim. Böylece onları müttetiklerinden kopardım. Ama biz de aynı nedenle yıkılmaya mahkumuz. Doğru, biz Akdeniz'in, Kızıldeniz'in ve Hint Okyanusu'nun kıyılarında oturuyoruz; ama hiç bir denize açılmıyoruz. Biz "Deniz gücünden yoksun bir kara gücü" olduğumuzdan, yarımadamızı "kara kuvvetlerini hiç bir engelle karşılaşmadan sahile çıkartan deniz güçleri"ne karşı savunabilecek durumda olmayacağız."

Bu, dediğim gibi, 1915 yılının Eylül ayı gibi erken bir tarihteydi. Ekim 1917'de Kayzer ve askeri maiyetiyle birlikte Çanakkale Boğazı'na döndüğümde, Mustafa

Türk Alman Dostluk Yurdu'nun 27 Nisan 1917'deki temel atma töreninde konuşma yapan Dr. Ernst Jaekch, İsmail Cenani Bey, Enver Paşa, Alman Büyükelçi Kühlmann, Cavit Bey huzurunda. (Tarih dergisi, Mart 2016)

Kemal'le "deniz gücünün kara gücüne üstünlüğü" üzerine yaptığımız bu konuşmayı hatırladım. (...) Bağdat çoktan düşmüş ve görünüşe göre Kudüs de yakında düşecekti. Fakat Alman generallerinin, bu gelişmelerin, dalgalara egemen olan ve kara gücü kullanabilen bir deniz gücünün, karaya hapsolmuş ve deniz gücünü kullanamayan bir kara gücüne üstünlüğünü doğrulamaktan başka bir şey olmadığını anlayıp anlamadıkları şüpheliydi. (...) "Karaya hapsolmuş kara gücü"ne sahip dört emperyalizm (Almanya, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan) sırayla birbiri ardınca çöktü." (Bkz: a.g.e. s.149, 150, 151)

Ernest Jackh'ın 1915'te Çanakkale cephesinde Mirliya Fevzi (Çakmak) Paşa ile birlikte görüştüğü Miralay Mustafa Kemal'in "deniz gücüyle desteklenen kara gücü" ve "deniz gücünden yoksun kara gücü" konularındaki düşüncelerinin ilk

meyvesi, üç yanı denizlerle çevrili Türkiye'nin deniz gücünü oluşturmaya yönelik olarak, Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi (Çakmak)'ın 1923'te Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, Başbakan İsmet Paşa (İnönü) ve Milli Savunma Bakanı Kazım Özalp ile birlikte kararlaştırdıkları "Bahriye Siyaseti Programı" oldu. 25.03.1924'te TBMM gizli oturumunda bütçesi onaylanan bu program, 1924-1938 arası titizlikle uygulanarak büyük oranda gerçekleştirildi.

Denizciliğin sivil, ticari ve kültürel yönleriyle ilgili görüşlerini de 1 Kasım 1937 günü TBMM açış konuşmasında dile getiren Atatürk: "*Liman işlerinde modern ve planlı çalışma ve tarifelerdeki tenzilatın uyandırdığı memnuniyetin verimli neticeleri, ticarete dikkati celbetmiştir. Bu yolda devam edilmesinde isabet olacaktır. Ekonomik bünyemizdeki inkişaf, deniz nakliye vasıtaları ihtiyaçlarını hergün*

Atatürk, 1937 Trakya Manevralarında Mareşal Fevzi Çakmak ve İsmet Paşa'yla birlikte.

arttırmaktadır. Yeni sipariş edilen gemilerden bir kısmı önimüzdeki ilkbaharda gelmiş bulunacaktır. Fakat bunlar, bugünden görülmekte olan ihtiyaç hacmine cevap verecek adet ve nispete değildir. Yeni gemiler inşa ettirmek ve bilhassa eski tersaneyi ticaret filomuz için, hem tamir, hem yeni inşaat merkezi olarak faaliyete getirmek esbabını temin etmek lazımdır. (Alkışlar). Şu günlerde, yüksek Meclise, Su Mahsulleri ve Deniz Bank hakkında bir layiha gelecektir. Mevzunun, yüksek alanakızı çekeceğinden şüphe etmiyorum. Arkadaşlar, en güzel coğrafi vaziyette ve üç tarafı denizle çevrili olan Türkiye; endüstrisi, ticareti ve sporu ile en ileri denizci millet yetiştirmek kabiliyetindedir. Bu kabiliyetten istifadeyi bilmeliyiz; denizciliği, Türk'ün büyük milîlik ülküsü olarak düşünmeli, ve onu az zamanda başarmalıyız." derken, denizcilik konusunda 22 yıl önce

1915'te Çanakkale cephesinde savaşırken biçimlenen görüşlerini paylaşıyordu.

Ernest Jackh, 1944'te yayınlanan kitabında: "Atatürk, deniz gücünün Almanya ve Rusya'nın kara gücü üzerindeki kesin üstünlüğüne Birinci Dünya Savaşı sıra-

sında kendisi tanık oldu ve bana bu yol gösterici ilkeye sıkı sıkıya bağlı kaldığını ifade etti. 1937'de Londra'nın geçici sağırlığına rağmen, planına sadık kaldı ve Bağımsızlık Günü etkinliğinde oldukça açık bir şekilde gösterdi." diyor. (s.233)

Cumhuriyet Donanması "Mavi Vatan" bağlamında değerlendirilirken, donanmanın temellerinin hepsi "karacı" olan Atatürk, Fevzi Çakmak, İsmet İnönü ve Kazım Özalp tarafından 1923'te "Bahriye Siyaseti Programı"yla atıldığını; bir "karacı"nın Bahriye Vekili olarak atıldığını; bu "karacı"ların, "denizcilik" bilincine 1911 Trablusgarb, 1912-13 Balkan ve 1914-18 Birinci Dünya Savaşında, Çanakkale ve Suriye cephelerinde, deniz gücü yoksunluğunun acı sonuçlarını bizzat yaşayıp görerek sahip olduklarını unutmamak gerekir. •

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Gençliğin Dünyası

Kaya Boztepe

Anneler Günü Anısına

“Zübeyde”

On binlerce şehit kanıyla sulanan Çanakkale geçilememiştir ama düşman şimdi tek bir kurşun sıkmadan gelmiş, İstanbul'u teslim almıştır. İstanbul'da artık İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan bayrakları dalgalanmaktaydı.

Ülke paylaşılıp, hain padişah düşmanın kuklası durumundayken, Alman hayranı sadrazamanın yerini de, bir İngiliz hayranı olan, diğer bütün hainleri mulla aratacak bir başka hain almıştı: Damat Ferit!

15 Mayıs 1919.
Artık hiç bir çıkış yolu kalmamıştı.

Ümidini, umudunu hiç bir zaman kaybetmeyen Sarı Paşa, bir mucizeyi gerçekleştirmek için, boyunda idam fermanıyla bilinmeyene doğru yelken açmak üzere hazırlıklarını tamamlamıştı.

Zübeyde Hanım, Mustafa Kemal'in manevi oğlu Abdürrahim Tuncak ve evindekiler ile birlikte

Aklında güzel Selanik ve o güzelim şehri tek bir kurşun bile sıkmadan düşmana bırakanlar vardı. Artık her şeyi göze almıştı Sarı Paşa. Çünkü o, esir yaşamaktansa, onuruyla çarpışıp, özgür ölmeyi tercih edenlerdendi.

Yola çıkmak için artık her şey hazır. Şimdi yapması gereken tek

şey anacığı Zübeyde Hanım ile konuşmak, onunla bir kez daha vedalaşmaktı. Zaten bütün ömürleri böyle geçmemiş miydi?

Bu düşüncelerle geldi eve. Odukları geç saatte, yorgun ve düşünceli bir şekilde çaldı kapıyı. Kapıda onu karşılayan kızkardeşi Makbule, onun çatık kaşlarını görünce bir terslik olduğunu düşünmüştü.

“Makbuş” dedi, “annemin karyolasının önüne bir yer sofrası kur, sizinle biraz dertleşmek istiyorum.”

Sofrayı hazırladılar ve Sarı Paşa içeri girdi. Üniforması hâlâ üzerindediydi. Hemen gitti ve annesinin elini öptü.

Zübeyde Hanım anlamıştı, yine ayrılık vardı kaderde.

Sarı Paşa da lafı hiç uzatmazdı zaten, “Ben gidiyorum.” dedi. “Buraların da Selanik olma ihtimali vardır, giderken gözüm arkada kalmasın, memleket için uğraşırken sizden yana bir üzüntüye düşmek istemem.”

Demesiyle beraber yüreğini tuttu anacığı Zübeyde, fenalaşmış, rengi soluvermişti.

Sabaha kadar uyku uyuyamadı, ana yüreği daralmış, sıkışmıştı. Sabahı zor etti.

Ayrılık zamanı geldiğinde, Sarı Paşa'nın evlatlıklarından biri olan Abdürrahim, onun arkasından su dökerken kızkardeşi Makbule içini çeke çeke ağlıyordu. Zübeyde Hanım ise tüm dirayetiyle ayakta, “Sus!” dedi Makbule'ye. “Sen

asker kardeşisin, ayıp. Memleket için giden adam ölse bile ağlanmaz; koş misafirlere şerbet ez!”

Tekrar baktı “Mustafa’sına, kolunda kalan son üç bileziği çıkarıp uzattı, “*Al bunları,*” dedi, Sarı Paşa’sına, “*lazım olur.*”

Zordur asker ana-sı olmak.

Mustafa’sından önce doğan iki oğlu, Ahmet ve Ömer top-rak olmuşlardı. Bu yüzden de Sarı Pa-şa’sının asker olma-sını istemezdi önceleri. Onu da kaybetmek-ten korkardı. Hep ayrılık vardı kader-lerinde.

Bir sonraki ayrı-lışları da yine böy-leydi.

Yıl 1922. Ağustos sıca-ğında Ankara.

“Ya İstiklal Ya Ölüm” zamanı-ydı. Fevzi Çakmak Paşa’nın taktığı isimle, “Kurt Kapanı” planı baş-la-mak üzereydi. Son derece gizli bir şekilde yürütülen harekât zamanı nihayet gelmişti. Kimsenin aklına gelmeyecek bir şekilde hazırlıklar yapılmış ve geri sayım başlamıştı.

Annesinin yanına geldi Sarı Pa-şa, sarılıp, kokladı, elini öptü. Anası da onun avcunun içini öptü, biliyor-du yine bir ayrılık olacaktı.

“Ana ben göreve gidiyorum”

dedi. “*Nereye gidiyorsun?*” diye so-ran annesine “*Bir çay ziyafetine...*” diye cevap verdi Sarı Paşa. Zübeyde Hanım onun gözlerine baktı, sonra da üniforması ve çizmelerine. Akıl-lı bir kadındı ve bu ne ilk ne de son ay-rılışları olacaktı.

Derin bir nefes alıp “*Bu çay ziyafeti fi-lan değil.*” dedi. Sarı Paşa yine sar-ırdı annesine, onu biraz yatıştırıp ay-rıldı yanından.

Zübeyde Ha-nım ertesi günü zor etmişti yine. İlk iş bölge komutanı-na telefon ederek, oğlunun nerede ol-duğunu sordu. Ko-mutan da “Çay ziyafetinde” şek-linde cevap verdi.

“*Hayır.*” dedi

Zübeyde Hanım,

sessizce gözyaşlarını silerek. “*Ben biliyorum nereye gittiğini.*”

Bir mektup yazdı oğluna. “*Oğ-lum,*” dedi, “*bekledim seni. Gelme-din. Çaya gittiğini söylemişsin bana. Ama cepheye gittiğini biliyorum ben. Senin için dua ettiğimi bilme-ni isterim. Savaşı kazanmadan sa-kın gelme.*” Yaşlı gözlerini silerek yazdığı mektubu Ali Fuat Paşa’ya verdi.

Zaman akıp geçmişti.

Sarı Paşa annesinin dileğini ye-rine getirmiş, savaşı kazanmış,

Ana ben göreve gidiyorum dedi. “Nereye gidiyorsun?” diye soran annesine “Bir çay ziyafetine...” diye cevap verdi Sarı Paşa.

düşmanı denize dökmüştü. Kavuşmuşlardı yine. Kavuşmuşlardı ama artık çok hastaydı annesi.

Serin bir Ankara gecesiydi. Salih Bozok, uzun ve yorucu bir gün sonrası eve dönmüş ve kendisini külçe gibi yatağa atmış, attığı gibi de uyumaya başlamıştı. Daha yeni uykuya dalmışken acı acı telefon çaldı.

Sarı Paşa'dı arayan, "Salih, uyuyor muydun?" dedikten sonra, "Giyin, gel hemen." dedi. Sesi endişeliydi. Bozok derhal kalkıp giyin-di ve doğruca köşke gitti. Hikayenin gerisini de, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın sınıf arkadaşı ve başyaveri Salih Bozok'tan dinleyelim.

İçeri girdiğinde Sarı Paşa ayak-tadır, huzursuzdur.

"Salih, validem İzmir'e gitmek istiyor. Ne doktorları ne de beni dinliyor. Ölüsem İzmir'de öleyim, diyerek yatağından kalkıp çarşafını dahi giymiştir. Hemen şimdi İzmir'e gideceğiz, emir verdim. Bir özel tren hazırlanıyor. Sen de ona göre hazırlanarak annemle birlikte İzmir'e gideceksin. Yalnız şunu da söyleyeyim ki, 'eğer annem yolda ölürse...' der ve duraksar, sonra nefeslenip devam eder. "Ankara'ya yakın iseniz buraya gelirsiniz. İzmir'e yakın iseniz orada, benim her zaman ziyaret edebileceğim bir yere gömersiniz."

Anlatmaya devam eder Bozok. "Paşa'nın bu emirleri üzerine eve geldim. Hazırlığımı tamamladım. Ve yine Paşa'nın izinleriyle eşimi de beraber alarak İzmir'e geldik.

Ankara'dan hareketimizden önce Latife Hanım'a da telgrafla haber verilmiş olduğundan, tren Karşıyaka İstasyonu'na geldiği zaman Latife Hanım'ı istasyonda bizi bekler bulduk. Kendisini Paşa Hazretleri'nin anneleriyle tanıştırdığım gibi, eşimi de Latife Hanımefendi'ye takdim ettim. Hastamızı trenden alıp, daha önce hazırlanmış olan ve istasyonun yakınında bulunan köşke taşıdık. Ankara'dan beraber geldiğimiz doktorla eşim ve benden başka Latife Hanım da köşkte hastanın yanında kaldılar. Ölümlerine dek yanlarından ayrılmayarak, hastaya, bir hastabakıcıdan çok bir itina ve özenle baktılar. Gazi Paşa'ya her akşam annelerinin hastalıkları hakkında bilgi verirken Latife Hanım'ın hastaya karşı yaptığı hizmetleri de bildirmekteydim."

Bu arada, Gazi'nin kadim dostu ve arkadaşı Kılıç Ali'nin söyledikleri oldukça şaşırtıcıdır.

"Zübeyde Hanım'ı tedavi eden doktorlar, onun deniz kenarında bir yerde dinlenmesini gerekli görmüşlerdi. Bunun için en elverişli yer İzmir'di ve doktorların da önerisiyle Zübeyde Hanım'ın İzmir'e gönderilmesine karar verildi. Bu seyahat, ona gelinini görme fırsatı da verecekti. Zübeyde Hanım bu nedenle, İzmir'e gideceği için çok memnundu. Kendilerini tedavi eden Doktor Yüzbaşı Asım Bey ile birlikte hemen İzmir'e hareket etti. Gazi, Başyaveri Salih Bey'le eşleri Pakize Hanım'ın bu seyahatte annesinin

yanında gitmelerine izin vermişlerdi.

Latife Hanım kendilerini Karşıyaka'da karşılamış, oradan doğrudan Göztepe'deki köşklarine götürerek konuk etmişlerdi. Zübeyde Hanım oldukça zeki, iyi görüşlü, temiz kalpli bir Türk kadını idi. Karşıyaka'da Latife Hanım'ı gördükten ve kendisi ile birkaç gün temas ettikten sonra Başyaver Salih Bey'i gizlice yanına çağırması, yavaşçacak, 'Salih,' demişti 'benim gördüğüme göre bu kızcağız ile oğlum mutlu olamazlar. Derhal beni geriye götür. Mustafa'mu bu işten vazgeçirteyim.' ”

“Zübeyde Hanım, Başyaver Salih Bey'i gizlice yanına çağırması, yavaşçacak, 'Salih,' demişti 'benim gördüğüme göre bu kızcağız ile oğlum mutlu olamazlar. Derhal beni geriye götür. Mustafa'mu bu işten vazgeçirteyim.' ”

Cok arzu etmesine karşın Zübeyde Hanım'ın bu isteği yerine getirilemedi. Ankara, İzmir yolculuğunun yorgunluğu da eklendiği için, Zübeyde Hanım'ın hastalıkları şiddetlenmiş, kısa süre sonra da İzmir'de gözlerini yummuştu. Bu telaş ve üzüntü içinde Bozok, Zübeyde Hanım'ın görüş ve arzularını Gazi'ye iletmemişti.

Salih Bozok, Zübeyde Hanım'ın vasiyetini ancak Latife Hanım ile

evlendikten sonra iletebilmiş, Gazi de yapılan bu gizlemeye gülüp geçmişti. Gazi'nin Emir Çavuşu Ali Metin'in de bu konuyla ilgili son derece ilginç anıları var.

“Gazi, annelerini Latife Hanım'ı görüp nişan takması için gereken hazırlıklar yapıldıktan sonra beni de yanlarına katarak İzmir'e gönderdiler. İzmir halkı Zübeyde Hanım'ı çok iyi karşıladı, yakınlık gösterdi. Zübeyde Hanım dizlerinden rahatsızdı. Çok zor yürüdüğünden hasır koltukla taşınıyordu. Zübeyde Hanım, ilk ziyaretine gelen İzmirilileri vagonunda kabul etti.

Gelen ziyaretçilerin çokluğundan Zübeyde Hanım çok yorulmuştu. Çevreyi göremez durumda idi. Bu arada Latife Hanım'ı da tanıyamamıştı. Meraklandığımı anlıyordum. Bir ara vagonda birkaç hanım kalmıştı. Zübeyde Hanım bu durumu

fırsat bilerek oturan konuklara bir sorun için yalnız kalmak istediğini bildirdi.

Vagon boşaltıldı. Ben de dışarıya çıkıp Latife Hanım'ın Zübeyde Hanım'a su getirmesini temin ettim. Latife Hanım'ın getirdiği suyu içen Zübeyde Hanım, Latife Hanım'ı yuvarıdan aşağı iyice süzdükten sonra bardağı verdi. Latife Hanım dışarıya çıktı. Zübeyde Hanım bana 'Ali, bu hanım Mustafa'mu mutlu edebilir

mi acaba?’ diye endişesini belirtmişti.”

Zübeyde Hanım 14 Ocak 1923’te hayata gözlerini yumdu.

Sarı Paşa acı haberi aldığıında Eskişehir’deydi. Annesinin mezarına ancak onun ölümünden 13 gün sonra gidebilmişti.

Mustafa Kemal Eskişehir’de (15 Ocak 1923)

Bu arada şunu da ekleyeyim. Sarı Paşa çok sevdiklerini kaybettiğinde toprağa verilirken, yaşadığı acıyla orada olamazdı. Ancak aradan biraz zaman geçtikten sonra kabirlerini ziyaret edebilirdi. Göstermek istemediği çok kırılğan, çok hassas yüzüydü bu onun. Annesinin mezarı başına da ancak 27 Ocak 1922 günü gelebilmişti. Burada yaptığı duygu yüklü konuşmayı kaydeden yine Başyaveri Salih Bozok’tur.

“Zavallı annem, bir zamanlar

kurtuluşu bütün ulus için ülkü olmuş İzmir’in kutsal topraklarına vücudunu emanet etmiş bulunuyor. Ölüm yaradılışın en doğal bir yasıdır. Böyledir ama yine de üzüntü verici belirtileri vardır. Burada yatan annem, zevkin, zorbalığın, bütün ulusu uçuruma götüren kanunsuz bir idarenin kurbanlarından biridir. Annemi kaybetmekten çok üzgünüm.

Abdülhamit devrindeydi, 1904 tarihinde askeri okuldan henüz kurmay yüzbaşı olarak çıkmıştım. Hayata ilk adımları atıyordum. Fakat bu adım, hayata değil, zindana rastladı! Gerçekten beni bir gün aldılar ve baskı yönetiminin zindanlarına koydular. Annem bundan, ancak hapishane çıkıktan sonra haberdar olabildi.

Ve derhal beni görmeye koştu. İstanbul’a geldi. Fakat orada kendisi ile ancak

üç beş gün görüşebildim. Çünkü tekrar baskı yönetiminin hafiyeleri, casusları, cellâtları ikametgâhımızı sarmış ve beni alıp götürmüşlerdi. Annem ağlayarak arkamdan beni takip ediyordu. Beni sürgün yerime götüreceği olan vapura bindirilirken, benimle görüşmesi yasaklanmış olan annem, gözyaşları ile Sirkeci Rıhtımı’nda acı ve kederler içinde terk edilmiş bulunuyordu. Zindanda geçirdiğim senelerde annemin hayatı, ıstırap ve gözyaşları içinde geçmişti.

Başka bir nokta daha!

Ateşkes zamanında Anadolu'ya geçtiğim zaman, annemi hasta bir halde İstanbul'da terk etmek zorunda kalmıştım. Annemin yanına bıraktığım bir adamım vardı. Bu adamı Erzurum'dan İstanbul'a gönderdiğim zaman, annem bu adamın yalnız olarak geldiğinden haberdar olduğu an benim hakkımda halife ve padişah tarafından verilmiş olan idam kararının yerine getirildiğini zannetmiş ve bu yanlış kanı nedeniyle felç olmuştu. Ondan sonra bütün mücadele yıllarını sıkıntı ve acı

içinde geçirmiştii. Padişah ve hükümetinin ve bütün düşmanların sürekli baskısını ve işkencesi altında kalmıştı.

Evi çeşitli sebep ve bahanelerle basılır, aranır, kendisi rahatsız edilirdi.

Annem üç, beş senenin gece ve gündüzlerini gözyaşları içinde geçirdi. Bu gözyaşları ona gözlerini kaybettirdi. Sonuç olarak annem manen yaşıyordu. Annemin ölümünden şüphesiz ki çok üzgünüm. Ama benim bu acımı yok eden bir avantajım var. Vatani yoksulluğa sürükleyen idarenin artık bir daha geri gelmeyecek gibi yokluğun

mezarına götürülmüş olduğunu görerek ölmüş olmasıdır. Annem şimdi bu toprağın altında; ama bu toprağın üstünde, ulusal egemenlik dünyanın sonuna kadar sürüp gidecektir.

Başkomutan Mustafa Kemal, annesi Zübeyde Hanım'ın mezarını Mareşal Fevzi Çakmak ve Kazım Karabekir Paşa'larla ziyaret ediyor. (27.01.1923)

Annemin mezarı önünde ve Tanrı'nın yüce katında söz verip and içiyorum ki, ulusumun bu kadar kan dökerek elde ettiği egemenliğin korunması ve savunulması için, gerekirse annemin yanına gitmekte gecikmeyeceğim, ulus egemenliği uğrunda canımı vermek, benim için vicdan borcu olsun, namus borcu olsun."

Sahip olduğumuz her şeyi bize bağışlayan Sarı Paşam ve çilekeş anası Zübeyde Hanım, ruhunuz şad olsun, huzur huzur içinde uyuyun. •

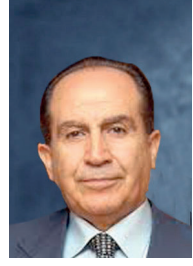
kayaboztepe@butundunya.com.tr

Atatürk ve Uluslararası Kadın Kongresi

Bilmek Gerek

Av. Erdem Akyüz

-“Atatürk, büyük kudret ifade eden bir şahsiyettir.”

Kadın Kongresi Katılımcısı, Britanya Avam Kamarası Üyesi

Nancy Astor

-“Siz Büyük Şefinize Atatürk diyorsunuz. Biz onu Ata Şark olarak anarız. Şark’ta kadınlığın kurtuluşunu Atatürk’e borçluyuz.”

Kadın Kongresi Katılımcısı, Mısır Heyetinden

Sitti Şaravi

İnsanların, insan olmaktan gelen; eşit ve vazgeçilemez hakları vardır. Bunları; kadın hakları, erkek hakları, çocuk hakları olarak sınırlamak mümkün değildir. Yaş ve cinsiyetten gelen bir takım ayrıcalıklar tanınabilir ancak kısıtlamalar kabul edilemez. Kadın hakları; kadınların erkeklerle eşit bir şekilde sahip olduğu; sosyal, ekonomik, siyasi ve yasal hakların tümüne verilen isimdir.

Tarihte kadın erkek eşitliğinin ve kadın haklarının en fazla eşitlendiği ve korunduğu toplum Türk toplumu ve Türk devletleri olmuştur. Türk toplumunda kadının saygın bir yeri vardır. Kadın ve erkek eşit haklara sahiptir. Kadın ve erkek arasında hiçbir ayırım yoktur “Hakan” ve “Hatun” eşit haklara sahiptir. Bu gün toplumumuzda kullanılan ve kadını simgeleyen “Hanım” kelimesi bile yönetimde yer alan erkeği simgeleyen “Han” ile eşini simgeleyen “Han’ım” eşit hak ve yetkilere sahip kullanımdan kaynaklanmıştır. »

İlerleyen dönem ve çağda, bütün dünyada kadın haklarında gerileme olmuştur. Bu gerilemeden en az etkilenen toplum Türk toplumu olmasına rağmen, Osmanlı'nın son döneminde kadın haklarında baskıya dayanan önemli kayıplar yaşanmıştır. Cumhuriyet döneminde, bu kayıplar giderildiği gibi, Türk kadını, diğer ülkelerde yaşayan kadınlardan daha önce ve daha büyük ölçüde haklarına kavuşmuştur. Atatürk yönetiminde Türkiye Cumhuriyeti kadını; seçme ve seçilme gibi siyasal, sosyal haklarına, diğer ülkelerden ve Avrupa ülkelerinden daha önceki tarihlerde kavuşmuşlardır.

Nezihe Muhiddin ve arkadaşları 15 Haziran 1923 tarihinde “Kadınlar Halk Fırkası’nı” kurduklarını açıklamışlardır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerine girildiği sırada, kadın hakları öncülerinden Nezihe Muhiddin ve arkadaşları kadın hakları için çağrıda bulunmuşlar ve 15 Haziran 1923 tarihinde Darülfünun’da yapılan toplantıda “Kadınlar Halk

Fırkası’nı” kurduklarını açıklamışlar ve 1924 yılında “Türk Kadınlar Birliği’ni” kurmuşlardır. Kurucular arasında **Nezihe Muhiddin, Latife Bekir, Sabiha Zekeriya Sertel, Şükufe Nihal, Nimet Rüveyda, Seniye İzzettin** gibi kadın hakları öncüleri bulunmaktadır. Bu kuruluşa Atatürk’ün eşi Latife Hanım da destek vermiştir.

Türk kadınının hak ettiği yere gelmesini isteyen Atatürk döneminde, Cumhuriyetin ilanı sonrasında; birden çok kadınla evlilik yasaklanmış, boşanma ve miras konularında eşitlik, meslek seçiminde serbestlik getirilmiş ve kadınlara; muhtarlık, belediye ve milletvekili seçimlerine katılma ve oy kullanma hakkı tanınmıştır.

1935 yılında yapılan genel seçimlerde Meclis’e 18 kadın milletvekili girmiş ve bu hakları kazanan Türk kadınları, Uluslararası Kadın Kongresi’nin, Atatürk’ün himayesinde 18 Nisan 1935 günü İstanbul’da toplanmasına öncülük etmişlerdir.

Tüm dünyada insan ve kadın haklarının korunması ve dünya çağında cinsiyet eşitliğinin sağlanması amacı ile kurulan ve uluslararası bir kuruluş olan “Uluslararası Kadın Birliği” 12. Genel Kurulunu İstanbul’da yapma kararı almış ve kongre 18-24 Nisan 1935 tarihleri arasında Yıldız Sarayı’nda

Uluslararası Kadınlar Birliği'nin 1935 yılındaki kongresi Türkiye'de gerçekleştirilmiş, bu organizasyona Türk Kadınlar Birliği ev sahipliği yapmış ve tüm bu süreçte pek çok önemli kadın da yer almıştır.

yapılmıştır.

Uluslararası Kadınlar Birliği'nin İstanbul'da düzenlediği kongre, o tarihe kadar yapılan kongreler içinde en geniş katılım sağlanan kongre olmuştur. Kongreye 40'a yakın ülkeden, yaklaşık 200 milyonu temsilen 200'ün üzerinde delege katılmıştır. Kongre sabah saat 10'da başlamış, kongreye delegelerin pek çoğu geleneksel kıyafetleri ile katılmış, katılımcı ve dinleyicilerin sayısının çok olması nedeniyle salona sığamayan dinleyiciler, salon dışında yapılan hoparlör yayınlarını

Kongreye 40'a yakın ülkeden, yaklaşık 200 milyonu temsilen 200'ün üzerinde delege katılmıştır.

izlemek durumunda kalmışlardır. Bu geniş katılımı sağlayan şey, Atatürk'ün devrimleri ve Türk kadını olmuştur.

Kongrenin açılış konuşmasını yapan Türkiye Kadınlar Birliği Başkanı Latife Bekir Işık, Fransızca yaptığı ve alkışlarla karşılanan konuşmasında *"Türkiye'de harem haricinde hiçbir sosyal kıymeti olmayan Türk kadını, Atatürk tarafından kendisini boğmakta olan örtüyü atmaya ve erkeğin yanında layık olduğu yeri almaya davet edilmiştir. Bundan böyle Türkiye'de bir kadınlık sorunu yoktur. Atatürk, bizim için yalnız bir vatan kurtarıcı değil, aynı zamanda Türk kadınının kurtarıcısıdır."* demiştir.

Bu önemli toplantıya ev sahipliği yapan Türk Kadınlar Birliği 7 Şubat 1924 yılında kurulmuştur.

Kurumun 12. kongresi İstanbul'da, bugün hala faal olan Türk Kadınlar Birliği'nin ev sahipliğinde, Yıldız Sarayı'nda gerçekleşir 30 kadar ülkeden, toplam 200 milyonluk bir nüfusu temsil eden 360 delegenin katıldığı toplantının teması ise "barış" olur.

İngiltere Parlamentosu azasından ve feministlerinden Lady Astor konuşmasında: *"Türkiye'ye ilk defa geliyorum. Atatürk'ün kuvvetli görüşleri ile Türk kadını, bugünkü mevki almasaydı, bugün biz burada toplanmış olamazdık...İşte biz bugün burada topluyoruz. Türk kadını hür ve serbest olarak yanımızdadır ve içlerinde sayılabılır (kannun koyucular) bile var: Demek ki ilerliyoruz. Büyük adam Atatürk, kadının memlekete yapacağı iyiliği çabuk anlamıştır. İşte bugün bunun mes'ud neticesini görüyoruz."* demiştir.

Kongrede konuşma yapan her delege Türkiye'de kadın haklarının gelişiminde Atatürk'ten övgü ile söz etmiş ve Atatürk'e bir teşekkür telgrafı çekilmesi kararı alınmıştır. Kendisine yollanan telgrafa Atatürk şu cevabı vermiştir:

"Bana karşı söylemiş olduğunuz

nazikane sözlere teşekkür ederim. Siyasi ve sosyal hakların kadınlar tarafından kullanılmasının, insanlığın saadeti ve onuru bakımından bir zorunluluk olduğu inancındayım."

Kongrede; kadın ve erkek birlikte çalışması, eşit iş ve eşit ödemesi, tek eş ile evlilik, eşit kimlik ve kız çocuklarının küçük yaşlarda evlendirilmesinin önlenmesi yolunda kararlar alınmıştır. 21 Nisan gününde Tepebaşı Şehir Tiyatrosu'nda bir miting ve 22 Nisan akşamı Üniversite Konferans Salonu'nda ikinci bir miting düzenlenmiştir.

Kongre nedeniyle; Posta ve Telgraf İdaresi tarafından Yıldız Sarayı'nın Merasim Köşk'ünde Posta ve Telgraf Merkezi kurulmuştur. 12. Uluslararası Kadınlar Birliği anısına, on beş puldan oluşan bir seri çıkarılmıştır. Pulların üzerinde Fransızca

olarak “XII. Uluslararası Sufraje-ler Kongresi İstanbul, 1935” ifadesi yazmaktadır. Pullar, 20 paradan 100 kuruşa kadar değişik değerlerde basılmıştır. Pulların üzerinde Mustafa Kemal Atatürk’ün fraklı, profilden bir resmi yer almıştır. Nobel ödülü alan kadınların ve kadın hareketlerinin öncüleri, ilk defa pul koleksiyonunda yer almış, Avrupa gazeteleri bu pulların özgünlüğünden övgüyle söz etmiştir.

Yıldız Sarayı’nın büyük salonunda yapılan kapanış toplantısında, Ankara’ya giderek Atatürk’ü ziyaret etmek kararı alınmıştır.

Kongre üyelerinden Ashby başkanlığında 30 delege, Atatürk’ün tahsis ettiği vagonla ve 18 saat süren bir yolculuk sonunda Ankara’ya gitmiştir. Ankara’da tarihi yerleri gezen delegeler, 26 Nisan günü Çankaya’da Atatürk ile görüştüktan sonra

ülkelerine dönmüşlerdir.

Ankara ziyareti sonrası, Britanya Avam Kamarası ilk kadın üyesi Nancy Astor, Atatürk’le ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Atatürk; güzel ve ince, fakat büyük kudret ifade eden bir kişiliktir. Kendisi ile her konu üzerinde açıkça konuşmak mümkün oldu, her şeyi sordum ve bütün sorularıma cevap verdiler. Bu konuşmadan sonra Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı hakkında edindiğim kanaat şudur: Bütün büyük askerler gibi Atatürk de gerçek bir sulhverdir.”

Mısır heyetinden Sitti Şaravi Ankara’daki ziyareti sonrasında:

“Biz Mısırlılar zaten Atatürk’ü çok sever ve onun açtığı yolda yürümeyi şeref biliriz. Siz Büyük Şefinize Atatürk diyorsunuz. Biz onu Ata Şark diye anarız! Yalnız Türkiye’nin değil bütün şarkın ve bilhassa kardeş Mısır’ın da Atası ve önderidir. Şark’ta kadınlığın kurtuluşunu Atatürk’e borçluyuz” demiştir.

Atatürk’ün yaşamı; gökyüzüne bakmak, uzaya yolculuk yapmak gibidir. İlerledikçe sonsuzluğu görürsünüz. •

Atatürk’ün yaşamı; gökyüzüne bakmak, uzaya yolculuk yapmak gibidir. İlerledikçe sonsuzluğu görürsünüz. •

erdemakyuz@
butundunya.com.tr

Kaynakça:

- 1.- Atatürk Ansiklopedisi, Uluslararası Kadınlar Birliği Toplantısı 2.- T. C. Resmi Gazete, Hatıra Posta Pullarına Dair Kanun, 23 Mart 1935 3.- İktisat Yayınevi. Doç. Dr. Selman Yaşar

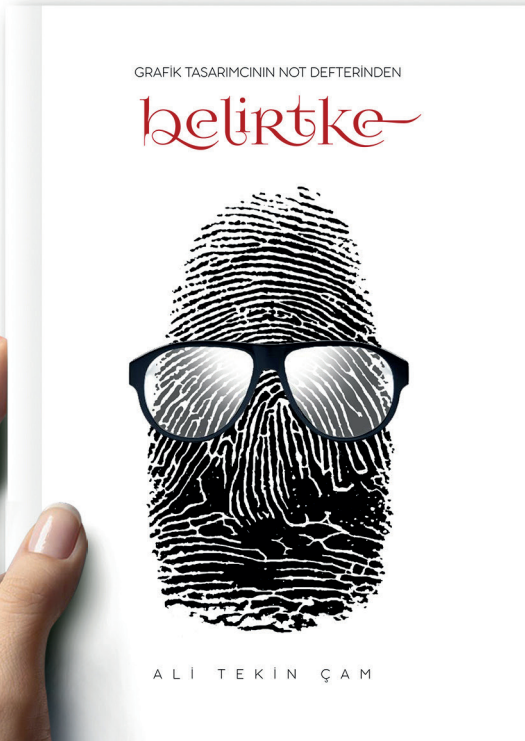

Türkiye Cumhuriyeti 12. Uluslararası Kadınlar Kongresi anısına özel pullar bastırılmıştır.

LOGOLARIN GÜCÜ ADINA!

Dünyamızı ele geçiren uzaylılar gibi, her yerdeler; dünyayı sahipleri adına değiştirmek için her şeyi yapabilecek “şeyler” onlar... Onları biz yapıyoruz! Yaparken ne kadar bilgi, beceri ve emek harcarsak, o kadar etkili olurlar. Logoların gücü tartışılmaz ama çoğu zaman kendi başlarına değil. İyi bir ürüne kötü logo, iyi bir atletin kötü bir ayakkabıyla koşması gibi, ayağının acıması, performansının düşmesine neden olsa da, o yine iyi koşuyor ama çabuk yoruluyor. Kötü bir ürüne muhteşem bir logo ise yaramaz bir çocuğun ayağındaki lüks ayakkabı gibi, kısa sürede dağılıp, şatafatını yitiriyor.

Logo, markanın yalnızca bir parçası. Bütünün ifadesini bulduğu bir simge: “Güçlü”, “Atılcı”, “Çılgın”, “Yenilikçi”, “Geleneksel” gibi kavramlar form ve renk ilişkileriyle kendini göstermeye çalışıyor. Ama bir sorun var: milyonlarca markanın paylaştığı bu iddialar, bir o kadar tasarımcının elinden geçerken, bir “olmazsa olmaz”a varmak zorunda: Farklı ve diğerlerinden ayrılan bir şey üretmek. Bu kadar etrafımızı sarmış ve görünmek için çabalayan logo arasından sıyrılıp öne çıkacak bir şampiyon yetiştirmek, her logo tasarımcısı için heyecanlı bir macera. Büyük ödül ise, diğer tasarımcıların “Ahhh! Bunu ben yapmalıydım!” diyeceği bir logo tasarlamak, ya da diğer markaların “Ahhh! Bizim logomuzu da bu tasarımcı yapmalıydı!” diyeceği

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Bandırma Vapuru

Bu görev
başarılmasaydı
tarih başka
türlü yazılırdı.

19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal ve karagâhını Kurtuluş Savaşı'nı başlatmak üzere İstanbul'dan Samsun'a salimen ulaştıran Bandırma vapuru ve mürettebatı tarihi bir görevi başarı ile yerine getirmiştir.

Öncesi:

Yıldırım Orduları Grup Komutanı Mustafa Kemal Mondros Ateşkesi'nin uygulanması konusunda hükümetle anlaşmazlığa düşmüş ve görevinden istifa ederek 13 Kasım 1918'de İstanbul'a dönmüştür.

Mustafa Kemal bu tarihten »

Samsun'a gitmek üzere yola çıktığı 16 Mayıs 1919'a kadar İstanbul'daki 6 ayını Kurtuluş Savaşı'nın zihni hazırlıklarını (durum muhakemesini) yapmakla; yakın silah arkadaşları ile savaşın ana kadrosunu oluşturmakla ve Anadolu'ya gidiş yollarını araştırmakla geçirmiştir.

Mustafa Kemal'in aradığı fırsat İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Calthorpe'un 21 Nisan 1919'da Osmanlı hükümetine verdiği nota ile gelmiştir. Amiral bu notada Samsun dolaylarında güvenliğin bozulduğunu, Rum köylerinin devamlı olarak Türklerin saldırılarına uğradığını, Osmanlı yönetimi burada güvenliği sağlayamazsa kendilerinin müdahale edeceğini bildirmiştir.

Atatürk ve Nuri Ulusu

incelemek ve gereken önlemleri almak amacıyla bölgeye dirayetli bir komutanın gönderilmesine karar verdiler. Bu görev için Çanak-kale'de askeri yeteneğini ispatlamış olan ve Vahdettin'in veliaht iken Almanya gezisinde yakından tanıdığı Mustafa Kemal'i görevlendirdiler.

Mustafa Kemal kendi istediği geniş yetkileri almış, karargahını kurmuş veda ziyaretlerini tamamlamıştır. Seyahat için Bandırma Vapurunu görevlendirilmiştir.

Yolculuk

Bandırma 1878 yapımı (41 yaşında), 279 gostonluk, 48 metre

Amiral Arthur Gough Calthorpe

Amiral Calthorpe'un notası üzerine padişah Vahdettin ve sadrazam Damat Ferit Paşa Karadeniz bölgesindeki itilaf devletlerinin şikâyetlerini yerinde

boyunda, 7 mil hız yapabilen bir gemidir. Makineleri laçkadır. Marmara'da görev yapmaktadır. Karadeniz'in dalgalı havası için küçük ve eski bir gemidir. Kaptan İsmail Hakkı Durusu'dur. Geminin 20 mürettebatı vardır.

Bazı kaynaklarda kaptanın ace mi olduğu ve geminin pusulasının bozuk olduğu belirtilmektedir.

Bandırma'nın 1. Kamarotu gemiyi ve kaptanı çok iyi tanıyan Tevfik Ulusu'dur. Tevfik Ulusu'nun oğlu Atatürk'ün kütüphanecisi Nuri Ulusu, babasına dayandırdığı anılarında İsmail Hakkı Durusu'nun tecrübeli bir kaptan olduğunu, Karadeniz'de 5 yıl

görev yaptığını, geminin iki pusulasının ve pareketesinin sağlam olduğunu vurgulamıştır. Kaptan İsmail Hakkı Durusu bu hususları 1930 yılında yaptığı bir açıklamada belirtmiştir.

İngilizler Mustafa Kemal'in Anadolu'ya gönderilmesinden kuşkulmuşlardır. Çanakka- le'de kendilerini

yen en, Mondros hükümlerinin uygulanmasına karşı çıkan bir generalin Anadolu'da kendi aleyhlerine

çalışacağından endişelenmişlerdir. 16 Mayıs akşamı İngiliz askeri ataşesi sadrazama endişelerini bildirir sadrazam "Kuş uçtu bile" der.

İngilizler Bandırma'yı batırmak veya durdurup yolcularını tutuklamak üzere Karadeniz'de zırhlı bir savaş gemisi görevlendirmişlerdir.

Bandırma 16 Mayıs saat 14:50'de Samsun için demir alır, Kızkulesi açıklarında İngilizlerin aramasını müteakip yola çıkar. Karadeniz'e çıktığında şiddetli bir rüzgarla karşılaşır. Mustafa Kemal dışında tüm yolcuları deniz tutmuştur.

Bandırma 1878 yapımı 48 metre boyunda, 7 mil hız yapabilen bir gemidir. Makineleri laçkadır. Marmara'da görev yapmaktadır. Karadeniz'in dalgalı havası için küçük ve eski bir gemidir.

Yola çıkarken Mustafa Kemal kulak enfeksiyonu geçirmektedir, böbrek rahatsızlığı da henüz tam

geçmemiştir.

Osmanlı donanması Mondros anlaşması ile teslim edildiğinden ve savaşta yaralanan gemiler onarım için Almanya'ya gönderildiğinden Bandırma'yı bu kritik seferinde himaye edecek savaş gemisi tahsis edilememiştir.

Rauf Orbay

Uğurlamada Rauf Orbay

Mustafa Kemal'e. İngilizlerin vapuru Karadeniz'de batıracakları konusundaki duyumunu iletir. Mustafa Kemal kararlıdır: *"İstanbul'da kalıp tutuklanmaktansa Karadeniz'de batıp boğulmayı tercih ederim."* der.

İngiliz zırhlısının tehdidine karşı Mustafa Kemal kaptana kıyıya yakın gitmesini, tehlikeli bir durumda baştankara etmesini söyler. Diğer bir tedbir de Sinop'ta inerek tehditten kurtulmak ve Samsun'a karayolundan devam etmektir.

Bandırma 18 Mayıs'ta Sinop limanına yanaşır fakat Sinop'tan Samsun'a kara yolu olmadığı için denizden devam edilir.

Bandırma beklenmedik bir

vaşını başlatacaktır.

Sonuç:

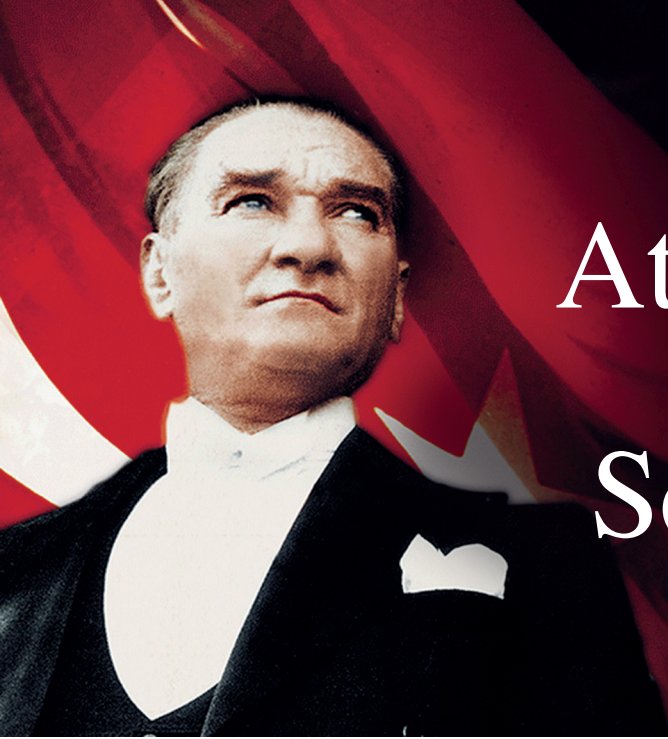
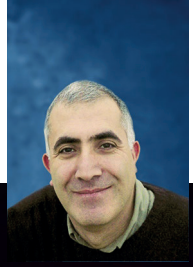
İngiliz savaş gemisinin tehdidine rağmen himayesiz yola çıkan eski ve küçük Bandırma vapuru Karadeniz'in dalgalı havasında her türlü tehlikeyi göze alan Mustafa Kemal ve karargâhını emniyetle Samsun'a uzlaştırarak tarihimizi değiştirecek bir seferi başarı ile tamamlamıştır. Bu görev başarılmasaydı tarih başka türlü yazılırdı.

19 Mayıslarda Bandırma'nın kahraman kaptanı İsmail Hakkı Durusu ve 20 kişilik mürettebatı da saygı ile anılmalıdır. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

"Ne kadar zengin ve müreffeh olursa olsun, istiklâlden mahrum bir millet, medenî insanlık karşısında uşak olmak mevkiinden yüksek bir muameleye lâyık sayılamaz."

Mustafa Kemal Atatürk

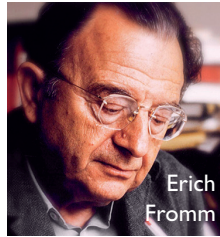
Atatürk ve Seçim

Hümanizm, sevgi, barış, demokrasi ve Cumhuriyet'in büyük önderi Gazi Mustafa Kemal Atatürk:
“Seçmek. Bu, en büyük vazife olduğu gibi, aynı zamanda en mukaddes haktır.”

İnsanlığın küresel çöküşe itilişini, yokoluşa sürüklenmesini Türkçeye yeniden çevrilen “Sevginin ve Şiddetin Kaynağı” adlı yapıtında göz önüne seriyor Erich Fromm:

“İnsanların koyun olduğuna inanan pek çok kişi vardır; diğerleri

insanların kurt olduğuna inanır. Her iki taraf da kendi görüşlerine uygun tezler oluşturabilir. İnsanların koyun olduğunu öne sürerler onların kendilerine zarar verecek olsa bile söylenenlerden kolayca etkilendikleri gerçeğine işaret etmişlerdir. Liderlerini izleyerek

Erich Fromm

kendilerine yıkımdan başka bir şey getirmeyen savaşlara sürüklenmişlerdir; yeterince güçlü biçimde savunulması ve iktidar tarafından -rahiplerin ve kralların kaba tehditlerinden gizli ya » da pek gizli olmayan ikna edicilerin yumuşak seslerine kadar- desteklenmeleri durumunda her türlü saçmalığa inanmışlardır.

*“Bu adamlar,
tek başlarına
değildiler;
onlar için
cinayet işleyen,*

*onlar için işkence yapan, üstelik
bunları sadece isteyerek değil
aynı zamanda haz duyarak yapan
binlerce adama sahiptiler.”*

Çoğu insanın yarı uykulu çocuklar gibi kolay etkilendiği görülür; tehdit edici ya da onları yoldan çıkaracak kadar tatlı bir sesle konuşan herhangi birine iradelerini teslim etmeye hazırdırlar. Aslında kalabalığın baskısına karşı duracak kadar güçlü bir kanaate sahip olan kişi kuraldan çok istisnadır. Çağdaşlarının genellikle gülüp geçtikleri bu istisna, yüzyıllar sonra çoğu kez hayranlık uyandırır. Büyük engizitörler ve diktatörler, insanların koyun oldukları varsayımıyla sistemlerini kurmuşlardır. Dahası, insanların koyun oldukları ve bu yüzden onlar adına karar verecek

liderlere ihtiyaç duydukları inancı, liderlerin genellikle ahlaki bir görev -trajik olsa da- yapmakta olduklarına dair samimi bir kanaate kapılmalarını sağlamıştır. İnsana istediklerini vermekte, onu sorumluluk ve özgürlük yükünden kurtarmaktadırlar.”

“İnsanın tarihi kanla yazılmıştır” diyen Fromm: “Bu tarih, in-

sanın iradesini kırmak için zorun neredeyse değişmez biçimde kullanıldığı sürekli bir şiddetin tarihidir. Hitler, milyonlarca Yahudi’yi tek başına mı yok etti? Stalin, milyonlarca politik düşmanı tek başına mı yok etti? Bu adamlar,

tek başlarına değildiler; onlar için cinayet işleyen, onlar için işkence yapan, üstelik bunları sadece isteyerek değil aynı zamanda haz duyarak yapan binlerce adama sahiptiler.” - sözleriyle savaşın korkunç yüzünü anlatıyor.

Bitip tükenmek bilmeyen, dünyayı kan gölüne çeviren yönetimi sorgulayan Fromm, “Savaşlar; toprak ve doğal kaynaklar edinmek, ticarete kazanım sağlamak için; başka bir güç tarafından kişinin kendi ülkesinin güvenliğine yönelik gerçek ya da sözde tehditlere karşı savunma amacıyla; ya da kişinin

prestijini artırması, şan ve şeref kazanması için politik ve askeri liderlerin ya da iş dünyası önderlerinin aldıkları kararların sonucudur. Olağanüstü güçlere sahip sıradan insan, insanlık için esas tehlikedir; canavar ruhlu ya da sadist olması gerek-

tehlikede bulunmadıkça harbe girişmek bir cinayettir.

mez. Fakat, kişi savaşmak için nasıl silaha ihtiyaç duyuyorsa, milyonlarca insanı tehlikeye atmak ve onları katile dönüştürmek için de nefret ve öfkeye, yıkıcı tutkulara ihtiyaç duyar. Bu tutkular, savaşmanın zorunlu koşullarıdır. Bunlar, savaşın nedenleri değildir; silahlar ve bombalar da kendi başına savaşlara neden olmaz.” diyor.

Üzerinde üniforma olmayan ancak nefretle yatıp savaşla kalkan sivil diktatörler çağında savaşmak üzere eğitim alan, istese üç kıtayı savaş alanına, kan gölüne çevirecek güce erişen Gazi Mustafa Kemal yaşamı boyunca barıştan, sevgiden, hukuktan, adaletten, eşitlikten, özgürlükten, hoşgörüden kısıcası yaşamak ve yaşatmaktan yana oldu.

Yüz yıl önce savaşın içinde 7 Mayıs 1923 günü World News Muhabirine “Milletin hayatı, mevcudiyeti tehlikede bulunmadıkça harbe girişmek bir cinayettir” diyen Gazi Mustafa Kemal Atatürk,

Harpçi değilim. Harp, ancak hayati şeyler için yapılmalıdır. Milletın hayatı, mevcudiyeti

Hümanizm, sevgi, barış, demokrasi ve Cumhuriyet’in büyük önderiydi:

“Türkiye’nin iktisadi, ticari ve sınai gelişmesi için çalışmalıyız. (...) Dört sene zarfında bağımsızlığımızı kazandık, namus ve şerefimizi koruduk. Türk milletinin ümit ve beklentisine layık olduğumuzu ispat eyledik. Bu başlangıçtan mağruruz ve iftihar ediyoruz. Geleceğe ümidimiz berkemaldir. Yapılan şeyler bir şahsa değil bütün millete aittir. Tebrike müstahak biri var ise, o da millettir.(...)”

Harpçi değilim. Harp, ancak hayati şeyler için yapılmalıdır. Milletın hayatı, mevcudiyeti tehlikede bulunmadıkça harbe girişmek bir cinayettir. Halihazırda bize lazım olan şey, dayanışma ve kendi nefsimize itimattır. Nefsimize olan iman ve itimadımız ise günden güne büyüyor ve kuvvet kazanıyor.”

Yok edilen bir imparatorluktan yepyeni bir ülke çıkarmayı başarmakla yetinmeyen Mustafa Kemal insanları kurtlara dönüştürülen konyun sürüsü olmaktan da kurtardı.

Kökeni Arapçada otlatılan hayvan sürüsü anlamına gelen (raiyyet) reayadan, ümmetten millete; cemaatten topluma; kulluktan-tebaadan yurttaşa dönüşümü sağladı. Amaç yönetime katılımın sağlanması yani egemenliğin kayıtsız koşulsuz milletini oluşunu gerçekleştirmektir.

1923 yılı ilk Eğitim Yönetmeliği'nde yer alan "Ahlak Sohbetleri" dersine bir yıl sonra milli ve medeni olmayı anlatan Cumhuriyet'i ve yurttaşlığı anlatan "Vatandaşlık Bilgileri" dersi eklendi.

Atatürk manevi kızı Afet İnan ile

Türkçe sözlüklerde bile henüz yerini alamayan "Vatandaşlık, yurttaşlık" bilincini sağlamlaştırmak için 1930 yılında "Vatandaş için Medeni Bilgiler" kitabını hem de kendi el yazısı ile yazdı. Atatürk'ün ölümünün 25. yılında Afet İnan Belleten dergisinde, yapıtın ortaya

çıkışını şöyle anlatıyor:

"1929/30 ders yılında Musiki Muallim mektebinde ilk öğretmenlik görevime, yurt bilgisi ve tarih derslerini vermek üzere başlamıştım. Okutacağım ders kitabımı Atatürk gördüğü zaman, bunu yeterli bulmamıştı. Kitabın konuları kendisini de ilgilendirdiği için evvela benim Fransız lisesinde okuduğum Instruction Civique kitabından bazı tercüme yapmamı istemişti. Sonra da bu konulara ait diğer kitapları toplayarak kendisi de meşgul

olmuş ve bazı kısımları biz-zat yazmıştı. Benim o zamanki çalışmalarım, bazı bahisleri çeşitli kitaplardan aramak, okumak ve icap ederse tercüme ederek notlar almak idi. Ders vermekte ol-

duğum okulda kız ve erkek öğrenci beraber okuyordu. O tarihte yürürlükte olan kanunlarımızda kadınlara seçim hakkı tanınmış değildi. Seçim konusu üzerinde verdiğim bir dersin tatabikatını sınıflarda kız ve erkek ayırt etmeden yaptırılmıştı. Yürürlükteki kanuna dayanarak

bu seçim tatbikatına bir erkek öğrenci itiraz etmişti. Bu olay beni öğretmen olarak müteessir ettiğinden Atatürk'e durumu anlattım ve onun tavsiyesine uyararak bir çok kitap okumaya ve notlar almaya başladım.

“Ahlaklı, bağımsız, bir ve beraber, büyüklerine saygılı, cesur, yiğit, çalışkan, dinine bağlı, doğru sözlü, dürüst, fedakâr, gürbüz, işbölümü yapan, kahraman, konuksever, kötü alışkanlıkları (içki, sigara, kumar) olmayan, nazik, kibar, medeni-uygar” vurgulamalarının sıkça yapıldığı kitabı Mustafa Kemal “okuyucuların tam bir özgürlük ortamında önyargısız irdeleyip eleştirilebilmesi için kendi adıyla değil, iznini aldığı Prof. Afet İnan'ın adıyla” yayımlattı. Öğrencilerin dışında herkesin genişletilen bu kitabı okumasını istiyordu. Bu kitap kadınlara eşit yurttaşlık ve bir çok uygar ülkede kadınların uğruna sokaklara döküldükleri seçme ve seçilme hakkının verilmesine de neden oldu.

Afet İnan şöyle anlatıyor: “Bir ders uygulaması olarak, bütün ders verdiğim sınıflarda Belediye Kanunu'na göre seçim denemesi yaptım. Öğrenciler heyecanla bu işte çalıştılar, oy kutulan hazırladılar. O zaman yürürlükte olan Belediye Kanunu tam anlamıyla uygulandı ve Belediye Başkanı olarak

da bir kız arkadaşlarımı seçtiler. Bunun üzerine bir erkek öğrencinin karşı çıkışı ile karşılaştım. Aynı gün Gazi Orman Çiftliğindeki Marmara köşkünde Atatürk ile İçişleri Bakanı Şükrü Kaya'ya bu olayı, Türk kadını olarak oy hakkına sahip olmadığınıza çok üzüldüğümü anlattım.

Afet İnan: Konu açıldığı zaman, kadınların oy hakkına taraftar olanlar bulunduğu gibi, buna karşı olanların düşünceleri de tartışılmaya başlandı. Ben heyecanlıydım ama tam inandırıcı deliller bulamıyordum.

Atatürk bana bu konuda çalışmamı ve başka ülkelerde bu işlerin nasıl çözülmüş olduğunu incelememi önerdi. Bu sırada İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, TBMM'de bir yıldan beri görüşülmekte olan Belediye Kanunu'nda bu işin ele alınabileceğini ifade etti. Atatürk düşünüyordu. Birden “Başbakan ile konuşuruz, fakat bu konuda hazırlıklı olmak ve tartışmak gerekir” dedi. Kendisi o akşam Çankaya köşküne devlet adamlarından, Hukuk Fakültesi hocalarından ve daha başka bu konuları konuşabilecek kimseleri davet ettirdi. Konu açıldığı zaman, kadınların oy hakkına taraftar olanlar bulunduğu gibi, buna karşı olanların düşünceleri de tartışılmaya başlandı. Ben heyecanlıydım ama tam

inandırıcı deliller bulamıyordum. Ancak o günden sonra birçok kitap okumaya başladım. Diğer ülkelerdeki durum hakkında bilgi sahibi oldukça bu tartışmalar benim için daha faydalı oluyordu.”

Sonucu şöyle yazıyor Afet İnan:

“TBMM tutanaklarında bu konuyu inceleyecek olursak durumu şöyle tespit edebiliriz: 20 Mart 1929 tarihinde Başbakan İsmet (İnönü) imzasıyla hükümet teklifi olarak

TBMM’ ne yazılan resmi yazıda şunlar yazılıdır:

‘İçişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 6.3.1929 tarihli toplantısında yüksek meclise arzı kararlaştırılan Belediye

Kanun tasarısı sebepleriyle birlikte sunulmuştur.’ Bu kanun tasarısının uzun zorunlu sebepleri kısmında, kadınların oy verme konusu teklif edilmemiştir. Fakat tam bir yıl sonra 20 Mart 1930’ da bu kanunun görüşülmesi için TBMM’ de acil karar alınıyor. (yalnız milletvekili Ahmet Ağaoğlu karşı çıkıyor) 22 Mart Cumartesi, 24 Pazartesi, 27 Perşembe, 29 Cumartesi ve 31 Mart Pazartesi bu kanun üzerine çeşitli yönlerden tartışma ve görüşmeler oluyor. Sonunda 3 Nisan 1930 Perşembe

sahibi olan millettir. Ve yine bunlar bilirler ki, iktidar mevkiine saltanat sürmek için değil, millete hizmet için getirilmişlerdir...”

günü 164 Maddeli Belediye Kanunu, kadınlara da oy verme ve seçme hakkı vererek kabul edilmiş oluyor. Aynı gün Türk Ocağı salonunda Atatürk’ün de hazır bulunduğu bir toplantıda ilk konferansımı Kadın hakları üzerinde vermiştim. Bu sırada TBMM üye sayısı 316’dır. Bunların içinden 198’i oylamaya katılım ile kabul etmişlerdir. Ret ve çekimser kalanlar yoktur. Oylamaya katılmayanlar 117 kişidir.”

“...Çünkü bunlar bilirler ki, kendilerini iktidar ve salahiyet mevkiine belirli bir zaman için getiren, irade ve hakimiyetin

Kadın erkek ayırmaksızın yurttaşlık bilincinin ve sorumluluğunun oluşmasını isteyen Gazi Mustafa Kemal’in el yazısıyla yazdığı Medeni Bilgiler’deki ifadelerini bir kez daha anımsayalım:

“Cumhuriyette son söz millet tarafından seçilmiş meclistedir. Millet namına her türlü kanunları o yapar. Hükümete itimat eder ve onu düşürür: Millet, vekillerinden memnun olmazsa, belirli zamanlar nihayetinde başkalarını seçerler. Millet, hakimiyetini, devlet idaresine iştirakini,

ancak zamanında oyunu kullanmakla temin eder.

Cumhuriyette meclis ve reiscumhur ve hükümet halkın hürriyetini, emniyetini ve rahatını düşünmek ve temine çalışmaktan başka bir şey yapamazlar. Çünkü bunlar bilirler ki, kendilerini iktidar ve salahiyyet mevkiine belirli bir zaman için getiren, irade ve hakimiyetin sahibi olan millettir. Ve yine bunlar bilirler ki, iktidar mevkiine saltanat sürmek için değil, millete hizmet için getirilmişlerdir. Millete karşı vaziyet ve vazifelerini suistimal eyledikleri takdirde, şu veya bu tarzda, milli iradenin kendi haklarında dahi tecellisine maruz kalabilirler. Millet tarafından millet namına devleti idareye mezun kılınanlar için, icabında millete hesap vermek mecburiyeti, laubalilik ve keyfi hareketle bağdaşamaz.

Halbuki, kuvvetinin ve salahiyyetinin Allah'tan geldiğini ve yalnız ona karşı ahirette hesap verebileceğini farz eden, devleti, memleketi miras kalmış bir malikane kabul eyleyen bir hükümdar, her türlü kayıttan kendini serbest görür. Böyle bir idarede milletin benliği, hürriyeti söz konusu dahi olamaz. Dolayısıyla salahiyyeti sınırlı dahi olsa, hükümdarlık şekli demokrasiye, milli hakimiyet

prensibine uygun değildir:

Hükümetin, sınırlı sayıda insanın, sınıfların elinde bulunması dahi millet mevcudiyetinin asla kabul edemeyeceği bir keyfiyettir. Bütün milletin çoğunlukla devlet idaresine mani olan bu "oligarşi" usulü de, bir zümrenin kendi menfaatlarını temin için bütün millete ait hakimiyeti gasptan başka bir şey değildir. Bizim nazarımızda çiftçi, çoban, amele, tüccar, sanatkar, asker, doktor, velhasıl herhangi bir toplumsal müessesede faal bir vatandaşın hak, menfaat ve hürriyeti eşittir.

“...kuvvetinin ve salahiyyetinin Allah'tan geldiğini ve yalnız ona karşı ahirette hesap verebileceğini farz eden, devleti, memleketi miras kalmış bir malikane kabul eyleyen bir hükümdar, her türlü kayıttan kendini serbest görür.”

Türkiye Cumhuriyeti, demokrasi esasına dayalı bir devlettir. Demokrasi ise esas itibariyle siyasi mahiyettedir; fikridir, ferdidir, eşitlikçidir. Vatandaşın devlete karşı belli başlı vazifeleri şunlardır:

- A) Devlete muhtelif namlar altında vergi vermek;
- B) Askerlik etmek;
- C) Seçmek.

Bu, en büyük vazife olduğu gibi, aynı zamanda en mukaddes haktr da.”•

yasarozturk@butundunya.com.tr

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1- Maç (Fr.)

- a-Karşılaşma
- b-Kuramsal
- c-Engel
- d-Buluş

2- Kreasyon (Fr.)

- a-Yaratım
- b-Bölüm
- c-Benzetim
- d-Yazılım

3- Suare (Fr.)

- a-Hesap
- b-Aykırılık
- c-Gece gösterimi
- d-Yıllık

4- İzolatör (Fr.)

- a-Geçgeç
- b-Eğilim
- c-Koruma
- d-Yalıtkan

5- Demagog (Fr.)

- a-Örtülü
- b-Üstlenim
- c-Laf cambazı
- d-Kurtarımcılık

6- Dijital (Fr.)

- a-İncelik
- b-Sayısal
- c-Ezgi
- d-Pay

7- Rekolte (İta.)

- a-Toplam ürün
- b-Sefer
- c-Uzman Raporu
- d-Aşırı

8- Periyodik (Fr.)

- a-Aktarım
- b-Sürekli, dönemli
- c-Gösteri
- d-Dilim

9- Megapol (Fr.)

- a-Kuşak, Nesil
- b-Bezenti
- c-Büyükşehir
- d-Gizlemlı

10- Metodoloji (Fr.)

- a-Çıkartma
- b-Sergilik
- c-Uygunluk
- d-Yöntem bilimi

11- Elit (Fr.)

- a-Seçkin
- b-Yönelme, eğilim
- c-Yıldırı
- d-Tutanak

12- Valör (Fr.)

- a-Seslikçi
- b-Geçerlik
- c-Taşımacılık
- d-Yapı

13- Deflatör (Fr.)

- a-Aykırılık
- b-Para kısıtlayıcı
- c-Karıştırıcı
- d-Süzek

14- Pedal (Fr.)

- a-Ayaklık
- b-Askızsız
- c-Yardımcılık
- d-Durdurucu

15- Spesifik (Fr.)

- a-Belirtke
- b-Havalandırma
- c-Tam bakım
- d-Özellikli

(Fr.) Fransızca, (İta.) İtalyanca

Yanırdar:
151.
sayfada

Atatürk'ün Dünyası
Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

51

İşgal Güçleri, Karadeniz Komutanı Harbiye Nazırı'na Talimat Veriyor

Efendiler,

Bu üç belgeyi göz önünde tutarak, hep birlikte, kısa bir yorumlama yapalım:

Komiserlerin notasından anlıyoruz ki, İtilâf Devletleri'nin Karadeniz Bölge komutanı Mr. George Milne, Osmanlı Devleti'nin Harbiye Nazırı'na yani Cemal Paşa'ya,

Cemal Paşa

doğrudan doğruya, sanki kendi emri altındaymış gibi, emir ve talimatlar vermektedir.

Cemal Paşa, şimdiye kadar bundan bize hiç söz açmadı. Ve yine anlıyoruz ki, Osmanlı Devleti'nin Harbiye Nazırı, aldığı emir ve talimatları yerine getirmemekten ve kabul edilemeyecek özürler ve

nedenler ileri sürmüştü olmaktan ötürü suçlanıyor.

Efendiler,

Harbiye Nazırı'nın aldığı buyrukların ne olduğunu tahmin edebiliyor ve niçin yerine getirilmediğini de anlıyor. Çünkü Kuvay-ı Milliye engel olmaktadır.

Kuvay-ı Milliye, Harbiye Nazırı'nın ve hükümetin, Karadeniz Bölge Komutanı Mr. Milne'in emir ve talimatlarına uyararak verdiği ya da vereceği buyruklara boyun eğmiyor.

İşte komiserler bunu, Paris'teki Yüksek Kurul adına kabul edilebilecek özür ve neden saymıyorlar. Demek istiyorlar ki hükümet-seniz, Harbiye Nazırı iseniz; ülkeye, ulusa, orduya egemen olmalısınız. Egemen iseniz özürler ve nedenler kabul edilemez.

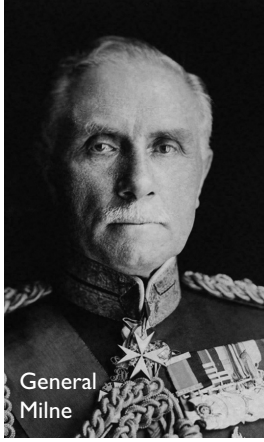
Efendiler,

Hatırlayacağımız üzere Ali Rıza Paşa Hükümeti, 2 Ekim 1919'da iş başına geldi. Ondan önce Ferit Paşa Hükümeti vardı. Buna göre, Kuvay-ı Milliye ile Yunan birlikleri arasında Osmanlı birlikleri yerleştirilmesiyle ilgili, 23 Ağustos 1919 günlü öneriyi yapan Ferit Paşa Hükümetidir.

Yine işgal bölgesinin yalnız İtilâf birliklerince işgaliyle ilgili 20 ve 27 Ağustos 1919 günlü önerileri yapan

da Ferit Paşa Hükümetidir.

Ali Rıza Paşa Hükümeti henüz bir öneri ortaya atmış değildir. Ama tersine, Başkomutan George Milne, 3 Kasım 1919 günü işgal bölgesinin sınırını belirtiyor ve bu sınıra değin Yunanlıların işgalinin sağlanmasını Harbiye Nazırı Cemal Paşa'ya emrediyor. İşte Cemal Paşa'nın yerine getiremediği emir budur.

General
Milne

Efendiler,

Teşekkür olunur ki gerek kendisi ve gerekse üyesi bulunduğu hükümet, iş başına geldiklerinden bir ay kadar sonra, Kuvay-ı Milliye karşısında güçsüz olduklarını, yabancı komiserlere söyleyebilmişlerdir.

Bu belgelerden anlaşılması gereken en önemli ve en anlamlı

nokta, Bence, hükümetin ortak notaya verdiği yanıtta, komiserlerin ile ri sürdürdükleri noktalara alçak gönüllü bir davranışla ve büyük bir ıcelikle karşılık verilirken bir yön üzerinde hiç durulmamış olmasıdır.

O da, Mr. George Milne'in, doğrudan doğruya Osmanlı Devleti'nin Harbiye Nazırı'na emir ve talimat vermekte olmasıdır.

Bu durum, ne ulusun örgüte karşı her şeyi onur sorunu yapan Harbiye Nazırı'nın, ne de Osmanlı Devleti'nin bağımsızlığını sağlamak sorumluluğunu yüklenmiş olan hükümetin onuruna ve saygınlığına

“Hiç olmazsa: “Bağımsızlığı ortadan kaldıran bu sataşmaya ve saldırıya araç olamayız!” diye bağırmanın göze alamıyorlar.”

dokunmuyor. Aslında yaşananların kendilerinin onurunu ve devletin bağımsızlığını çoktan zedelemiş olduğunu anlamak istemiyorlar. Bu nedenle en azından protesto bile etmiyorlar. Hiç olmazsa: “Bağımsızlığı ortadan kaldıran bu sataşmaya ve saldırıya araç olamayız!” diye bağırmanın göze alamıyorlar.

Göze alamıyorlar, çünkü korkuyorlar. Nitekim korktukları başlarına geldi. Bunu yakında göreceğiz.

Efendiler,

Korkmamak için, insanlık onuruna ve ulusal onura

saldırılmayacak bir çevrede ve koşullar içinde bulunmak gerekir.

Buna önem vermeyenlerin, aslında bir insan için, bir ulus için saldırılamaz olarak kalması en büyük namus ülkesi olan kutsal kavramlar üzerinde, çoktan saygısız ve duygusuz oldukları yargısına varmakta yanlışlık yoktur.

Adalet Dilenmek ve Acındırmakla Ulus'un ve Devlet'in İşleri Görülemez!

Efendiler,

Adalet dilenmekle ve başkalarını kendine acındırmakla ulus işleri,

devlet işleri görülemez, ulusun ve devletin onuru ve bağımsızlığı güven altına alınamaz.

Adalet dilenmek ve acındırmak gibi bir ilke yoktur!

Türk Ulusu, Türkiye'nin yarınki çocukları, bunu bir an akıllarından çıkarmamalıdır.

Efendiler,

Cemal Paşa'ya, komuta değişikliğiyle ilgili noktalarda verdiğimiz yanıtı bilginize sunmuştum.

İzin verirseniz, o yanıtın başlangıcını oluşturan konular üzerindeki düşüncelerimizi de özetleyeyim.

Temel noktalar üzerindeki görüşlerimiz şunlardı:

“İtilâf Devletleri'nin her biri, bütün Türkiye'den en büyük çıkarını sağlamak amacını gütmektedir.”

“1) İtilâf Devletleri'nin her biri, bütün Türkiye'den en büyük çıkarını sağlamak amacını gütmektedir.

Bu, Türkiye'de, güvenilir bir dayanak noktası sağlamayı gerektirir. Yabancıların açıktan açığa karşıt ve hoşnutsuz görünmelerinin nedenini, hükümetin tarafsızlık durumunda, güçsüz ve dayanıksız olmasında aramalıdır.

2) Hükümet, bildiri yayımlamakta tezcanlılık

göstermemelidir.

Bildiri, hükümet durumu sağlamlaştıktan sonra yayımlanmalıdır. Hükümetin güçlü olması, her bakımdan Kuvay-ı Milliye'ye dayandığı kanısını uyandıracak bir yol tutturmasına ve bunu bütün dünyaya duyurmasına bağlıdır.

Meclis toplandıktan ve Meclis'te güçlü bir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Grubu kurulduktan sonra, bildiriye sıra gelebilir. Herhalde bu bildiri, Barış Konferansı'na gidecek delegeler yola çıkmadan önce, ama grupla görüş birliğine varılarak düzenlenmelidir. Çünkü böyle olmazsa, önem ve değer verilmeyecektir.

Bir de, kabul olunacak yenilikleri duyurmakla işe başlamak doğru değildir. Aksine, bildiriye söze, ulusun bağımsızlığından ve ülkenin bütünlüğünden başlamak, ancak bunun sağlanması koşullarına bağlı olmak üzere yönetim işlerinin ana çizgilerini saptamak uygun olur.

Bu bildiriye temel olacak önemli noktalar, Sivas Genel Kongresi Bildirisinde ve Tüzüğünde vardır. Orada, yarınki sınırlar, devletin ve ulusun bağımsızlığı, azınlıkların hakları, yapılacak yardımın ulusça nasıl anlaşılması açıkça belirtilmiştir.

Böyle bir bildiri, şimdiden düzenlenir ve Meclis açıldığı zaman çoğunluk grubuyla görüşüldükten sonra yayımlanır. Uygun olanı da budur.

3) Dâhiliye Nazırı'nın çekilmesiyle hükümette de bir bunalım çıkmasına neden görülememektedir.

Böyle bir düşünceden Dâhiliye Nazırı'na sadrazam gözüyle baktığınız anlamı çıkar.

Bir hükümet bunalımı, ancak hükümet başkanının çekilmesiyle çıkabilir.

Hükümetin, Dâhiliye Nazırı Şerif Paşa'ya; onun da Ferit Paşa'ya ayak uydurduğu ve bağlı olduğu anlaşılıyor.

Meclisin açılması üzerine Dâhiliye ve Hariciye nazırlarının kesin olarak değiştirilecekleri yolundaki işareti anlayamadık. Bu nazırlar şimdi böyle bir söz verdiler mi?

Düşmanların, Meclisi açtırmak istemeyecekleri, doğaldır. Yalnız Padişahın Meclisi dağıtacağı da düşünülebilir mi?

Eğer böyle olasılık varsa o halde Meclisi, İstanbul'da, dağıtmak ve ulusu Meclis-i Mebusan'sız bırakmak için mi topluyoruz?

Öyle ise, Padişahın bu konudaki görüşlerinin, Kurulumuzca kesin olarak şimdiden bilinmesi gerekir ki, milletvekillerini dışarda güvenli bir yerde toplamak için girişimlerde bulunalım.

Yoksa Meclis, İstanbul'da toplanma yüzünden yukarıda belirtilen durumlara düşerse, bunun sorumluluğu İstanbul'da toplanmasını üsteleyenlere düşecektir.

4) Milletvekillerinin görüşmek üzere Ankara'ya gelmeleri yararlıdır.” •

cengizonalbd@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: Ankaralılar'a Verdiğim Konferans!

“Uluslar, egemenliklerini geçici bile olsa, bırakacağı meclislere dahi gereğinden fazla inanmamalı ve güvenmemelidir. Çünkü meclisler bile despotluk yapabilir ve bu despotluk bireysel despotluktan daha tehlikeli olabilir. Meclislerin öyle kararları olabilir ki, bu kararlar ulusun yaşamına giderilmesi olanaklı olmayan zararlar verebilir.”

Mustafa Kemal Atatürk

Hakimiyeti Milliye

Ekonomi Cephesinde

Yeni bir devrimin arifesinde bulunuyoruz. Bu aşamada Hükümet de, ekonomik cephede çok esaslı bir harekete girişme kararındadır.

Ülkenin ekonomik durumunda, öteden beri bir dengesizlik vardır. Bu dengesizlik sürdürdükçe, ne paramızda ve ne de genel yaşamımızda bir istikrar olmaz.

Ülkenin ekonomik dengesini, özellikle ödeme dengesini düzenlemek, işin özünü oluşturuyor. Bu amaca ulaşmak için basit önlemler yeterli değildir. Köklü çarelere başvurmak gerekiyor.

Her yıl ülkeye ne kadar döviz giriyorsa, dışarıya da aynı miktarda Türk parası çıkarabileceğiz.

Bunun için yıl yapılan ithalatı önemli miktarda azaltmak gerekiyor.

Aslında bir işte yarım önlemlerle yetinmek, yeni rejimin ruhuna uymayan bir husustur. Hemen ekleyelim ki, köklü çarelerden söz edilirken, hükümet halk üzerine ne yeni vergi yüklemeyi ve ne de bir iç borçlanmaya gitmeyi düşünmemektedir.

Yapılacak olan yenilikler, daha çok idare sistemine yöneliktir. Ülkede esasen var olan olanak ve araçlardan yararlanılacağına inanılmaktadır.

Hükümet her şeyden önce döviz dengesini düzenlemek istiyor.

Her yıl ülkeye ne kadar döviz giriyorsa, dışarıya da aynı miktarda Türk parası

çıkılabileceğiz. Bunun için her yıl yapılan ithalatı önemli miktarda azaltmak gerekiyor. Hükümet bu husus hakkında gerekli kararları almış ve gerekenlere de talimat vermiştir.

Eklemeye gerek yok ki, İsmet Paşa Hükümeti her çeşit esaslı önlemleri düşünürken, şimdiye kadar imzaladığı sözleşmelerin kendisine yüklediği görev, sorumluluk ve taahhütlerin gereğini yapmakta en küçük bir savsaklamayı ya da önememeyi asla düşünmemektedir.

Cumhuriyet yönetiminin ilkesi, siyasetinde olduğu gibi, ekonomisinde de sözlerine ve taahhütlerine tam bir bağlılıktır.

Büyük sorunları çözüme kavuşturmak için çoğunlukla tek bir önlem yeterli olmaz.

Amaca ulaşmak için konuyla ilgili bir dizi önlemler almak gerekiyor. Bütün sorun, konuyla ilgili çıkış noktasını önceden belirleyebilmektir. Hükümet bu noktayı şöyle belirlemiş bulunuyor:

Ülkenin ekonomik dengesini oluşturmak...

Bir zamanlar, Türk Bütçe Sistemi'nde bir denge kurmayı, sadece dışarıda değil, içeride bile düşünmeye olanak olmayan bir hayal olarak algılayanlar vardı.

O hayal bugün için canlı bir gerçek oldu.

Eğer bütün milletçe, hükümetin bu kararlılığına ve kararına yardım eder, arka çıkar, destek verir ve güvenimizi esirgemezsek, ekonomik

dengemizin de böyle olumlu bir sonuca varmasına hiçbir neden engel olamaz. Bu suretle de paramızın değer kaybetmesi asla söz konusu olmaz.

Devlet yönetiminde büyük önlemler alabilmek için çoğunlukla büyük zorunlulukların kendisini hissettirmesini beklemek gerekiyor.

Zamanından önce alınan kararlar, -onu uygulayanlarda anın ve çevrenin heyecanlarından doğmuş bir çeşit enerji eksikliği yüzünden-, çok kereler zayıf sonuçlar veriyor.

Bugün böyle bir durum içinde değiliz. İçerideki ve dışarıdaki çevre, ihtiyaçlar, zorunluluklar ve her şey; Türkiye'nin ekonomik sorununu bir an önce çözüme kavuşturmamız konusunda bizi önemle uyarıyor.

Bu konuda çok geç kaldığımızı kimse iddia edemez.

Her ülkenin ekonomik yaşamında, parasının istikrarında geçirdiği bunalımlara oranla bizim durumumuz çok iyidir.

Eğer İsmet Paşa, başında bulunduğu hükümetle beraber, bütçemizde olduğu gibi, ülkemizin ticari ve ödeme dengesini de sağlayabilirse; Lozan'daki eserine sonsuz bir savunma ve kurtuluş gücü yaratmış olacaktır.

Hükümet emin olabilir ki, bu hayırlı sonuca giden yolda Millet Meclisi ve bütün halk, kendisinden hiçbir yardımı esirgemeyecektir. •

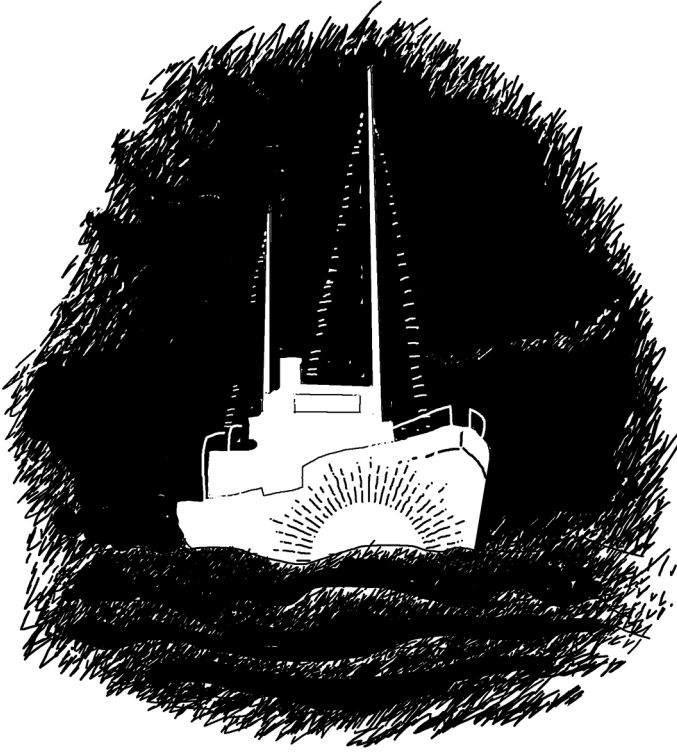
Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

7 Aralık 1929

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Bir Başkadır Benim Mesleğim adlı kitabından)

Hudut Boyunda Bir Devlet Adamımız

Doğu ve Güneydoğu sınır boylarımızın yalnızca görüntüleri değil, öyküleri de değişti, yavaştan yavaştan... Onlar da zamana uydular... Onlar da insanın göğsünü pek kabartamaz oldular, yüzünü pek güldüremez oldular, onlar da insanın keyfine pek keyif katamaz oldular...

Bir köyden ötekine giden çağın “çerçisi” gezici satıcıların başlarında toplanıp, güle söyleye pazarlık yapan kadın toplulukları pek görülüyor galiba, sınır boylarında dizili köylerde...

Kimileri çamaşırlarını, kimileri hatta günlük bulaşıklarını özellikle evlerinde yıkamayıp, köyün orta yerindeki köy çeşmesi çevresinde toplu olarak yıkayarak, bu sevimsiz işleri bile zevkli bir toplumsal eğlenceye dönüştüren kadınlar da görünürlerde

yok son zamanlarda, sınır boylarında...

Ağrı Dağı'nın eteklerinde, kimbilir ne amaçla dikilen, fakat sonraları unutulup tek başına kalakalan bir direğin üstündeki yuvasından, kış gelmesine karşın bir türlü kopamayan ve daha sıcak aşağılara gitmemekte direnen leyleği bile evlerinde konuk etmeye çalışan yürekleri yumuşak köylülere de galiba pek rastlanmıyor şimdi sınır boylarında...

“Ben beşi bitirdim... Hem Türkçe konuşmayı biliyorum, hem okuyup yazmasını biliyorum... Onun için öteki karısından daha çok itibar eder bana bizim bey” diyerek, bambaşka duygularla böbürlenmiş kadınlar da mumla aransalar, bulunamıyorlar galiba artık, sınır boylarında...

Görkemini tutkunu oldukları Ağrı Dağı'nı, bu doğa harikasına

duydukları hayranlıkla doya doya seyretmeye çıkan baba-oğul görüntüleri de pek çarpmıyor artık, insanın gözlerine...

Ya, ulusumuzun “temsilcileri”?.. Ya, hem ulusumuzun, hem devletimizin “temsilcileri”?.. Ya, o bölgelerdeki adlarıyla “devlet adamları”-mız?..

Size bugün, işte onlardan birini, sınır boylarında tanıdığım bir “devlet adamı”mızı tanıtacağım, bir “devlet adamı”mızın öyküsünü anlatacağım size.

Ninelerimizin, dedelerimizin masallarındaki peri kızları denli uzaklarda oldukları sanılsalar da, bilin ki yalnızca kırk yıl ötemizde kalmışlardır, “devlet adamları”mızın böyleleri...

Tuzluca-Iğdır arasında, doğudaki en doğu karayolumuzda gördüm

“Gerçek” bir devlet adamı İsmail Budak ve arkasındaki Rus gözetleme kulesi

onu. Sekiz-on adım solunda, o günlerin Sovyetler Birliği’nin sınırı uzanıyordu yolla yan yana.

Bizim sınırimızın başladığı çizgide duran topraklarının son adımında Sovyetler, yüksek bir gözetleme kulesi dikmişlerdi.

Sınırın bizden yana olan topraklarında, Sovyetler’in gözetleme kulesinin tam karşısında da, bizim de küçük çapta bir kavak ormanımız yükseliyordu ama... Bizim kavakların uçları, karşı tarafın gözetleme kulesindeki pencerelerin önünü kapatabilecek denli büyümemişlerdi henüz.

Sovyetler’in gözetleme kulesini de, bizim kavak ormancığını da geride bıraktıktan sonra, uzaktan, arkadan gördüm onu ilk kez.

“Devlet adamı” olduğu, elindeki evrak çantasından ve başındaki “devlet şapkası”ndan anlaşılabilirdi.

Otomobilim yanında durduğumda ise onun, posta dağıtıcısı bir “devlet adamı” olduğunu gördüm.

Tertemiz bembeyaz gömleğiyle, özenle bağlanmış koyu renk kravatıyla, ütülü ceket ve pantolonuyla, başındaki

armalı şapkası ve elindeki körüklü evrak çantasıyla görünümü eksiksiz bir PTT memuruydu.

Ciddi tavırları ve saygılı konuşması da eklenince İsmail Budak, o günlerde de özlemi duyulan bir “devlet adamı” olmuştu, ülkenin bu en uç noktasında.

“Köylere mektup, telgraf, mahkeme tebliğleri götürürüm” dedi. “Oniki köye bakıyorum. Ali Kammerli Köyü’nden tutun da, Kuzugüden Köyü’ne kadar oniki köy, benim bölgemdedir.”

İsmail Budak, günde ortalama yirmi kilometre yol yürüdüğünü söyledi.

“Bölgemdeki köylerin çoğu, sınır karayolumuza bağlıdır” dedi. “Ben hep bu yolu kullanırım. Gideceğim köylerin yolları, bu karayoluna iner.”

İsmail Budak’la yol kenarında, ayaküstü konuşmamızın uzadığını görünce, yolun öteki bölümünün hemen yanındaki çimleri gösterdim:

“Zaten bu kadar yol yürüyorsunuz, sizi ayakta tutarak bir de ben yormayayım” dedim. “Şurada, çimlerin üstünde oturabiliriz biraz. Hem konuşuruz, hem de siz, az da olsa, dinlenmiş olursunuz.”

İsmail Budak benimle birlikte yolun öte yanına, çimli bölgeye geldi, fakat oturmadı.

“Siz buyurun, istirahat edin lütfen” dedi. “Sohbetimize böyle de devam edebiliriz... Ben oturmayayım.”

İçimden de, dışımdan da başladım gülmeye:

Ciddi tavırları ve saygılı konuşması da eklenince İsmail Budak, o günlerde de özlemi duyulan bir “devlet adamı” olmuştu, ülkenin bu en uç noktasında.

“Ben otomobille geliyorum, İsmail Bey” dedim. “Bana istirahat ne gerek?... Asıl siz oturun, siz istirahat edin biraz... Kimbilir şu saate değil ne kadar yol yürüdünüz, şimdiden sonra da Allah bilir, ne kadar daha yürüyeceksiniz.”

İsmail Budak, tüm ısrarlarıma karşı çime oturmayı kabul etmedi. Bunun bir çeşit terbiye gereği olduğunu sandım ve ben de kalktım. Bu kez o bana ısrar etmeye başladı oturmam için... Bir eliyle hafifçe omzuma bastırıyor, ayrıca diller üstüne diller döküyordu, oturmam için.

“Madem siz kabul etmediniz oturmayı, o halde ben de kabul etmiyorum” dedim. “Sizin için ayıpsa, benim için de ayıp, demek ki...”

İsmail Budak, oturmamakta ısrar ediş nedenini yanlış anladığımı ayırdına ancak o an varabildi:

“Ayıp olduğu için oturmuyor değilim” dedi içtenlikle. “Görevim

gereği oturmuyorum... Üzerimde devlet kıyafetim olmasa, sizi bir dakika üzmez, hemen oturdum yanınıza... Fakat lütfen hak verin bana... Bakın, devlet kıyafetim var üzerimde..."

Karayolu kenarında olmamıza karşın ne yoldan geçen bir araç görebiliyorduk, ne de çevremizde uçan ya da öten bir kuş duyabiliyorduk.

"Burada ne bir müdür, ne bir müfettiş var, İsmail Bey" dedim. "Şurada beş dakika oturmakla devlete ihanet de etmiş sayılmazsın herhalde..."

İsmail Budak, önleyemediği gülmesini elinden geldiğince frenlemeye çalıştı:

"Müdürlerimden, müfettişlerimden yana bir derdim yoktur, Allah'a şükür" dedi. "Benim derdim, şu arkamdakilerdir... Onlara karşı açık vermememiz gerekir..."

Ve başını çevirmemeye özellikle özen göstererek, arkasındaki kulenin varlığını anımsattı bana:

"Benim tam arkamda, sizin ise tam karşınızdaki o Rus gözetleme kulesini görüyorsunuz ya..." dedi. "Oradan dev dürbünlerle bizim her adımımızı, her hareketimizi gözetlemekte dirler Ruslar... Onun için işte, o dürbünlerin önünde görev yapan bizlerin, her hareketimize, her adımımıza çok dikkat etmemiz gerekir..."

Böylesi kişiler gördüğüm, böylesi sözler duyduğum anlarımda hep, nutkum tutulmuştur. Yine kupkuru oldu ağzım, yine yumruk yumruk

tıkandı boğazım...

İsmail Budak anlatmasını, tüm içtenliğiyle sürdürdü:

"Bu adamların gözleri önünde biz şahsımızı değil, tüm Türkiye'nin memurlarını temsil ediyoruz" dedi. "Bir bakıma, bir mağazanın vitrinindeki kumaşa benzeriz biz. O mağazanın vitrinindeki kumaş ne kadar değerliyse, içerideki kumaşlar da onun kadar değerli demektir..."

Gözlerimin bir an için giysilerine değip geldiğini gördü:

"Aynı nedenden ötürü, kıyafetimizin de çok düzgün olması gerekir" dedi. "Bilir misiniz her akşam eve giderim, üzerimdeki devlet elbiselerini çıkarırım, pijamalarımı giyerim. Karım da yemeği hazırlamadan bu elbiseleri ütüler, askıya asar. Sabaha kadar kalıp gibi dümdüz olur ceketim de, pantolonum da... Biz bu kuleler önünden geçerken, resmi elbiselerimizin ceketlerinin düğmelerini bile iliklerimiz... Şapkamız düzgün, kravatımız düzgün, elbisemiz ütülü olmalı... Ayrıca yürürken, belimiz bükük olmamalı. Tiryakisi bile olsak, sigara bile içmememiz gerekir Rusların dürbünleri karşısında... Her şeyimiz düzgün olmalı ki, vatanımızı, milletimizi yabancılara karşı düzgün bir şekilde temsil etmiş olalım..."

Düşünü bile kuramayacağım örnek bir devlet memuru, mumla arasam bile bulamayacağım örnek bir vatansaver kişi, bir anda Hızır gibi karşıma çıkmış, bir metre ötemde, gözlerimin önünde duruyordu.

"Sizi yolunuzdan daha fazla

alikoymayayım” dedi. “Benim de daha gideceğim birkaç köy var...”

Yukarı Çarıklı Köyü’ne gidecekmiş şimdi.

“Ne kadar uzaklıkta buraya?” diye sordum.

Karayolundan iki kilometre içeride olduğunu söyledi.

“Peki, Yukarı Çarıklı Köyü yolunun, karayoluna indiği yer ne kadar uzaklıkta buradan?”

Yalnızca dört kilometre ötedeymiş.

“Buyurun arabaya” dedim. *“Hiç olmazsa, o dört kilometre uzaklıktaki sapağa kadar götürüyem sizi.”*

İsmail Budak, otomobilime binmeyi de kabul etmedi:

“Hiç zahmet etmeyin, efendim” dedi. *“Şuracıktadır köyün yolu... Sadece dört kilometre ötededir...”*

Bir kez daha ısrar ettim otomobilime binmesi için.

Gözlerini yana kaydırarak, arkadaki gözetleme kulesini işaret etti yine:

“Durduğunuz dakikada olsaydı, memnuniyetle binerdim otomobilinize” dedi. *“Fakat dışarı çıktınız, birlikte yolun çimlik bölümüne gittik, beş-on dakika kadar sohbet ettik... Bütün bunlar, Rusların dev dürbünleri önünde oldu... Bağışlarsanız, yürüyerek devam edeyim yoluma...”*

Birbirimizden ayrılırken içtenlikle sıkıldığımız ellerimizi, Sovyetler’in dürbünleri karşısında birkaç kez abartmalı bir biçimde salladık ve... O yolunda yürümeye kaldığı yerden devam etti, ben de otomobilime bindim. İsmail Budak’ın arkasından

hayranlıkla bakakaldım bir süre...

Elinde körüklü evrak çantası, başında devlet şapkası, sırtında tertemiz, bembeyaz gömleği, boynunda özenle bağlanmış koyu renk kravatı ve evde eşinin dün gece bir kez daha kalıp gibi ütülediği devlet elbisesinin ceket ve pantolonuyla yolun kenarında ve... Türkiye’nin doğusunun en doğusunda, Sovyetler Birliği’nin gözlerinin elli, altmış, bilemediniz en fazla yetmiş metre önünde dimdik sürdürüyordu yürümesini... Yabancılar önünde bir “Büyükelçi” saygınlığı ve sorumluluğuyla temsil ettiği yurttaşlarının gözünde bu özenli tutumu ve bu özenli görünümüyle o, hem tümümüzü gururlandıran, hem tümümüzü imrendiren bir “devlet adamı” kimliği oluşturuyordu... Doğu ve Güneydoğu sınır boylarımızın bu görüntüleri de, bu öyküleri de, 80’li yılların kapımızdan girmesiyle, yerlerini bambaşka görüntülere, bambaşka öykülere bıraktılar, yüzlerce yıllık babaocağının kapısından çıktılar gittiler ve... Sonra da yandı, bittiler, önce kül oldular, sonra yok oldular...

Bugünden bakıldığında ninele-
rimizin, dedelerimizin masallarındaki peri kızlarının oldukları denli uzaklarda sanılsalar da, bilin ki PTT’nin Türk Telekom olmasından yalnızca yirmi yıl, Türk Telekom’un yabancıların telekomu olmasından ise yalnızca otuz yıl ötemizdediler, böylesi öykülerimiz, böylesi görüntülerimiz, böylesi “devlet adamlarımız”... •

Yorumsuz

Yazan: Prof. Dr. CENGİZ KUDAY

Her yıl tespit edilen kanserler içerisinde beyin tümörleri yaklaşık %1,5 orana sahiptir. Bu tümörler her cins ve yaşta görülebilir.

Beyinde ortaya çıkan anormal hücre çoğalması ile karakterize kitlerin genel tanımıdır. Beyin tümörlerinde bulgular, kitlenin beyin veya çevreleyen yapılara olan batısı veya sinir dokusunda oluşturduğu hassasiyet sonucu ortaya çıkar. Kitlerin yerleşim yeri klinik bulgularla ilişkilidir. Kitle ve kitlenin yaptığı ödem etkisi ile epilepsi veya bir takım fonksiyon kayıpları olabilir. Tedavi seçeneklerinde kitlenin büyüklüğü, yerleşim yeri, hastanın yaşı ve hastanın genel sağlık durumu yol göstericidir.

Tıp dünyası, kanserlere karşı pek çok yöntem üzerinde çalışıyor ve çok sayıda hasta kanserin bir türü olan beyin tümörlerinden muzdarip.

Aynı cins tümörler bile olsa herkese aynı tedavinin uygulanması artık doğru bir yaklaşım olarak düşünülüyor. Batı ülkelerinde ve bilhassa ABD’de beyin tümörlerine karşı aşilar geliştirmeye çalışıyor.

Mesela glioblastoma ismini verdiğimiz kötü huylu bir tümöre karşı herkesin mevcut kendi tümörlerinden

alınan parça ile tedavi yapılmaya çalışılıyor. Amaç hastanın yaşamını biraz daha uzatabilmek. Bazı kanser merkezlerinde tümörün moleküler yapısı incelenip ondan sonra tedavi yolu çiziliyor. Tümörün cinsi aynı olsa da iki ayrı kişide aynı tedavinin işe yaramadığı görülüyor. Yani A ve B hastalarının tümörleri aynı bile olsa tümör molekülleri profilleri farklı olabiliyor. Bu nedenle aynı tümörle bir hasta 3 ay yaşayabiliyorken bir diğeri daha uzun yaşıyor. Bu durum her tümörün moleküler yapılarının farklı olmasından kaynaklanıyor.

Kanser hastalarının büyük bir bölümünün beyinlerinde metastaz görülür. Eskiden metastaz sayısının birden fazla olması durumunda cerrahi operasyon düşünülmezdi. Gelişen teknolojilerin görüntü kalitesini artırması sayesinde metastaz sayısı fazla olsa bile bazı hastalara ameliyat öneriyoruz. Beynin primer tümörlerinde de tedavi önerilerimiz aynı. Yani cerrahi yöntem hâlâ altın bir tedavi şekli. Aşı konusunda ise önemli mesafeler alındığı halde tedavi etkisi hâlâ tartışmalı.

Öncelikle hastalara gereksiz ümit verilmesinden kaçınmak gerekiyor. •

Arayış
Vahap Candan

24 NİSAN 1915'TE Ne Oldu?

**Batılı güçlerin
siyasi emellerine
zemin hazırlamak için
gündemde tuttuğu
“Sözde Ermeni
Sorunu”**

Almanya ve Osmanlı Devleti, 1. Dünya Savaşı'na katılırken Rusya ve İngiltere İmparatorluğu içindeki Müslümanların ayaklanarak bu iki devleti sıkıntıya sokacaklarını umuyorlardı. Özellikle Almanya'nın hesabı bu yöndeydi. Çünkü sömürge ülkelerinde yaşayan

Müslümanlar, Osmanlı devletine ve padişaha büyük sempati duyuyorlardı. Nitekim Şeyhülislam, 23 Kasım 1914'te Cihad-ı Mukaddes ilan ederek, Kırım, Türkistan, Hindistan, Afganistan ve Afrika Müslümanlarını »

savaşa davet etti. Ancak beklendiği gibi olmadı. Söz konusu sömürge-lerde yaşayan Müslümanlar, İngiltere ve Rusya'ya karşı herhangi bir ciddi harekete girişemediler. Yoğun baskı ve zulüm altındaydılar ve örgütlü değildiler. Üstelik, ellerinde az sayıda av tüfeklerinden başka bir silahları yoktu. Bu arada sömürge ülkelerinde, "Osmanlı'nın tıpkı Balkanlarda olduğu gibi büyük bir yenilgiye uğrayacağı" propagandası yapılıyordu. Ayrıca sömürgelerden devşirilen gençler de Türk askerine karşı savaştırılacaklardı. Örneğin Hindistan Müslümanları, Irak ve Süveyş Kanalı cephelerinde ve de Çanakkale'de Türk askerlerine karşı cepheye sürüleceklerdi.⁽¹⁾

Osmanlı ve Almanya; Doğu Anadolu ve Kafkasya üzerinden Rusya'ya bir darbe vurmaya; ayrıca Süveyş Kanalı'nı kontrol altına alarak, İngiltere'nin Hindistan yolunu kesmek istiyordu. İngiltere ise, önce Güney Irak ve sonra da Çanakkale'de olmak üzere Osmanlı'ya karşı iki ay- rı cephe açacaktı. 1914

Kasım ayında Hindistan'dan getirilen İngiliz kuvvetleri Basra'ya çıktılar ve kuzeye doğru ilerlemeye başladılar. 1915 yılı Eylül ayında Irak'ın 160 kilometre güneyindeki Kut-el-Amara'ya geldiler. **Burada Halil Paşa komutasında çok başarılı bir savunma savaşı veren Türk askeri, 29 Nisan 1916'da İngiliz ordusunu kesin bir yenilgiye uğrattı. Irak'ı işgal eden İngiliz ordusunun önemli bir kısmı ne yazık ki sömürgelerden toplanan gençlerden oluşuyordu.**

Bu arada, 19 Şubat 1915'ten itibaren İngiliz ve Fransız donanmaları Çanakkale Boğazı'nı bir ay boyunca yoğun bombardıman altında tutarak Marmara Denizine geçmeye çalıştı. Çanakkale Boğazı geçilirse Başkent İstanbul kolayca işgal edilecek ve Rusya'ya yeterince silah ve mühimmat sevk edilebilecek; Osmanlı yönetimiye teslimiyeti kabul etmek zorunda kalacaktı. Bir aylık bombardımandan sonra 18

18 Mart 1915 tarihinde Boğazı geçmeye çalışan İngiltere ve Fransız donanmaları aynı yıl Nisan ayı sonlarında tekrar gelip Gelibolu'ya çıkarma yaptılar. Bu kez de Çanakkale-Anafartalar Grup Komutanı Mustafa Kemal Paşa ve askerlerinin direnişiyle karşılaşacaklardı.

Mart 1915 tarihinde Boğazı geçmeye çalışan İngiltere ve Fransız donanmaları Boğaz'ın serin sularına 7 savaş gemisi bırakarak geri çekildiler.

Aynı yıl Nisan ayı sonlarına doğru tekrar gelecekler ve Gelibolu'ya karadan çıkarma yapacaklardı. Bu kez de Çanakkale-Anafartalar Grup Komutanı Mustafa Kemal Paşa ve askerlerinin direnişiyle karşılaşacaklardı.

Tabii Çanakkale'yi işgal etmeye çalışan kara birliklerinin çoğunluğu yine uzak diyarlardan; sömürgelelerden getirilen gençlerden oluşturulmuştu. Yani niçin savaştıklarını, kimin için savaştıklarını hatta nerede savaştıklarını bilmeyen gençlerden...

Osmanlı ordusu savaşın ilk aylarında dört cephede birden savaşıyordu. Süveyş Kanalı'nda İngiltere'ye; Çanakkale'de İngiltere ve Fransa'ya; Irak'ta yine İngiltere'ye ve Doğu Anadolu'daysa Rusya'ya karşı.

Osmanlı ordusu başlangıçta Rus birliklerine karşı önemli başarılar elde etti. Ancak 22 Aralık 1914 tarihinde Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın emri üzerine Doğu Anadolu'da Allah-u Ekber Dağları'nı aşmaya çalışan on binlerce Türk askeri soğuktan donarak can verdi. Bu facia yaşanırken ve Çanakkale'de ve

Süveyş Kanalı'ndaki savaşlar tüm şiddetiyle devam ederken, bir de iç cephe, 5. Cephe açılmıştı. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde ardı ardına Ermeni isyanları çıkıyordu. Aslında Ermeni isyanları Rusya'nın Doğu Anadolu'daki işgal hareketinden önce; Osmanlı'nın savaşa gireceği anlaşılır anlaşılmaz başlamıştı. İngiltere ve Fransa donanmasının Çanakkale'yi bombalamaya başladığı günlerdeyse artmıştı.

Osmanlı ordusu savaşın ilk aylarında dört cephede birden savaşıyordu. Süveyş Kanalı'nda İngiltere'ye; Çanakkale'de İngiltere ve Fransa'ya; Irak'ta yine İngiltere'ye ve Doğu Anadolu'daysa Rusya'ya karşı.

Rus birliklerinin 2 Kasım 1914'te Beyazıt, Diyadin ve Ağrı'yı işgal etmek üzere Güney'e doğru ilerlemelerinden çok önce Ermeni terörist gruplar küçük birlikler halinde örgütlenmeye başlamışlardı. Silah, mühimmat ve diğer malzemeler savaştan önce büyük ölçüde Rusya tarafından temin edilmişti. Silah ve diğer araç gereçler özellikle Ermeni köylerinde saklanıyordu ve besbelli ki silahlar iyi gizlenmişti. Çünkü daha sonra gelişen olaylar, Ermeni isyancılar tarafından

depolanan silahların yalnızca küçük bir bölümünün Osmanlı görevlilerince ortaya çıkarılabildiğini gösterecekti. Depolarda bulunan silah ve bombaların, Osmanlı ordusunda bulunanlardan daha iyi olduğu anlaşılacaktı.⁽²⁾

Ülkenin pekçok yerinde ardı ardına patlak veren Ermeni isyanları Osmanlı Devleti'nin bazı tedbirler almasını zorunlu kıldı. Önce, savaş şartları ortamında sürdürülen isyanların hiç kimseye fayda getirmeyeceği, bu isyanların durdurulması gerektiği yönünde uyarı ve öğütler yapıldı. Osmanlı yöneticileri o dönemde Patrik başta olmak üzere Ermeni ileri gelenlerini bir toplantıya davet etti.

Osmanlı yöneticileri Ermeni Komite ve Milli Meclis üyelerine isyanların durdurulması gerektiğini, aksi takdirde ciddi önlemlerin alınacağını bildirdiler. Buna karşılık isyan hareketlerinde herhangi bir durulma olmadı, artarak devam etti.

Toplantıya İstanbul'daki Ermeni komite liderleri ve Ermeni Milli Meclis üyeleri de katıldı. Osmanlı yöneticileri isyanların durdurulması

gerektiğini, aksi takdirde ciddi önlemlerin alınacağını bildirdiler. Buna karşılık isyan hareketlerinde herhangi bir durulma olmadı, artarak devam etti. Osmanlı hükümeti bunun üzerine 24 Nisan 1915 gecesi Ermenilerin beyin takımı olan 2345 kişiyi tutukladı. Tarihçiler, **“tutuklama olayını Ermenilerin, Rusların, Fransa ve Britanya'nın planlarını bozan çok önemli bir karar olduğunu belirtirler.”** Ki, tutuklama olayı, Doğu Anadolu'da bağımsız Ermenistan kurma emellerini ortadan kaldıran en önemli hareket olmuştur.

24 Nisan 1915 öncesinde çok önemli çatışmalar ve isyanlar vardır. Adana, Bitlis, Van, Trabzon, İstanbul, Zeytun isyanlarında Ermeni asıllı Osmanlı vatandaşlarından ölenler olmuştur. Ve yine 24 Nisan 1915 tarihinden önce Rus ordusu bünyesinde ya da gönüllü olarak Kafkasya'da oluşturulan Ermeni alayları bünyesinde Osmanlı ordusuna karşı savaşan Ermenilerden ölenler olmuştur. Ülkenin çeşitli yerlerinde çıkan isyanlarda da ölen Ermeniler olmuştur. Ancak 24 Nisan 1924 tarihinde, bir Ermeni'nin burnu dahi kanamamıştı.

Nisan 1915'te İstanbul'daki kimi Ermeni komiteciler tutuklanırken, Anadolu'nun pek çok yerinde

Ermeni General Andranik, Van isyanında askerleri ile beraber

Ermeni isyanları artarak devam ediyordu. Doğu Anadolu'da ise hem isyanlar devam ediyor; hem de Rusya ve İngiltere'nin desteğiyle oluşturulan Ermeni birlikleri, Rus ordusuyla birlikte Osmanlı askerine karşı savaşıyordu. 24 Nisan 1915'ten birkaç gün sonra Ermeni çeteleri Van'ı işgal ettiler.

Amerikalı Yazar Clair Price'ın 1923 yılında New York'ta yayınlanan "The Rebirth of Turkey" (*Türkiye'nin yeniden doğuşu*) adlı kitabında belirttiği gibi Van halkını katliama tabi tuttuktan sonra kent Ruslar'a teslim ettiler.

Bu arada tekrar hatırlatalım; Gelibolu'da Britanya ve Fransız

orduları ile Türk ordusu arasında şiddetli çarpışmalar yaşanıyordu aynı zamanda. Osmanlı devlet adamları, söz konusu kararı Van'ın, Rus destekli Ermenilerce işgal edilip Ruslara teslim edilmesinden hemen sonra aldı.

Taşnak Komitesi'nin başı olan Ovanes Kaçaznuni Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra, 1923 yılında Ermenistan'da Taşnak'ın diğer üyelerine sunduğu raporda, Rus ordusu bünyesinde savaşan Ermeni çetelerinin sa-

vaştan çok önce oluşturulduğunu belirtir ve şunları söyler:

"1914 sonbaharı başlarında Osmanlı savaşa henüz girmemiş, fakat savaş hazırlıkları içindeyken, Kafkas gerisinde Ermeni gönüllü

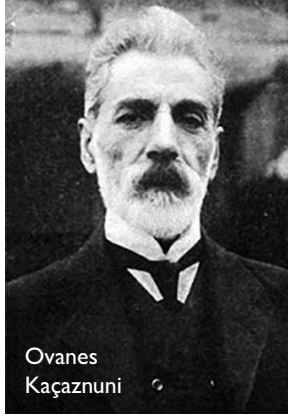

Clair Price'ın Türkiye'nin Yeniden Doğuşu adlı kitabı

grupları büyük bir sevk ve bilhassa şama-tayla teşekkül etmeye başladı. Taşnak Komitesi (...) bu grupların teşkilatlanmalarına ve bilhassa silahlanmalarına (...) fiilen yardımcı oldu.

Bugün gönüllülerimiz ön planda mı olmalıydı diye sormanın bir manası yoktur.

Tarihsel olayların kendilerine özgü bir mantığı vardır. 1914 sonbaharında Ermeni gönüllü grupları kuruldu ve Türklere karşı savaştılar. Bunun aksi olamazdı. Zira Ermeni toplumu çeyrek asırdan bu yana belirli ve kaçınılmaz bir psikolojiyle beslenmişti.

Bu ruh halinin tezahürü gerekliydi ve gereken oldu."

Taşnak Komitesi'nin başı ve bugünkü Ermenistan'ın ilk başbakanı olan Ovanes Kaçaznuni'nin itiraf özelliği taşıyan söz konusu raporu 1923 yılında Viyana'da Ermenice olarak basıldı. Ay-

rıca Ermenice baskının İngilizceye de çevrildiği bilinmekte. Ancak Avrupa ülkelerinin ulusal kütüphanelerinde, bu kitabın Ermenicesini de İngilizcesini de bulmak mümkün değil. Çeşitli kütüphanelerde yayımlanan araştırmalarda, kitabın kaydı

bulunmuştur, ancak hem Ermenice'nin hem de İngilizcesinin ödünç alındığı ve iade edilmediği tesbit edilmiştir.⁽⁵⁾

Bu tür kitaplar nedense hep kaybolmaktadır!

vahapcandan@
butundunya.com.tr

Ermenilerin I. Dünya Savaşı sırasında silahsız sivillere yönelik katliamları, toplu mezar kazılarıyla gözler önüne serildi. Iğdır'ın Oba Köyü'nde Ermeniler tarafından topluca katledilen Müslüman Türkler'e ait kemikler görüldü. (28.02.1986) (Eşref Uzundere- Anadolu Ajansı)

KAYNAKLAR

- 1) Fahir ARMAOĞLU; "20. Yüzyıl Siyasi Tarihi" Ankara, 1988, s. 111-112
- 2) Justin MacCarthy; "Ölüm Ve Sürgün" (Çev: Bilge UMAR) ,1998, İstanbul, s. 202
- 3) Yusuf HALACOĞLU
- 4) Ömer Engin LÜTEM; Araştırmacı-Emekli Büyükelçi
- 5) Kamuran GÜRÜN; "Ermeni Dosyası" Ankara, 1983, s. 196

Deprem Felaketinin Getirdiği Dostluklar

Türkiye'yi vuran depremlerin yol açtığı yıkımı anlayabilmek için özellikle Kahramanmaraş, Hatay ve Adıyaman'ı görmek gerekir.

Bildiğiniz üzere Hollywood filmlerinde, bir nükleer savaşın ya

da kıyamet dedikleri olayın ardından kamerayı yanmış, yıkılmış kentlerin üzerinde gezdirerek korkunç durumu anlatmaya çalışırlar.

Benim depremin hemen ardından gittiğim bölgede gördüklerim »

ise Amerikan filmlerindeki dehşet manzaralarından daha kötü. Gör-düklerimin bende bıraktığı izler sanırım ömrümün sonuna kadar ha-fızamdan silinmeyecek.

Deprem fırtınasının yaşandığı bu korkunç ortamda insanın içini ısı-tan, moralini yükselten güzellikler de var.

Orada her görüşten insan el ele omuz omuza felakete karşı savaştı.

Türkiye'nin hemen her noktasın-dan gelmiş yardım ekiplerinin tam bir dayanışma içinde sahada görev yaptıklarına şahit oldum.

Her siyasi partiden belediyeler, sivil toplum örgütleri, devlet ku-rumları, asker, polis ve gönüllüler alana yayılmış halde büyük bir öz-veriyle çalıştılar.

Orada her görüşten insan el ele omuz omuza felakete karşı savaştı.

Sahada, sadece "nasıl yararlı olabilirim" düşüncesi hâkimdi.

Üç kez gittiğim deprem bölge-sinde tek derdimiz temiz bir tuvalet bulmak oldu.

Her yere seyyar tuvaletler ku-rulmuştu. Ancak temizlik için gö-revlendirilmiş kimse olmayınca tuvaletler hizmet vermekten çık-mış ve açtığımız kapıdan asla içeri girmek istemeyeceğiniz hale gel-miştir. İşte orada temiz bir tuvale-tin günlük hayatınızdaki önemini anladık.

Neyse ki Türk Silahlı Kuvvet-leri var. Yaptıkları her iş gi-bi kurdukları tuvaletler de bakımlı ve temizdi.

Depremlerin vurduğu Türki-ye'ye dünyanın dört bir yanından arama ve kurtarma ekipleri de gel-miştir. Bu ekiplerin üyeleri büyük bir özveriyle çalıştılar, Türk kur-tarma ekipleriyle ve depremze-delerle bütünleştiler. Uluslararası dayanışmanın en güzel örnekleri-ni sergilediler.

Birçok yabancı kurtarma eki-binin tercümanı olarak bulun-duğum bölgede birbirinden ilginç olaylara, diyaloglara tanık oldum.

Adıyaman'da görevli Cezayirli kurtarma ekibinden Nored-dine, en-kazın çevresinde toplananlarla diya-log kurmaya çalışıyordu. Arapça ve Fransızca derdini anlatmaya uğraşan Nored-dine'e yardım etmek için ara-ya girdim ve ne olduğunu sordum.

Noreddine, Adıyaman halkının kendilerini çok sevdiğini, sürekli olarak ekibe çorba, çay, yemek, içecek getirdiklerini söyledi.

Yıkılmamış evlerde yaşayanların ise kendilerini uyumak, dinlemek ve yıkanmak üzere davet ettiklerini anlattı.

“Görev yerimiz enkazlardan ayrılmayacağımızı, hayat kurtarmak için seferber olduğumuzu ve her saniyenin büyük önem taşıdığını anlatmaya çalışıyorum. Ama dil sorunundan dolayı anlaşamıyoruz.” diyen Noreddine çok anlamlı bir örnek verdi.

Cezayir ekibinin motivasyonu, Kuran’daki “Bir insanı kurtaran tüm insanlığı kurtarmış olur” ayetinden aldığı vurgulayan Noreddine, *“Lütfen bunu çevrede toplananlara söyleyin ki, sessiz kalsınlar ve çalışmalarımızı sekteye uğratmasınlar.”* dedi.

Söylenenleri Türkçeye çevirdiğimde kalabalık geri çekildi ve Cezayirli ekibin çalışmalarını minnet dolu bakışlarla sessizce izlemeye başladı.

Adıyaman’ın Besni ilçesinde tanıştığımız Polonyalı kurtarma ekibinin üyelerinin sözleri de çok anlamlıydı.

Adı Andrejz olan yetkili, “Biz madencilerin ülkesinden geliyoruz. Hatta bir devlet başkanımız da (Lech Walesa) madenciydi. Ekibimiz deprem olan ülkelerde birçok can kurtarmıştır. Kurtarma işini en iyi

madenciler bilir. Ama Türk madencilerin çalışmalarına da şahit olduk. Çok başarılılar. Hatta en az Polonyalı madenciler kadar başarılılar” dedi.

Adını not etmeyi unuttuğum bir diğer Polonyalı ise depremedelerin kendilerine gösterdikleri yakınlıktan çok etkilendiklerini söyledi.

“Sadece yakınlarını değil her şeylerini kaybetmiş bu insanlar, kendilerine verilen kumanyaları yemeyip bize taşıdılar. Soğuk havadan etkilenmemiz için sürekli sıcak çay getirdiler. Biz de enkaz altından daha çok insanı kurtarmak için elimizden geleni yaptık.” diye konuştu.

“Sadece yakınlarını değil her şeylerini kaybetmiş bu insanlar, kendilerine verilen kumanyaları yemeyip bize taşıdılar.”

Hatay’daki arama kurtarma çalışmalarına katılan Fransız ekibinin lideri Reymond ise deprem bölgesinde geçirdikleri süre içinde kendilerinde oluşan düşüncüyü *“Biz Türklerle aslında dost olduğumuzu anladık. Bu felaket ortamında bile o çok duyduğumuz Türk misafirperverliğini, kendilerine verilenleri bize taşıyanlar sayesinde yaşadık.”* sözleriyle anlattı.

Hatay’da çok sempatik bir kurtarma ekibiyle karşılaştım.

Vietnam ordusunun

askerlerinden oluşan bu ekip hemen herkesten büyük ilgi gördü.

Halkın ilgisinden çok memnun olan Vietnamlı bir subay ile sohbet ettim. Nguet adlı subayın, “İlk kez ülkemizin dışında bir kurtarma görevi yapıyoruz. Bunun Türkiye’de olması bizim için çok anlamlı. Vietnam ordusunun subay ve asker eğitiminde örnek gösterilen orduların başında Türk ordusu gelir. Türk asker ve subaylarıyla kalıcı dostluklar kurmak, Türkiye’ye yardımcı olmak istiyoruz.” sözlerini anlamlı buldum.

Hatay’da tanıştığım İtalyan kurtarma ekibindeki itfaiyeciler depremzedelerin kendilerine gösterdiği ilgi, saygı ve sevgiyi birçok kez dile getirdiler.

La Repubblica adlı İtalyan gazetesinden editör Donato, kurtarma ekibini ve kendisini çok şaşırtan bir konuyu anlamaya çalıştıklarını söyledi.

Bu konuda kendilerini aydınlatmamı isteyen Donato, “Müteahhitlerin Türkiye’de siyasi partileri

finanse ettikleri doğru mu?” diye sordu. Bir şeyler söyleyecektim ki, yanındaki İtalyan itfaiyeci, “Müteahhitlerin belediye başkanı belediye meclis üyesi olduğu da doğru mu?” diye sordu. Biraz durakladım ve vereceğim yanıt için zaman kazanmaya çalıştım.

Bu sırada enkazdan bir yaşam işareti alındığı söylenince herkes dikkatini oraya verdi ve ben de o zor soruları yanıtlamaktan kurtuldum.

İtalyanlar ülkelerine ben de Ankara’ya dönmüştüm. Beni unutmışlardır diye düşünürken gazeteci Donato’dan bir WhatsApp mesajı aldım.

Enkaz başında yanıtını veremediğim soruları bu kez yazılı olarak yöneltiyordu.

Verdiğim yanıtları gazetesinde yayımlayan Donato ile kalıcı bir dostluk kurduk.

Sahada olmak depremzedelerle, yerli yabancı kurtarma ekipleriyle, gönüllülerle,

görevlilerle, sağlıkçılarla, asker ve polislerle tanışmak, sohbet etmek bugüne kadar anlayamadığınız ne varsa hepsini anlamanızı sağlıyor.

Şahit olduğum birçok olayı daha sonra yazacağım. Özellikle Adıyaman’ın Gölbaşı ilçesinde Fransızların, Hatay’ın Kırıkhan ilçesinde Belçikalıların kurduğu sahra hastanelerinde görevli doktor, hemşire ve diğer sağlık görevlilerinin izlenimlerini, düşüncelerini yazacağım. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

SEÇİM TIYATROSUNA HOŞGELDİNİZ!

Yeni seçim tiyatromuzu izlemeye hoşgeldiniz sevgili vatandaşlarımız. Buyurun, yerinize geçip oturun ve sizlere sergileyeceğimiz oyunları uslu uslu izlemeye hazır olun!

Bizler politikacılar olarak yine sizleri düşünerek yemedik, içmedik, uyumadık, tüm günlerimizi, gecelerimizi yeni senaryolar üretmekle geçirdik. Yıllardır masallarını dinleyerek çocuklarınızı büyüttüğünüz, torunlarınızı uyuttuğunuz “büyüklerimiz bu işleri bizden iyi bilirler” diyerek söyledikleri her söze sorgulamasız inandığınız usta oyuncularımızı görmekten

artık sıkılmaya başladığınızı düşünerek, bu seçimde oyuncu kadromuzu genişlettik. Eski oyuncularımızın kostümlerini yeniledik. Hatta oyunumuzu monotonluktan kurtarmak için bazı oyuncularımız yeni ayak oyunları geliştirdiler. Bu yıl seçim tiyatromuzda sahneleyeceğimiz oyunumuz bir değil, bin perdeden oluşmaktadır.

Oyun içinde binlerce oyunun »

sergilendiği sahnemizde bazı oyuncularımızın ufak tefek dil sürçmeleri yapabileceklerini hoşgörü ile karşılayacağınıza inanıyoruz. Siz de takdir edersiniz ki böyle çok perdeli, çok oyunculu, çok renkli bir oyunu sahnelemek hiç de kolay değildir.

Hele oyunda en başarılı oyuncunun büyük ödül olan “Altın Koltuk”u kazanacağını bilmek oyuncularımızın her geçen gün farklı yeteneklerini sergilemelerine neden olmaktadır.

Efendim beyefendi?

Çocuğunun tiyatrodaki çok yetenekli olduğuna mı inanıyorsunuz?

Sanatçı kadromuzda yer alması mı istiyorsunuz?

Aman efendim, ne güzel. Tabii tüm yetenekli vatandaşlarımız bizim profesyonel kadromuzda yer alabilirler. Yalnız biliyorsunuz, tiyatro işi biraz para gerektirir. Halkı etkilemek için allı pullu kostümler hazırlamak, Anadolu turnelerine çıkmak gerekiyor. Hem bu işlerden iyi anlayan bir senaryo yazarı yakınınızdan

da birkaç dönem kurs almanız gerekli. Eh, tabii ki, yetenekli vatandaşlarımızı bu konuda uzman olarak yetiştirebileceğimiz merkezlerimiz var.

Ama bu merkezlerden başarı ile mezun olduktan sonra sahnede alacağı rolü yine bu merkezimizin belirleyeceğini biliyorsunuzdur sanırım.

○ yuncularımızın hepsi halkın dışın.. pardon, dilim sürçtü,

içinden özenle seçilmektedir. Zaten politik tiyatroya doğuştan yeteneği olan vatandaşlarımız insanları etkileme güçleri, keskin zekâları nedeni ile Anadolu'nun ücra bir kasabasında olsalar da kısa zamanda iş yaşamlarında üstün bir başarı gösterir-

ler. Bu vatandaşlarımız öylesine yeteneklidirler ki, kariyerlerinde hızla yükselmelerini kimse engelleyemez. Kendilerini memleketimizin huzur ve refahına adanmış olan ve kısa zamanda siyaset sahnesinde profesyonel oyuncu olarak yerlerini alan bu yetenekli vatandaşlarımızın temel çalışma ilkesi “Ailede huzur, ülkede huzur” dur. Mutlu ailelerin, mutlu bir toplumun temelini oluşturacağı felsefesine inanan yetenekli oyuncularımız ailelerinin ve yakın çevrelerinin kalkınma ve gelişmeleri

için büyük bir özveri ile çalışırlar. Onların bu özverili çalışmaları zaman zaman kimi kendini bilmez çevrelerce yanlış anlaşılırmaktaysa da onlar idealleri uğruna canlarını koymuşlardır.

Efendim? Oğlunuz “üç üniversite mezunu ve işinde uzman, memleketini seviyor ama parası yok” mu dediniz? Kardeşim bunca saat-tir neden boşuna nefes tükettirdiniz

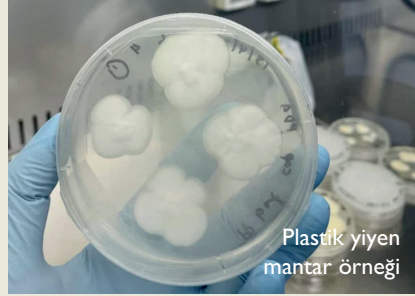
ki bana! Sizin gibilere kapısını açan önce ülke varken bize boşuna zaman kaybettirmeyin.

Evvet sevgili vatandaşlarım, bunca yıldır izlemeye doyamadığınız bir seçim tiyatrosunda daha sizlerleyiz. Aranızdaki çatlak seslere kulaklarınızı tıkayınız ve memleketin huzuru için, sizler için, geleceğimiz için, çocuklarınız için uslu uslu bizi izlemeye devam ediiiiiiin. •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

En Sert Plastiği 140 Günde Parçalayabilen Mantar

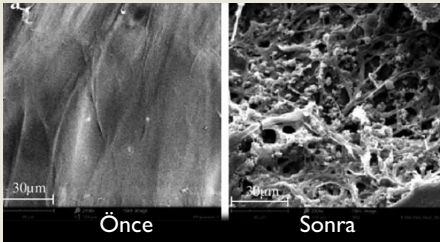
Sidney Üniversitesi'ndeki araştırmacılar, dünyanın büyüyen plastik atık sorununa plastik yiyen mantarlarla çözüm geliştirdiklerini düşünüyorlar. Ekibin yayınladıkları çalışmada *Aspergillus terreus* ve *Engyodontium album* adlı mantarların 90 gün içinde polipropilen örneklerinin yüzde 25'ini, 140. günde ise örneklerin yüzde 100'ünü tükettiğini açıkladı.

Plastik yiyen mantar örneği

Araştırmalar dünyada yılda 400 milyon ton plastik üretildiğini gösteriyor. Plastiklerin çoğu, genellikle şişe kapakları, yiyecek kapları ve plastik ambalaj yapmak için kullanılan sağlam bir malzeme olan polipropilen. Polipropilenin bozunması yüzlerce yıl alabiliyor ve doğada çok büyük boyutlarda plastik atık birikiyor. İlk çalışmanın sonuçları ümit verici olsa da, geniş ölçekli uygulama ile ilgili sorunlar olduğu belirtiliyor. Dünya ölçeğinde plastik sorununu çözebilme süreci en az beş yıllık denemeler gerektirecek. Araştırmacılar, çalışmanın sonuçlarının plastik atıkları azaltma çabalarını engelleyebileceğinden endişe ederken teknolojinin çözümün sadece yarısı olduğunu ve davranışsal sorun-

ların giderilmesinin de çözümün bir parçası olduğunu belirtiyorlar.

◀ Laboratuvar çalışmalarının resimlendiği uygulamada mantarın sert plastikle tanıştığı ve 90 gün içinde plastiğin yüzde 27'sini tükettiği süreç görülüyor.

13. Uluslararası Turhan Selçuk Karikatür Yarışması 30 Mayıs 2023 Tarihine Uzatıldı

Seçici Kurul Başkanlığını **Milas Belediye Başkanı Muhammet Tokat**'ın yapacağı yarışmanın jüri heyeti, **10 Haziran 2023** tarihinde Milas'ta toplanacaktır. **26 Haziran 2023** tarihinde açıklanacak olan yarışma sonuçları, Milas Belediyesi'nin web sitesinden ve sosyal medya hesaplarından paylaşılacaktır. Ödül töreni **Eylül 2023**'te Turhan Selçuk Karikatürlü Park'ta gerçekleştirilecek ve ödül alan eserlerle, sergilenmeye değer görülen karikatürlerden oluşan yarışma sergisinin de açılışı yapılacaktır. Yarışma sergisi **1 Ekim 2023** tarihine kadar açık kalacaktır.

Konu kısıtlamasının olmadığı ve tüm çizerlere açık olarak düzenlenen 13. Uluslararası Turhan Selçuk Karikatür Yarışması'na katılacak çizerler, en fazla 5 eserle yarışmaya başvurabilecekler. Yarışmaya gönderilecek karikatürlerin "daha önce yayımlanmamış olması" şartı aranmazken, eserlerin başka bir yarışmada ödül almamış olması gerekiyor.

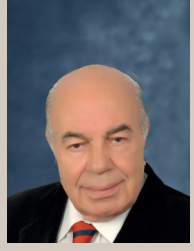
Teknik serbesttir. Çizer yarışmaya en fazla 5 eserle katılabilir. Eserler orijinal ya da baskıya uygun 300 dpi ve jpg formatında olmak üzere e-posta ile de kabul edilebilir. Farklı formatlarda gönderilen; açılmayan dosyalardan kurumumuz sorumlu değildir.

Karikatürlerin, 30 Mayıs 2023 gününe dek "**13. Uluslararası Karikatür Yarışması Milas Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü 48200 Milas / -Muğla/ Türkiye • www.milas.bel.tr**

• **e-posta: kulturyarisma@milas.bel.tr** adresine özgeçmiş ve iletişim bilgileriyle birlikte ulaştırılmaları gerekiyor. Sonuçlar 26 Haziran 2023 tarihinde açıklanacak, yarışmaya gönderilen karikatürler iade edilmeyecektir. Özel Ödül kazananların konaklama ve yemek giderleri karşılanacaktır. Yol masrafları kendilerine aittir. Yarışmada 1. 2. ve 3. olan yarışmacıların yol, konaklama ve yemek masrafları tarafımızdan karşılanacaktır.

Yarışmanın seçici kurulunda Milas Belediye Başkanı **Muhammet Tokat**, **Ruhan Selçuk**, **Kamil Masaracı**, **İzel Rozental**, **Betül Yılmaz**, **Vladimir Kazanevsky**, **Esmael Babaei**, **Kutlukhan Perker**, **Ali Fuat Süer**, **Ali Şur**, **Mehmet Nergiz** yer alacaktır.

Ödüller: 1.'lik Ödülü: 20.000 TL, 2.'lik Ödülü: 15 bin TL, 3.'lük Ödülü: 10 bin TL'dir.

Kronik Sorunumuz Enflasyon

Enflasyon, ekonomi bilimiyle birlikte 19. yüzyıldan itibaren üzerinde durulan ve tartışmalarla gelişen bir konudur.

Günümüzde enflasyon, fiyatlar genel düzeyinin devamlı ve önemli artması olarak tanımlanır. Nedenlerine göre üç çeşit enflasyondan söz edilir:

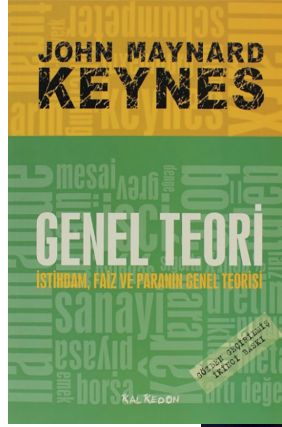
Talep Enflasyonu, Maliyet Enflasyonu, Fiyat Enflasyonu.

ENFLASYONLA NEDEN MÜCADELE EDİLİR?

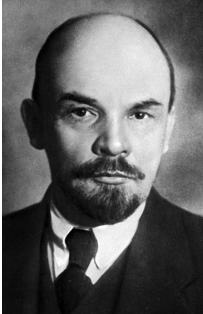
Hangi nedenden kaynaklanırsa kaynaklansın enflasyon aynı yıkıcı ve kötü sonuçları doğurur. Bu yönüne bakarak 1930'ların sonrasında

makro ekonomi alanında yazdıkları ile “yeni ekonomi” diye tanımlanan günümüzde de önemli bir iktisatçı kabul edilen “Genel Teori” kitabının yazarı John Maynard Keynes enflasyonla ilgili bir makalesinde şunları yazmıştı:

“Lenin Kapitalist sistemi ortadan kaldırmanın en iyi yolunun parasının itibarını ortadan kaldırmak

John Maynard Keynes

Vladimir İlyiç Lenin

yolu yoktur. Yıkım süreci iktisadi kanunun bütün güçlerini içerir ve bunu milyonda bir insanın bile teşhis edemeyeceği bir biçimde gerçekleşir.”

Eskiden enflasyon olayını inceleyen ekonomistler, oranına bakılmaksızın bunun mutlaka mücadele edilmesi gereken, ekonomileri yönetenlerin hatalarının sonucu olduğu görüşündeydiler.

olduğunu söylemiştir.

Lenin keskinlikle haklıydı. Toplumun mevcut temelini yıkmamanın, paranın itibarını ortadan kaldırmaktan daha ustaca ve daha kesin bir

Zaman içinde bu düşünce değişerek günümüzde ülkeler farklı birer enflasyon oranına sahip olduğuna göre olayların, bu gerçeğin dikkate alınarak incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Başka bir anlatımla “enflasyon oranı ne olursa olsun mücadele edilmelidir” görüşü, yerini “enflasyon oranları arasında bir ayırım yapılması gerektiği, enflasyonun şiddetine göre değerlendirilmelidir” görüşü benimsemiş ve buna göre enflasyon oranlarına göre yeni bir gruplandırmaya gidilmiştir.

Üç grup belirlenmiştir:

İlımlı Enflasyon, Yüksek Enflasyon ve Hiper Enflasyon.

İlımlı Enflasyon: Yıllık yüzde 5’e kadar olan enflasyon olarak tanımlanmıştır.

Yüksek Enflasyon: Yüzde 5’in üzerinde olan yıllık enflasyon yüzde 100’eri de aşan geniş bir alanda yer alır.

Hiperenflasyon: Bir devletin

ulusal parasının o ülkede görevini hiç yapamadığı olağanüstü bir durumu ifade eder.

Klasik hiperenflasyonlar daha çok savaşları izleyen dönemlerde görülmüştür. 1922-1923'te Almanya'da görülen hiperenflasyon oranı aylık yüzde 322 iken 1923'te yüzde 29000'ün üzerine çıkmıştı.

Günümüzde ılımlı enflasyon kabul edilebilir bir sınır olarak görülmekte ve bunun için "inflation constructive-yapıcı enflasyon" denilerek iş hayatını ve istihdamı desteklediği belirtilmektedir.

2023 TÜRKİYE ENFLASYONU

Türkiye ekonomisi, yıllardır enflasyon derdi içindedir. Hazine ve Maliye Bakanı son açıklamasında enflasyonu yüzde 85'ten 2023 yılı Mart sonunda yüzde 50,5'e düşürdüğünü ve durdurulduğunu açıklamıştır.

Oysa önceye kıyasla (tabana göre) baz etkisi ile TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre enflasyon oranı Mart / 2023 sonunda yüzde 50,5 ile şahlanarak yeni artışlara gebe bir sürece girmiş ve Avrupa Birliği (AB) ülkeleri içinde en yüksek düzeye ulaşmıştır. Dünya ülkeleri

içinde de en üst sıralarda yer almaktadır. (AB ortalaması Mart sonu itibariyle yüzde 8,5'tur.)

TC Merkez Bankası'nın bir süredir Türkiye'de devamlı faizleri indirmesinin, içinde bulunulan yüksek enflasyon ortamında bilimsel bir yanlış olduğunu ve bunun yönetim yetersizliğinden kaynaklandığını söyleyen iktisatçılar görüş birliğinde olmuştur.

Türkiye'de devamlı faizleri indirmesinin, bilimsel bir yanlış olduğunu ve bunun yönetim yetersizliğinden kaynaklandığını söyleyen iktisatçılar görüş birliğinde olmuştur.

Ancak bana göre durum farklıdır. "Faiz sebep, enflasyon sonuçtur" görüşünün yeni bir ekonomi modeli gibi devamlı tekrarla halka açıklanarak benimsetilmek istenmesi, para politikası kararı alanlarının

ekonomik bilgisizliğinden değil siyasal bir tercihin sonucudur.

Kültürel (dinî) nedenlerle ilkel olarak faize karşı olmanın sonucunda bütün dünyada görülen enflasyona karşı faizler artırılırken Türkiye’de devamlı düşürülerek enflasyon oranı ile arasında farkı büyütme kolay anlaşılabilir.⁽¹⁾

İktidar işsizliği artırmamak için faizleri düşük tutarken enflasyonu, ucu açık serbest bırakmıştır.

Faizler her ülkede artarken Türkiye’de düşürülmeye başladığında, tek ülke olduğumuzu sanırken hükümet resmi uygulamanın “Çin Modeli” olduğunu açıklamıştı.

Bütün merkez bankaları her yıl, o yılın sonu için enflasyon hedefleme yaparak ekonomiyi dış aleme karşı canlı tutmak ve cazip göstermek isterler. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da 2023 yıl sonu için enflasyon oranını yüzde 5 olarak açıklamıştır. Ama biliyoruz ki Türkiye, on yıldır yüzde 5 enflasyon

hedefi açıklamaktadır ve bu hiç gerçekleşmemiştir.

Hazine ve Maliye Bakanı açıklamalarında bu gerçeği unutmış olabilir mi?

Faizler her ülkede artarken Türkiye’de düşürülmeye başlandığında, bunu uygulayan tek ülke olduğumuzu sanırken hükümet resmi uygulamanın “Çin Modeli” olduğunu açıklamıştı. Çin ekonomisindeki geçici durağanlığa bakılarak bu sonucun çıkarılması da doğru çıkmamıştır. Çünkü Çin, uluslararası ticarete klasik ekonomi kuralları (karma ekonomi) ile rekabet eden ülkesinde Mao’nun sosyalist ekonomisini uygulayan ikili bir ekonomik sisteme sahiptir.

Çin, dünyanın ikinci büyük ekonomisi, 1,4 milyar nüfusu ve fert başına yıllık (GBP) 19.300 dolar geliri olan bir ülke. Covid-19 pandemisinin etkisi sıfırlandıktan sonra 2023 Mart sonunda Çin’in yıllık enflasyon oranı yüzde 1 ve yıllık büyüme oranı yüzde 5,7’dir. İşsizlik oranı yüzde 5,6 olup dış ticaret

fazlası vermekte ve Yuan'ın dolara karşı değer kaybı son bir yılda yüzde 7,6'dır. (ABD'de aynı tarihte açıklanan yıllık büyüme oranı yüzde 0,7 ve tüketici fiyatları yüzde 4,2 olup hem dış ticaret, hem bütçe açığı vermektedir. Başka bir anlatımla Çin de aradan çıkınca Türkiye, yüzde 50,5 enflasyona karşın faiz indirmede tek başına kalmıştır.)

VE SEÇİMLER

Bu satırlar yazılırken 14 Mayıs 2023 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri'ne sayılı günler kalmıştı. Cumhurbaşkanlığı Millet İttifakı'nın iki adayı arasında geçeceği anlaşılan Cumhurbaşkanlığı seçimleri için anket şirketleri sempaticileri olan tarafa destek veren açıklamalar yapıyorlar. Daha objektif olanlar ise daha ihtiyatlı bir tutum içinde seçimin ikinci tura kalabileceğini açıklıyorlar.

GENEL GÖRÜNÜM

Bu koşullar altında seçim öncesi görünüm şudur:

Siyasal iktidar, enflasyonla yoksulluk ve daha çok fakirlik sınırının altında kalıp perişan olmuş dar gelirli büyük nüfus çoğunluğunun ücretlerini ve bayram ikramiyelerini artırıyor.

Millet İttifakı ise kazanırsa iki kat ikramiye ve ücret artışı vaat ettiği gibi kazanırsa Türkiye'ye hemen 300 milyar dolar getirebileceğini söylüyor.

İktidar ücret artışları için bütçe disiplini dışına çıkarak Hazine'yi

borçlandırmadan Merkez Bankası'nın yeni bastıracağı paraları dağıtıyor. Muhalefet de olmayacak vaatler sıralıyor.

SONUÇ:

Türkiye, siyasal kronik enflasyonla uğraşan tek ülke. Kim kazanırsa kazansın Türkiye seçim sonrası dizginleri boş bırakılmış ve şahlanmış enflasyonla karşılaşacak gibi görünüyor.

Bekleyip göreceğiz.
Zor günler olacak.

VE BAYRAMLARIMIZ

23 Nisan 2023'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) açılışının 103. yıldönümünü ve aynı zamanda Ata'mızın engin hümanist ileri bir görüşle bütün dünya çocuklarına armağan ettiği çocuk bayramını da kutladık. Egemenliğin millet iradesine geçişi ile devrimci kurucu Meclis, Gazi Mustafa Kemal'in Başkanlığında ve Başkumandanlığında Kurtuluş Savaşı'nı başarmış ve cumhuriyete giden yolun ilk ışıklarını yakmıştı. 29 Ekim 2023'te Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yıldönümünü kutlayacağız.

Bu güzel vatan bizim.

Dileğimiz, bizlerin ve gelecek nesillerimizin, insanlık onuruna yaraşır, refah içinde, daha huzurlu ve her anlamda daha mutlu bir Türkiye'de yaşamasıdır. •

ogutyazman@butundunya.com.tr

(1) Önceki yazılarımızda Türkiye'nin ABD ve Avrupa'da yayılan enflasyonun ithal ettiği ve buna ülkenin iç sorunlarının da eklendiği açıklanmıştı.(Bkz. Yazman, Bütün Dünya 2023, Ocak, Şubat, Mart)

*“Bütün
özlemlere
eksiksiz ve
sürekli olarak
ulaşılmaktan
duyulan kıvanç
durumu,
ongunluk,
kut, saadet,
bahtiyarlık,
saadetlilik”*

Mutluluk

Kültür ve Sanat Dünyasından

Tekin Özertem

Sandal küçük / Deniz dalgalı / Asıldıkça asılıyorum
küreklere / Ha babam ha / Ha babam ha / Ak duvaklı bir
gelin bahçemde çiçeğe durmuş erik ağacım. Sardunyalar
kıml kıml saksılarında / Kabardıkça kabartıyor deniz /
Asıldıkça asılıyorum küreklere / Ha babam ha / Ha babam
ha / Nafile çaba.

Yıllar öncesinden bu dizeler.

Mutluluk nedir diye sorsa biri durup dururken size ne
derdiniz?

Evet, nedir mutluluk?

Bana göre içten bir gülümseme, paylaşmak, sevdik-
lerimiz, tanıdıklarımız, tanımadıklarımız için bir şeyler
yapmak, yapabilmek. Bahar geldiğinde çiçeğe durmuş
ağaçları, mor salkımları, mimozaları, erguvanları kaldırı-
mın kenarında açmış bir papatyayı fark edip duyumsaya-
bilmek...

Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Bütün özlemlere eksik-
siz ve sürekli olarak ulaşılmaktan duyulan kıvanç durumu,
ongunluk, kut, saadet, bahtiyarlık, sa-
adetlilik” olarak tanımlanmış mutlu-
luk; ama yine de görece ve görelî bir
kavram. Fakat insanın bütün olası öz-
lemlerine eksiksiz ve sürekli bir şekil-
de ulaşabilmesi de ne yazık ki olanak
dışı.

Yaşam da doğumla ölüm arasında
ne zaman sonlanacağı bilinmeyen bir
süreç... Bu belirsizliğe karşın hiç öl-
meyecekmiş gibi yaşayıp gidiyoruz.

Gidiyoruz, ama gelecekle ilgili bek-
lentilerimizden yoksun olma korkusu da bir türlü peşimizi
bırakmıyor. Sadece gelecekte değil bugün, sahip olduğumuz
şeyleri yitirme korkusu da engelliyor mutluluğumuzu.

Sadece
gelecekte değil
bugün, sahip
olduğumuz
şeyleri yitirme
korkusu da
engelliyor
mutluluğumuzu.

Gelecekle ilgili beklentiler gibi sahip olunanlar da insandan insana değişen, sayılamayacak kadar birbirlerinden farklı şeyler. Yoksul biri ile varıl birinin sahip olduğu şeyler arasında fark olduğu gibi, bu farklılıklar yoksullar ve varlıllar arasında da farklı farklı. Geleceğe ilişkin yitirme korkusunu dengeleyen de umut. Mutsuzlukların arasına sıkışmış küçük küçük mutluluklar ile umut dengeliyor tüm yaşamımızı.

ayrımı gören düşünürlerin, sanatçıların düşünce ve öngörülerini içselleştirip izlerinden gidenler başarabiliyorlar. O özgürlükçü bireyler dönüştürüp özgürleştiriyorlar toplumlarla ülkeleri. Kanıt: Yakın tarihimiz...

Osmanlı İmparatorluğu'nda Montesquieu, Jacques Rousseau, Voltaire gibi düşünürlerin sayesinde gerçekleşen 1789 Fransız İhtilali'nin sonrasında Tanzimat Fermanı ile ortaya çıktı eşit, özgür

En önemli mutluluk da özgür olabilmek... Gerçekten özgür olabilmek için de önce bağımsız, güdülemeyen birey olmak gerek. Toplum-bilim de bireyi, toplumu oluşturan ve topluluk içinde bağımsız bir varlığı olan, düşünsel, duygusal, istençsel / irade dışı nitelikleri toplum içinde belirlenen insanların her biri olarak tanımlıyor...

İnsanlar içlerine doğru dukları toplumlar tarafından düşünsel, duygusal, içtensel olarak eğitildiklerinden özgürlükçü olmayan bir toplumda özgürlükçü; "Fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür" bireylerin yetişebilmesi de pek kolay olmuyor. Bunu başarabilenler de ancak var olanla var olması gereken arasındaki

**En önemli mutluluk
da özgür olabilmek...**

ve kardeşçe birlikte yaşama ilkesi. I. Meşrutiyet ve II. Meşrutiyet dönemlerinde İbrahim Şinasi, Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Mithat Efendi, Ahmet Vefik Paşa, Şemseddin Sami, Ahmet Cevdet Paşa, Ali Suavi ve Sadullah Paşa, Recaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan, Samipaşazade Sezai, Nabizade Nazım, Muallim Naci, Mehmet Emin Yurdakul, Tevfik Fikret, Ziya Gökalp vb. gibi aydınların öncülüğünde de giderek yaygınlaştı.

Afet İnan: “O, herhangi bir kitaba başladığı zaman hacmi ne olursa olsun, bitirmeden elinden bırakmamıştır.”

1895 yılında Manastır Askeri Lisesi öğrencisi olan Mustafa Kemal’de de bu aydın öncüler sayesinde yeşerdi eşitlik, özgürlük, kardeşlik umudu. Auguste Comte, Rene Descartes, Immanuel Kant, George Wells, John Stuart Mill, Emil Durkheim’in eserleri de başucu kitapları oldu.

Afet İnan’ın, “O, herhangi bir kitaba başladığı zaman hacmi ne olursa olsun, bitirmeden elinden

bırakmamıştır. Bir insan için normal addedilen çalışma saatlerini çok aşan bir zamana tahammüllü daima olmuştur;” dediği Mustafa Kemal Atatürk, 197 Tarih; 879, edebiyat; 535, dil-dil bilim; 397, askerlik; 261, siyasal bilimler; 197, güzel sanatlar (heykel, resim, müzik, mimarcılık, şehircilik); 195, coğrafya-turizm; 193, uygulamalı bilimler (tıp, mühendislik, tarım); 187, hukuk; 169, din; 160, ekonomi; 139, felsefe-mantık-metafizik-psikoloji;

109, matematik-fizik-kimya-astronomi; 104, eğitim öğretim; 101, sosyoloji; 75, biyolojik bilimler olmak üzere daha binlerce kitap okuyarak çeşitlendirip çoğaltmış ümmetten çağdaş vatandaşlar yaratma umudunu. Mutluluğunu da bu her türlü zorluğa, ihanete göğüs gererek bu umudu gerçekleştirmeye çalışmakla bulmuş...

En büyük mutluluk da umut edip başarmaktır.

Günlük sıradan yaşamlarımızda oluşan sıradan mutsuzlukların bir gün gelip aşılacağı umudu ile geçiyor, günler, haftalar, yıllar... Bu sıradan, olağan mutsuzlukları aşabilmenin yolu da yaşıyor olmanın bilincinde bireyler olmak. Sıradan mutsuzlukların üstesinden gelip daima umudu yeşertmek...

Albert Camus, “*Cezayir’de oturduğum zamanlar, kışları hep sabrederdim, çünkü, bilirdim ki, bir gecede, şubat ayının bir tek soğuk*

ve temiz gecesinde,
Consullar Vadisi'nin
badem ağaçları kar gi-
bi bembeyaz çiçekler-
le donanacaktır. Sonra
da bütün yağmurlara
ve deniz rüzgârlarına
karşı koymaya çalışan
o narin karlara şaşar-
dım. Ama yine de her
yıl o karlar meyveyi
hazırlamaya yetecek
kadar dayanırlardı..."
 diye yazmış Badem
 Çiçekleri adlı deneme-
 sinde.

Albert Camus

donanacağı umuduy-
 la... Yukarda paylaş-
 tığım umutsuzluk ile
 umudu kaynaştırdı-
 ğım dizeleri de ülke-
 mizin üzerinde kara
 bulutların dolaştığı
 geçmiş yılların mut-
 suzluğunda yazmış-
 tım. Ama yine de
 umudumu yitirmeden
 yaşadım bu yaşama
 kadar...

Çünkü ağaçların
 ak duvaklı gelinler
 gibi çiçeklerle do-
 nanacağı, mutluluğu

müjdeleyen bahar elbet bir gün ge-
 lecek. Mehmet Akif'in dediği gi-
 bi "Belki yarın belki yarından da
 yakın." Ama çaba gerek. Çalışıp
 umudu büyütme gerek. En büyük
 mutluluk da çalışıp umudu gerçek-
 leştirmeyi başarabilmektir.

19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve
 Gençlik Bayramımız Kutlu Olsun. •

tekinozertem@butundunya.com.tr

Yıllardır ülkemizin içinde bulun-
 duğu eşitsizlik, adaletsizlik, yoksul-
 luk, yolsuzluk gibi zorlu koşullara
 hep gelecek mutlu, güzel günle-
 rin umudu ile katlandı ülkesini, in-
 sanlarını seven insanları. Karanlık,
 bunaltan günlerin geçeceği, kıştan
 sonra baharın geleceğini; ağaçların
 ak duvaklı gelinler gibi çiçeklerle

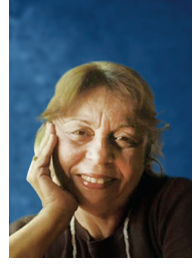

"İnsanın enerjileri kullanılmak isterler ve insan bunların
 başarsını bir biçimde algılamak ister. Ancak, bu açıdan
 en büyük doyum, bir şeyler yapmakla, ister bir sepet,
 ister bir kitap olsun bir şeyi tamamlamakla sağlar;
 insanın, bir yapıtın her gün kendi ellerinde geliştiğini
 ve sonunda tamamlandığını görmesi ona dolaysız bir
 mutluluk verir. Bir sanat yapıtı, bir yazı ve hatta bir el işi bile bunu sağlar;
 elbette, yapıt ne denli soylu bir türdense, alınan haz da o denli büyük
 olur. Bu açıdan, en mutlu olanlar önemli, büyük ve tutarlı yapıtları ortaya
 koyma yeteneklerinin bilincinde olanlardır. Çünkü böylelikle daha yüksek
 türden bir ilgi onların tüm varoluşu üzerine yayılır ve bu varoluşa ötekil-
 erde bulunmayan bir çeşni katar."

-Arthur Schopenhauer

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

Amerikan edebiyatının en çok okunan tartışılan kitapları hakkında yazılan inceleme, kompozisyon ve kritikler ayrı bir dünya.

Yasaklanan, okul kütüphanelerinde yer almaları için yazarlarının mücadele vermek zorunda kaldığı bir dünya kitaplar dünyası. Eserlerinin ve kendilerinin itibarlarını korumak için verdikleri bir savaş bu.

Kitaplar üzerinden yapılan bu kavgaların, yasakların nedeni çok ilginç. Bu kitapların çoğu hoş gitmeyen ezber bozan fikirlerin,

Fikirsiz kitapları tercih edenler ve fikri olan kitaplarla didişenler kimler?

düşüncelerin kitapları. Fikirsiz kitapları tercih edenler ve fikri olan kitaplarla didişenler kimler peki?

Yasak koyabildiğine, yayınlanmasını önleyebildiğine göre müesses nizamın içindeki güçler. İşine gelenler ise fikirsiz para kazanmanın tadına doyamayan ve önleri açılanlar. »

Judy Bloom'un çok okunan çocuk kitapları bile bu kargaşada payını almış!

20. yüzyılın en itibarlı Amerikan Edebiyatı yazarları **Harper Lee** ve **Kurt Vonnegut** mesela, her ikisi de bu ortalığı ayağa kaldıran kategorideki "tartışmalı" kitapların yazarları.

Kitaplarını yasaklama teşebbüslerine (ki bazen teşebbüsün ötesinde gerçek oluyor bu yasaklar) bu tür sansürleri iğrenç bulduklarını söyleyerek karşılık vermişler.

Kimileri de yasakların toplumun tepesini attırın düğmeye basarak kitapların reklamı olduğunu ve satışları arttırmasını heyecan verici bulduklarını ifade ediyorlar.

Bu yazımızda işte bu entelektüel tartışmaların odağı kitaplar dünyasında bir tur atalım.

çocukluk arkadaşı bir başka ünlü yazar Truman Capote'den bahsetmemek olmaz. Hatta Capote'yi zirveye taşıyan "In cold Blood" kitabının bütün araştırma belgelerini toplayan Lee Harper ve arkadaşı Truman'ı yazmaya teşvik eden de.

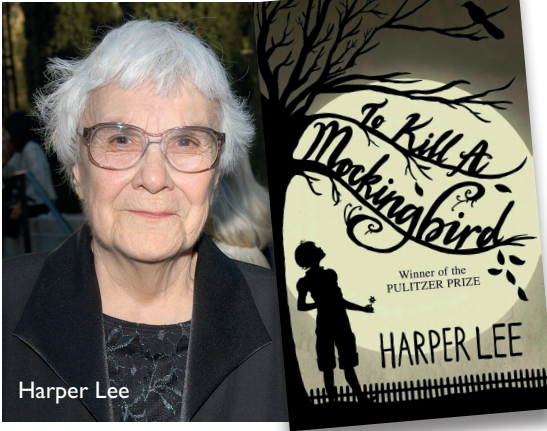
Cinai bir roman... Birlikte seyahat edip insanları içlerini dökmelelerini birlikte dinliyorlar, bir zihniyet dünyasının içine giriyorlar.

Lee Harper ve Capote çocukluk arkadaşları. Sonra aralarına kıskançlık giriyor çünkü Lee'nin "Bülbülü Öldürmek" kitabı olağanüstü başarı kazanınca bu iki çocukluk arkadaşı karagün dostunun arasına edebi bir kıskançlık giriyor. Capote istediği ödül, kazanç ve itibarı yeni kitaplarında yakalayamayınca kendini alkole, ilaçlara

veriyor. Dostlarından uzaklaşıyor ve nihayetinde maalesef "Answered Prayers" kitabını bitiremeden ölüyor.

Gelelim Harper'ın kitabına...

Tam 40 dile çevirisi olan "Bülbülü

Harper Lee

İlk kitabımız muhtemelen hepimizin okuduğu filmi izlediği "To Kill A Mockingbird" 1960'ta **Harper Lee** tarafından yazılmış. Harper Lee denince en yakın

Kitabın konusu özetle ırkçılık ve önyargılara karşı çocuk zihninin uyanışının öyküsüdür.

Öldürmek” kitabının 40 milyon kopyası basılmış ve satılmış dünyada. 1961’de Pulitzer Ödülü kazanan romanın, okul kütüphanelerinde öğrencilerin en rağbet ettiği, okumak için sıralar oluşturduğu bir kitap olduğu biliniyor.

Çok özetle konu; ırkçılık ve önyargılara karşı çocuk zihninin uyanışının öyküsüdür.

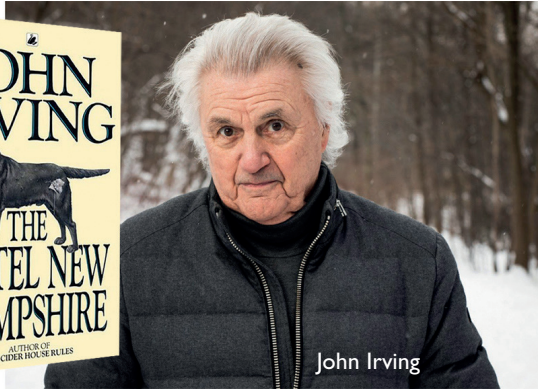
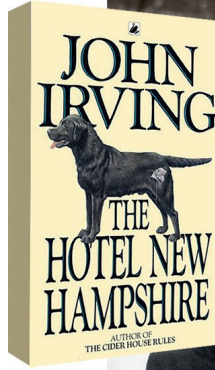
Ana tema haksız yere beyaz bir kadına tecavüzle suçlanan bir siyahi Amerikalıyı linç teşebbüsleri ve yargı sürecindeki benzeri davranışlara karşı bir avukatın hukuk savaşını avukatın oğlunun gözünden anlatır kitap.

İşgüzar okul yönetimlerinden bazılarının okullarında yasakladığı kitabını bizzat okul yönetimlerine yazdığı mektuplarıyla savaş açan yazar Harper Lee eserini kahramanca savunmuştur.

ABD’nin bir roman üzerinden Güney’in ahlaki dini yani Hristiyan değerleri, siyahi vatandaşlara davranış biçim kodlarını tartışmaya açar kitap. Cesaret isteyen bir sorgulamadır. Fikri çok açık ve nettir.

Üzerinde fırtınalar koparan kitaplar “Bülbülü Öldürmek” ile sınırlı değil.

Fikri olan kitapların yaşamı, yazarlarının gibi kolay geçmiyor; nerede fikirsiz boş beleş kitap yazarlarının rahat yaşamları...

John Irving

Benzeri durum, fikirsiz işler televizyonlarda da yaşadığımız bir gerçek. Karşı gelenin, fikri olanın vay başına gelenler!

John Irving’in “The Hotel New Hampshire” kitabı da okul yönetimleri tarafından okul kütüphanesinde yer almaması gereken kitaplar kategorisine sokulmak istenmiş. Ancak bu sefer **Pam Harland** isimli bir kütüphaneci tarafından kitap cesaretle savunulmuştur.

Bir kütüphanecinin bir kitap için ayağa kalkması başlıbaşına edebi bir öykü; şahsen gerçekten gözüm yaşardı.

İnsanlık tarihinde kütüphanelerin geçirdikleri yıkımlar, yangınlar dendiğinde ilk aklıma gelen eski Mısır Kütüphanesi’nin başına gelenler ve günümüzde Irak Kütüphanesi’nde olanlar.

Bu olanlar insanlığın bir türlü yenemediği zihniyetlerin devamı değil mi? Yasaklamak, kitaplar ve fikirlerden korkmak, yakmak, yağmalamak, hele bu yüzyılda

anlaşılabilir bir şey olmaktan çoktan çıktı.

İnsana; bırakın komik olmayı neyi kimden saklıyorsunuz dediriyor.

Bir aile üzerinden hayatın öngörülmez akışı içinde, tecavüz, homoseksüalite gibi gerçeklerin neden olduğu trajedilerini ele alan eserden neden çekilir ki?

Haberler bu olaylarla beslenen kitabın yarattığı korku ve çekinceleri anlamak mümkün mü?

Bu kitabın, eserin sahibi yazar kütüphanecinin kitabını savunmasına açık teşekkür etmiş. Kitapların gençler üzerinde pek çok konuda bilinçlendirme sürecine müdahaleye

karşı duran kütüphaneciye minnetlerini ifade etmiştir.

Kitapları yasaklayarak, okumayarak, okunmalarını önleyerek hoşuna gitmeyen fikirleri yok saymak hele bu yüzyıl ve iletişim imkânlarında hiç iyi bir fikir değil. İmkânsız yasaklarla bir yere varılmayacağını anlayan toplumlar sorunlarıyla yüzleşebildikleri oranda gelişıyorlar. Kitaplar, edebiyat hayırlı bir serüvene vesile oluyorsa bu az buz iş değil.

Salman Rüşdi'nin

İmkânsız yasaklarla bir yere varılmayacağını anlayan toplumlar sorunlarıyla yüzleşebildikleri oranda gelişıyorlar.

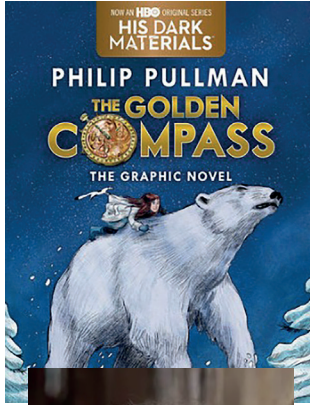
kitabının kapağını açmamış, okumamışlar. “Kitaba hücum eden çoğunluk olması da bunun gibi” diyor yazar John Irving. Dahası “Ben gençler için yazıyorum, gergin sınırlı yetişkinler için değil” gibi iddialı

ama gençlik realitesini çözmüş bir yazar.

Golden Compass (Altın Pusula) adlı kitabın yazarı **Philip Pullman** ise eserine hücum edilmesinden büyük sevinç duyduğunu söylüyor. Ne kadar karşı çıkış, yasaklama talebi varsa, kitap satışında o kadar patlama yapmış.

Kitap; alternatif evrende her biri bir hayvan yerine geçerek içinden “kendi iblisini” çıkarttığı bir serüveni anlatıyor.

Lyra Belacqua çocuklara musallat kötü

Philip Pullman

“Gobbler”lara karşı kaçırılan arkadaş Roger’ı kurtarmak için harekete geçer, Denizciler Kabilesi, bir cadı, bir kutup ayısı, Teksaslı bir pilot ile birlikte dünyayı kurtarmak için kötü “Gobbler”lara karşı savaş açarlar.

Bu kitaba karşı çıkanların sesleri yükselip kitap satışı rekorları kırınca, kitapla didişen ahlâk kumkumaları daha da sinirleniyor. Yazarın sevinci bu yüzden.

Ama “çakma yasaklar” da aynı bir fasıl, tıpkı “çakma kahramanlar” gibi.

Yasaklamaların günümüzde hele otoriter rejimlerde satışı artırmak maksadıyla yapılan çakma olanlarını da zihnimizin bir tarafına yazalım. Bilhassa dizilerde bu yasaklama numarası pek kullanılır oldu!

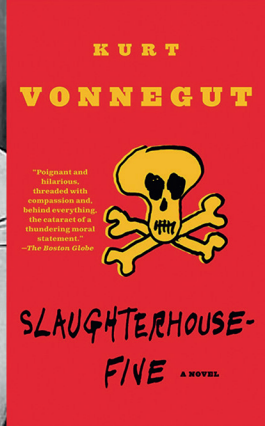
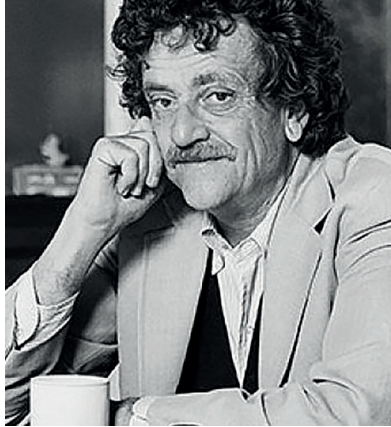
Böylece kimsenin etkilenmediği işleri yoklukta illa izleterek kim ne fayda sağlamakta takdirlerinize bırakıyorum. Sonuçta fikri olmayanın zikri genellikle ucuz işlerden büyük kârlarla para kazanmak olmakla beraber neden oldukları hasar çok ciddi ve tamiri de çok pahalı.

Kurt Vonnegut’un “Slaughter House 5” kitabı, adından da

anlaşıldığı üzere farklı bir mezbahayı anlatıyor. Kitabın başkahramanı zamanda gidip-gelmeler yaşar ve içine düştüğü hiçbir şeyin kontrolünü elinde tutamaz. Anlatım kronolojik ve linear yani doğrusal, çizgisel bir anlatım değildir.

Ama fikir nettir ve savaşı anlatır bu otobiyografik kitap.

Billy 1922 doğumlu zayıf naif bir gençtir; okulda başarılıdır. Derken dünya savaşı patlar ve askere alınır. Almanlara esir düşmeden önce Güney Caroline’da Papaz yardımcısı olarak eğitilir.

Esir düşüldükten sonra savaşın son yıllarında Almanlar tarafından enkarnasyona uğrar. Tralfamadore Gezegeni’ne gider. Yazarın seyahatlerle anlatmak istedikleri bilhassa okul müdürlerini tedirgin etmiş ki kitabı yasaklamalarına karşı yazarın söylediği en çarpıcı cümle “Bunlar Amerikalı değil.” olmuş.

Lakin kitabın bütün kopyalarının okul fırınında yakılması yazarı

iyice çileden çıkarıyor ve kitabı yakma kararı alan okul yönetimine mealen kitapları yakanların savaş çıkaran zihniyetle aynı olduğunu, kendilerinin çocukları tarafından bile aptal ve kötü yurttaş-

Hüseyin Rahmi Gürpınar

olarak anılacaklarını söylüyor.

Dahası yine mealen kitapların özgür insanların kutsal olduğu, kitapları yakan, nefret eden ulusların iflah olmayacağını dile getiriyor.

Daha pek çok kitaptan örnek verebiliriz, yerimiz kısıtlı.

Ve bu tartışmalı yasaklı kitapların cesaretle savunulabildiği, tartışıldığı bir toplum ABD. Peki dünya barışına bu kitaplar sayesinde katkıda bulunabilmiş mi? Bu da ayrı bir tartışma konusu. Hiç olmazsa deneyenler olmuş diyelim geçelim.

Cumhuriyetimiz, çok bedeller ödedi. Ne canlar gitti... Şairin dediği gibi, toprağı sıksak şüheda fişkırır.

Edebiyat dünyamızın cesur eserleriyle ünlü yazarı **Hüseyin Rahmi Gürpınar**'ın müstehcenlikle suçlanan **"Ben deli miyim?"** kitabının yazarın bizzat kendisinin savunduğunu anımsatmak isterim. Rahmetle anıyoruz.

Bizim cesur yüreğimizdir.

Ne demiştir mahkemede;

"Kitaplarımı üstüste koyup üstüne çıksam başım mahkemenizin sakfını deler."

Ezberimden çıkmayan bu sözleri umarım tam tamına yazmışımdır.

Beraat etmiştir.

Şimdilerde Heybeliada'daki Müze evinin çürümeye terk edildiğine dair gazete haberi okuduğumda beynimden vuruldum.

İnzivaya çekildikten sonra refiki kadim dostu Miralay Hulusi Bey ile ömrünü geçirdiği bu mütevazı eve bakamıyorsak çok yazık.

Cumhuriyetimiz kimsesizlerin kimsesi değil midir? Bilhassa artık kendilerini savunma durumunda olmayan ebediyete intikal etmiş ve eserlerini bize emanet eden değerlerimiz ve Cumhuriyetimizi kuran Atamız, silah arkadaşlarının emanetlerinin, fikirlerinin Cumhuriyetin yurttaşlarının kutsal emanetleri olduğuna kim karşı çıkabilir ki?

Heybeliada Heybeliada olalı böyle bir utancı yaşadı mı acaba?

Saygıyla efendim.

necefugurlu@butundunya.com.tr

DEĞER VE BEDEL

Yazan: Tayfun YILMAZ

Bizim ve öncesi yaş grubundakiler kalem kullanmaya alışıktır. Öğrencilik yıllarımızda, iş yaşantımızda birçok şeyi kalemle yazdık. Ne ödevlerimizi, ne sınav kağıtlarımızı tuşlara basarak doldurmadık. Saatlerce uğraşarak ödevler hazırladık, sildik, yazdık, çizdik. Sınavlarda, elimizde kalem, önümüzdeki kağıdı doldurmak için kıvrandık.

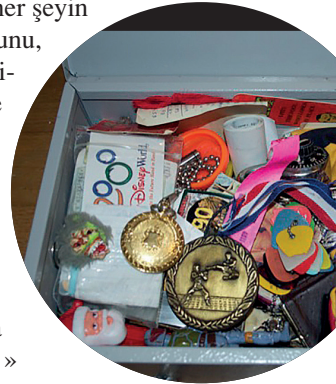
Önümüze cevap şıklarının bulunduğu sınavlarımız olmadı, ya da çok azdı. Sorunun cevabını kendimizce bulmamız istendi, hatta cevabı yazdıktan sonra kendi yorumumuzu da eklememiz istendi bazen.

Fiziksel ve zihinsel olarak

yorulduk, ama bakış açısı ve farklı yorumlar sahibi olma fırsatımız oldu her zaman. Bilen bilmeyen kadar, yorumlayabilen ve yorumlamayan olarak da değerlendirildik.

İyi mi kötü mü bilmiyorum.

Elde edilen her şeyin bir bedeli olduğunu, çaba gerektirdiğini, bu yüzden de değerli olduğunu öğrettiler bize. Zor elde edilen şeyleri saklamak, korumak da içgüdüsel olarak ortaya çıkıyordu zaten. »

Bu durumda, hem sahip olmak, hem korumak, hem de yerine yenisini koymanın kolay olmadığını bildiğimizden, tüketirken, harcarken iki kere düşünmemiz gerekiyordu.

İlişkilere bakışımız da farklı değildi. Arkadaş, dost biriktirmek değerli olduğundan, ilişkilerimizi korumaya gayret ettik.

Evlilikler de öyle. Evlenme kararı da, boşanma kararı da kolay

Arkadaş, dost biriktirmek değerli olduğundan, ilişkilerimizi korumaya gayret ettik.

alınmazdı. Eşyalarımızı, sorun çıkardığında hemen yenilemezdik. Hepimiz iyi kötü tamirden anlar, onarım için gerekli alet edevatın önemli bir kısmını evlerimizde bulundururduk.

Zor sahip olduğumuzdan sonuna kadar kullanmanın yollarını arardık. Arada, manevi bağ kurduğumuz eşyalarımız da olurdu.

Giysilerimizi de elden geçirirdik. Modaya göre tadilatlar yaptırır, yıpranan yerleri onarır, bazen de kiloluza göre değişiklikler yaptırırız. Yerine yenisini koymak son çareydi.

Daha az tüketim ve sahip olma, daha fazla iletişim ve paylaşma vardı sanki. Parayı, daha çok kişisel hayallerimizi gerçekleştirmek için biriktirirdik. İhtiyaç dediğimiz şeyler, önce hayallerimize yerleşir, bir süre özlenir, olgunlaşır ve ardından sahip olma süreci başlardı. Elde etme anı çok değerli olur, sevinci daha uzun sürerdi.

“Cesur bir insanın atacağı en basit adım bir yalanın parçası olmamaktır. Gerçeğin bir kelimesi bile bütün dünyaya bedeldir.”

-Alexander Solzhenitsin-

Büyük Yapıtlarımız
Konur Ertop

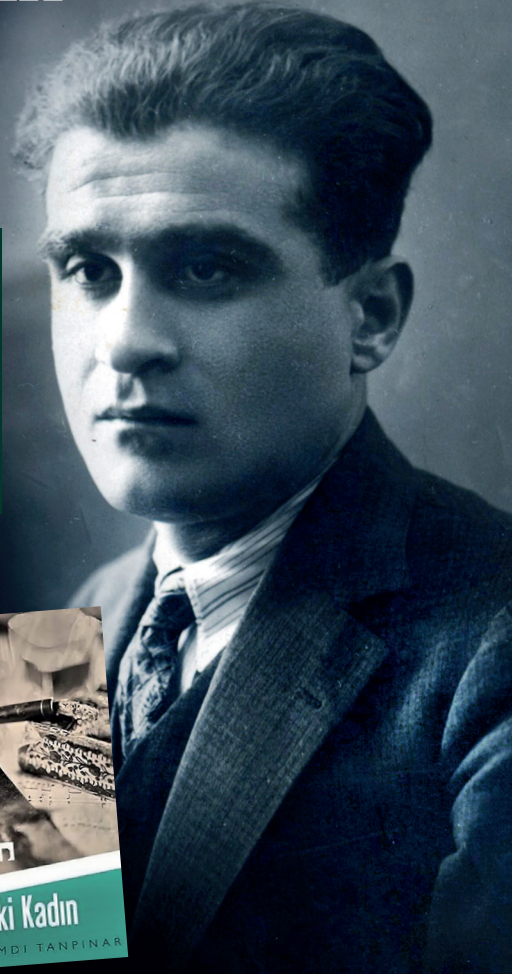
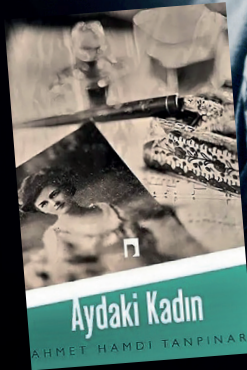
Yarım Kalmış Son Romanın Sayfaları Arasında

“Galiba bir tek mevzuum var: O da kendim. Fakat ne dışardan bakmasını biliyorum ne de olduğu gibi görmesi elimden geliyor.”

-Ahmet Hamdi Tanpınar

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın bitmemiş son romanı “Aydaki Kadın”ı yayına hazırlayan Güler Güven, yazarın son döneminde en az sekiz yıl, “derin ve ferdi meseleleri ele alan” bu yapıt üzerinde çalıştığını açıklamıştı.

Romanın hazırlıklarıyla ilgili incelemesinde Güler Güven'in Tanpınar'dan aktardığı şu açıklama yer alıyordu:

“Sembolik bir roman olacaktır. Romanın bir şahidi, birkaç kahramanı vardır. Romanın kadın kahramanı Leyla’dır. O mihrak (odak) noktasıdır. (...) Leyla çocuksuz bir evli kadındır. Evvela Suat’la (bu kahramana sonradan Selim adı verilecektir) sevişmiş, sonra izah edilemeyecek bir halet-i ruhiye (ruhsal durum) ile Refik’le evlenmiştir. (...) Romanda herkes Leyla’ya ve Suat’a (Selim’e) yüklenir. Suat (Selim) daima tazyik (baskı) altındadır. Romanı Muhtelif çevrelerden arkadaşları vardır. Hepsinin ken-dilerinden (yana) olmasını isterler...”

Tanpınar’ın günlüğünde yeni romanla ilgili hazırlık çalışmaları 1958 yılı sonlarından başlayarak yoğunlaşır:

“Son dört gün içinde romanın bazı boşluklarını yazabildim. Fakat henüz Selim ile kendi içinden bağlanmadı. Leyla’yı seven ayrı Selim, evinde ayrı Selim. Bir tereddüt...”

Çağdaş romanın James Joyce, Virginia Woolf gibi öncülerini

okuması Tanpınar’ın kendi yol haritasına yeni çizgiler kazandırmıştır:

“Virginia Woolf bana bu hususta çok iyi bir fikir verdi. Daha doğrusu romanım sadece bir roman yazmak arzusu halinde iken düşündüğüm şeyleri bende başka tarzda tazeledi. Romanım vaktiyle birbirini seven iki insanın arasında ve etrafında bütün Türkiye olacaktır. Şimdi ki Leyla ve Selim’i buldum ve aralarında Refik’le Suat var. Ölmüş bir kız kardeş, bir yığın ana baba ile beraber daha iyi görüyorum.”

Zaman zaman *“Bir güçlük var. Günler beni kovalıyor,”* diye yakınsa da romanıyla ilgili çalışmaları geliştirerek sürecektir:

“Romanda ihtiyar sevgiliye katiyen karar verdim. O halde üç fantastik sahne olacak. Emir’in ölümünde ihtiyar bana yardım edebilir. Bir de İnci’nin köpeği. Herhalde Nevzat’ın çocu-

ğuyla beraber bu sahnelerin en canlı sahneler olması lazım. Nevzat’ın çocuğu, delirmesi ve ölümü muhtelif konuşmalara taksim edilebilir.”

Bütün bu çalışma evresinde

“Romanım vaktiyle birbirini seven iki insanın arasında ve etrafında bütün Türkiye olacaktır.”

“Kokteyl kısmı otuz-kırk kişi arasından geniş şekilde İstanbul ve oradan da Türkiye’yi vermeli...”

romancının, kendi yazdıklarını yer yer sert bir biçimde eleştirmekten de kaçınmadığı gözlenir:

“*Karşı Karşıya’nın (yapıtın ikinci bölümü bu adı taşımaktadır) zaafı, romanın niçin yazıldığıının belli olmamasında. Elde iki yüz sayfa var hiç olmazsa. Buna rağmen hâlâ beyhude gevezelik.*”

“*Romanın bütün eksiği, yahut en büyük eksiği, Selim’in romana yerleşmiş olmamasıdır.*”

Ancak çalışmaları geliştikçe yazar, “*Roman bugünkü şekliyle hiç fena değil,*” de diyecekti!

Bu satırların yazılmasından altı ay sonra, Tanpınar’ın ölümü üzerine son romanı yarım kalacaktı.

Ondan geriye kalan dört bin sayfalık yazılı belge arasında yaklaşık dörtte üçü yazılmış romanının dağıtık sayfaları da bulunuyordu.

Tanpınar’ın eski öğrencisi, Ege Üniversitesi’nde öğretim üyesi Güler

Güven bu karışık belgeler arasındaki çalışma planlarını, bilgi notlarını, kimi yerleri eksik, kimi bölümleri yeniden farklı biçimde yazılmış taslakları inceleyerek “*Aydaki Kadın*” romanını yayına hazırladı.

Aydaki Kadın’da hekim ve romancı, eski CHP milletvekili Selim’in 1956 Temmuz’unun sonlarında İstanbul’da yaşadığı bir tek günün olayları anlatılmaktadır. Selim satılacak köşk için Erenköy’e gider, bir arkadaşıyla Abdullah Efendi Lokantası’nda yemek yer, akşam Leyla’nın Boğaz’daki kokteyline katılır. Çağrışımlar, anılar aracılığıyla roman kişilerinin geçmişteki yaşamları anlatılır. Kokteyl bölümünde psikolojik, toplumsal, siyasal gerçekler sıralanır, sorunlara çözümler gösterilir. Yazar çalışma notlarında bu bölüm için şunları söylemektedir:

“*Kokteyl kısmı otuz-kırk kişi arasından geniş şekilde İstanbul ve oradan da Türkiye’yi vermeli...*”

Metni yayına hazırlayan Güler Güven, Selim’in üzerinde çalıştığı

romanı ile “Aydaki Kadın” romanı arasında benzerlikler bulunmaktadır. Gerçekte romandaki Selim değiştirilmiş çizgilerle yazarın kendisini anımsatmaktadır. 1942-1946 yıllarında milletvekili olan Tanpınar gibi Selim de parlamentoda bulunmuştur.

yaşıyorlar. Her an iktisadi meselelere müdahale ediyorlar.”; “ Tek çare istihsalin (üretimin) artması. Onun için de program lazım. Programımız ve planımız yok. Durmadan çırpınıyoruz.”

Mehmet Narlı, iktidara sırtını dayamış politikacı tipidir:

“Din meselesi Mehmet Narlı'nın düşüncesinin iki parti arasında kurduğu köprü idi. Eski mantığın ilahi istisnası gibi daima açık olan bu dar kapıdan icap ettikçe Demokrat Parti'nin sözde düşünce ve itikat hürriyetine, Nuriyye tarikatına, memleketi dört bir taraftan istila eden şeyhlere, Adnan Bey'in vatani baştan başa fetheden

kurtarıcı işlerine, komünistlere karşı giriştigi amansız mücadeleye, köy enstitülerinin kuşa çevrilmesinden tut da yavaş yavaş bütün iyi düşünenleri içine almaya başlayan münevver düşmanlığına, köylüye olan sevgisine iki kolunu sallayarak rahatça geçerci.”

“Büyük bir krize girmek üzereyiz. Paramız düşüyor ve daha da düşecek. Para yerine itibari bir değerler silsilesinde yaşıyoruz.”

1956 Temmuz'unda ekonomik koşulların bozulması, bunun yol açtığı rejim tartışmaları döneminde Selim kokteyilde karşılaştığı dostlarıyla siyasal olaylar üzerinde durur. Bu sayfalar DP yönetiminin kesin biçimde suçlanışdır:

“Büyük bir krize girmek üzereyiz. Paramız düşüyor ve daha da düşecek. Para yerine itibari bir değerler silsilesinde yaşıyoruz.”; “ iç politika ile iktisadi kalkınmayı birbirinden ayıramadık. Mebuslar hâlâ eski vilayet kethüdaları gibi

Romancı böylece 27 Mayıs devrimiyle ilgili olarak kaleme aldığı fakat sağdaki hayranlarının unutturmak istediği “Utanç” başlıklı yazısında söylediklerini çok

önceden romanında da dile getirmiş olmaktadır:

“Tekbirlî, tehllî kalabalıklar önünde ağızları köpüre köpüre verdikleri nutuklarla, fikir hayatımızın şîni (ayıbı) olan birkaç gazetede sahte peygamberlere, yalancı ah-lakçılara yazdırdıkları yazılarla hazırladıkları şey bugünün münevver Türkiye’ sini bir ortaçağ memleketi yapmaktan başka bir şey mi idi?”

Aydaki kadına gelince, bu roman kahramanı “Ayda veya bize çok uzak, bizden çok ayrı bir di-yarda yaşar gibiydi,” diye tanıtilen Leyla’dır!

Ancak, kokteylde Fatma da dü-şünde aya gittiğini anlatacaktır:

“Bu geceki rüyamı anlatıyor-dum. Ayda idim. Vallahi... Asansör-le çıktık. Refik, Leyla’yı da almak istiyordu. Ben kandırdım, onu evde bıraktık. Asansör gibi bir şeye bin-dik, aya çıktık. Ama orada Refik’i kaybettim.”

Olayın geçtiği tarih, ilk Sputnik’ in gönderilmesinden bir yıl kadar öncesidir. Roman kişilerinden biri,

“Bu tecrübelerle imkânsızlığı-mızın hududunu genişletiyoruz (...) Fakat neye yarar? Gideceğimiz yere hep şartlarımızı götürecek olduktan sonra,” diye konuşur.

Tanpınar’ın yapıtlarının hemen tümü gibi bu romanında da İstanbul’un, Boğaziçi’nin ve Beyoğ-lu’nun hatırı sayılır yeri vardır. Bu çevreler Doğu ile Batı’ı, eski ile yeniyi, olumlu ile olumsuz, değerli ile yozlaşmışı ayıran tarihsel, doğal

ve toplumsal çerçeveyi oluşturur. Boğaziçi’nde Leyla’nın oturdu-ğu Esmâ Sultan’ın hediyesi yalıda “XVIII. yy. işi klavsen, yazı levhala-rı, kilimler, eski halılar, bakır man-gallar, Trabzon işleri, lake ciltinde uyuyan Hamdullah yazması Kuran, Matisse, Miro, Bonard kopyaları” uyumlu bir bileşim içinde yerlerini almıştır

Hulki Bey’in, Selim’i ağırlama sahnesinde de eski kentin uygarlık değerlerini korumuş yönü canlandırılmıştır:

“Garip bir İstanbul panoraması ki daha ziyade lüferlerin, barbunya-ların, istavritlerin, izmaritlerin, her çeşit kaya balığının, büyük canavar mercanların, bir köşe yastığına ben-zeyen kalkanların yığıldığı geniş, sonsuz bir rakı sofrasına benziyor-du. Sonra yavaş yavaş bu sofranın etrafında Hulki Beyefendi’nin tanı-dığı musikîşinaslar ut, def, ney, tan-bur ustaları, güzel sesli hafızlar ve onların sanatına hayran, çelebi, ki-bar ve zarîf İstanbullular peyda ol-maya başladı.”

Selim’in hizmetçisinin yeğeni Marie’den söz edilirken ise İstanbul’un başka bir kesimi ve başka bir yüzü anlatılır:

“Marie (...) çiçek açmış erik ağacı... Fakat Beyoğlu’nun o kü-çük ve dar sokaklarında iki fakir evin arasında eğilmiş bahçelerin-den birinde (...) Onu görüp, o kadar acayip ve boşuk şekilde şakırda-yan Türkçesini bir lahza dinleyip de içimizde nesilden nesle o kadar

değişen yüzüyle Beyoğlu'nu hatırlamamak imkânsızdı. Ancak bize dogru geldikçe, belki de haksız bir inhisarla bizden dediklerimizi de içine aldıkça trajedisinin şuuruna erdiğimiz Beyoğlu... Yedi-sekiz ırkın, birkaç dilin, bir o kadar din, örf ve ahlakın aynı teknede çalkana çalkana hazırladığı gevşek, her an ekşimeye hazır mayasının kokusu bizi her an başka şekilde işgal eden acayip ve karışık hamur.”

Romanda kentın mimari çevresinin nasıl yozlaştığı gösterilir. Bütün bu anlatılanlar yitirilen uygarlık değerlerinin, insan ilişkilerindeki bozulmanın, toplumsal düzensizliğin, siyasal kargaşanın ifadesidir:

“Mimari-si insana dehşet veren bir ikinci apartman. Pencere aralarını dolduran mozaik taklidi renkli levhalar. Üst katta bir türlü kendini göstermeyen açık mavi, sarı, tırşe zevk sefaleti bir yuvarlak köşe, acayip teraslar..”; “Ben idare edeceğim. Abdülhamit, İttihat ve Terakki bunun birbirinden üstün örneklerini verdiler. 1878’de Meclis ilga edilebilirdi. 1950’den, İsmet Paşa’dan sonra

bu imkânsız. O halde mefluç bırakırım!”

Kokteylin ardından günün 24 saatini doldurmuş olaylar tamamlanacaktır. Sonrasını yarım kalmış romanın yazarından kalan “şema”da buluyoruz:

“Mehtapta alaturka musiki. Burada herkes kendi solosunu söyleyecektir. Son konuşma birbirlerine cevap verir gibi Leyla ile Selim’in konuşmaları olacaktır. Selim romana dönecektir. Belki Marie ile yatacaktır. Demokrat Parti mahkûmdur. Ölümler dirilmez... Binaenaleyh, Leyla’yı rahat bırakacaktır (...) Adrienne intihar edecektir (...) Bu halita,

bu acayip halita... Bütün bu değişmeler... Ve karışık bir hayalde uykulayacak. (Bu hayale çocukluğu, Anadolu peyzajı, bütün tanıdıkları girecek. Sonra yavaş yavaş hepsinin yerini meh-

taplı su, onun çiçek açmış meyve dalı manzarası, küçük bir ağaç olacaktır.)”

Tanpınar’ın anlatım ustalığıyla, yeni yapı arayışlarıyla bezeli beş romanı, yaşadığımız toplumsal değişimi yorumlayan bilge yazardan günümüze ulaşmış bir düşünce ve sanat şölenidir. •

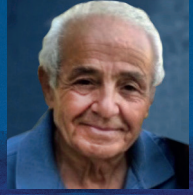
konurertop@butundunya.com.tr

“Dilerim herkes bir gün zengin ve ünlü olur ve hayalini kurduğu hır şeye kavuşur; böylece aranılan esas cevabın bu olmadığını anlar.” **-Jim Carrey-**

Boz Urbalı Köy Kahramanları
Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler

Cemal Türkmen

Gönen'e Doğru

Tonguç ve yanındakiler, kurulması düşünülen öğretmen okulları için yer saptama gezisinin Antalya ayağını tamamlamışlardı. Hedeflerindeki il, Isparta idi. Antalya'dan gece saat 23'te ayrıldılar. Onları Burdur'a, Antalya'nın ünlü şoförü Bahriyeli götürüyordu. Antalya düzünü bir motorla denizde gider gibi geçtiler. »

Olay
1940 yılı
Mart
ayında
yaşanmıştır.

Kırkgöz Suyu'na yaklaşırken doğa ve görünüm değişmeye başladı.

Birdenbire önlerine çıkan sırta tırmanarak, kokuları çevreye yayılan çamlar arasında geçtiler. Çamlarla süslenmiş sırtı arkalarında bırakarak yolun kenarına uzanmış, Kıbrıs göçmenlerinin yerleştirildiği bir göçmen köyüne geldiler. Bu köyün karşısında Galip Paşa Çiftliği adıyla anılan ve önceleri Antalya'da kurulacak "enstitü"ye ayrılması düşünülen bir çiftlik vardı. Burası; susuz, bataklık ve çok kapalı bir yer olduğundan okul kurağı için uygun görülmemişti.

Kırkgöz Suyu'nun köprülerini geçtikten sonra Mercimek ve Karın dağlarının tek geçidi olan Çubuk Boğazı'na yaklaştılar. Dağların sırtlarına yerleştirilmiş merdivenlere tırmanır gibi birdenbire deniz yüzeyinden bin metreden fazla yükseleceklerdi. Otomobil yolların kıvrıntılarını merdiven basamaklarını atlar gibi geçerek onları yaylaya çıkardı. Gecenin ısızlığı içinde varlığını kaybetmiş gibi yatan Kestel Gölü kıyılarına dokunarak Bucak Hanı'na geldiler. Köy işleri konusundaki kanılarından yararlanmayı umdukları hancıyı derin uykusundan uyandırmayı istemediklerinden handa mola vermediler.

Bahriyeli, otomobili yarı uyur yarı uyanık sürüyor, Emin Soysal¹ uyukluyordu. Bir sarsıntının ya da diğerlerinin konuşmalarının etkisiyle uyanarak ve dalmadığını göstermeye çalışarak, Bahriyeliye:

Tonguç bir gezisi sırasında Antalya Balkız Köprüsü üzerinde (Temmuz 1940)

"Sürsene yahu! Bu yollarda yüz kilometre yapmadıktan sonra nerede yapacaksın," dedi.

Bahriyeli:

"Beyim, ben bu arabanın içinden yirmi yıldır çıkmadım. Hangi yolda, kaç kilometreyle gideceğimi iyi bilirim." diyerek kendini savundu.

Tahir Erdem işi ciddiye alarak Soysal'a dönüp;

"Aman buralarda hız yapmasın, yollar iyi değil." diye konuştu.

Söyleşişi dinleyen Tonguç:

"Gece yolculuğunun ayrı bir

zevki var.” dedi. *“Tabiatın gecele-
re sakladığı hâlleri görmeye, onun
sessizliğini yararak mesafeyi ve za-
manı yenmeye alışmamız lâzım.
Kuracağımız okullar bu fikirleri ta-
hakkuk ettirecek yeni insan tipleri
yaratabilmelidir. Zamanı, mekânı ve
mesafeyi yenmenin zevki gibi insa-
nı diriltici zevkleri, memlekete yeni
kıymetler hâlinde yayabilmelidir.”*

Saat 3.30’da Burdur’a geldiler.

Beş saat sonra Burdur Valisi,
Millî Eğitim Müdürü ve ilköğretim
müfettişleri birlikte ilkokulları ziya-
ret ettiler. Yokladıkları çocukların
verdikleri saf, temiz yanıtlar onların
iş görme hazlarını daha da artırdı.

Tonguç ve yol arkadaşları: Solda Mehmet Emin
Soysal, sağda Tahir Erdem (13 Mart 1940)

Öğle yemeğinden sonra Bur-
dur’dan ayrıldılar. Isparta köylerine
doğru ilerlediler. Geceyi Gönen Kö-
yü’nde geçirerek bu köyün “enstitü”
kurulmaya uygun olup olmadığını
inceleyeceklerdi.

Burdur-Baladız şosesi üzerinde,
üç kamyon yükünü yükledikten
sonra bile müşteri bulursa kaçırma-
dan üst kata çuval yığar gibi yığan
kamyon sürücüleriyse karşılaştılar.
Bir gün sonra bu tip içi insan dolu
bir kamyonun Isparta dolaylarında,
düz bir şosenin üzerinde tuzla buz
olmuş enkazını gördüler. Bahriye-
li kazaya neden olan sürücüyü tanı-
yormuş. Açıklama yaptı:

*“Sarhoşun biridir. Benim
bildiğim bu üçüncü gazası.
Bi şey de yapamazlar. Çün-
kü girip çıktığı için Mazhar
Osman’dan şahadetname-
lidir.”*

Tonguç üzüntüsünü be-
lirterek bu konudaki görüşü-
nü açıkladı:

*“Modern nakil vasıta-
larının kağı arabası zih-
niyetiyle işletilemeyeceğini
kavratacak cezaî önlemleri
almayacak olursak, eşkıya-
lık devri kurbanları kadar
insanı, kamyon ve otomobil
kazaları yüzünden kaybede-
ceğimiz muhakkaktır.”*

Şimdi, sollarında, üs-
tünde bir tek kuş bile uçma-
yan Burdur Gölü, sağlarında
bir kale duvarı gibi dağ-
lar uzanıyordu. Baladız

İstasyonu'nu geçtikten sonra şoseyi bırakarak sağa döndüler ve biraz sonra sola saparak Gönen Ovası'na girdiler. Önlerine ikide bir su arkaları ve çayır bataklıkları çıkıyordu. Otomobilden inerek bu engellerden kurtulmanın çarelerini araştırdılar. Tahir Erdem her engelle karşılaşmalarında bunların sorumlusu kendisi imiş gibi üzülüyor, sıkıntıdan terliyordu. Badem, armut, zerdali ağaçlarıyla bezenmiş tarlaların kapladığı verimli Gönen Ovası'nı ve engelleri aşarak köye girdiler. Eğitim kursunun yerleştiği ve yeni yapılmakta olan okul binasını gezdiler. Köyün su, tarla, hava, rüzgâr durumunu öğrenmeye çalıştılar. Dışarıdaki arazi tanıma çalışmalarına hava kararırken son verdiler. Köylülerle birlikte okul binasında toplandılar. Söz sözü açtı. Köy okulları, eğitim kursları, kursa gelen öğretmenler ve yeni açılacak "köy enstitüsü" konularını konuştular. Köylüler her meseleyi, candan ilgileneren en içten duygularını da katarak ve gerçeğin duyarlı terazisinde tartarak konuşuyorlardı. Bir zorunluluğun gerekleriyle karşılaştıkları zaman birbir-

Tonguç'un 1940 Martında karar verdiği yerde sonradan Gönen Köy Enstitüsü'nün binaları yükseldi.

lerine bakışarak gözleriyle konuşup anlaşıyorlar, yaşlıca biri hepsi adına yanıt veriyordu.

"Köy enisdosunu da yaparız. Dünyada hakından gelinmeyecek ne va ki? Muvaffak olunmayacak bi iş yoktur."

Emin Sosyal köy halkının zekâ ve iradesini temsil eden bu köylüye sordu:

"Enstitülerde kızlarınızı da okutur musunuz? Etrafına bakmadan bir cevap ver bakalım."

Köylüler güldüler.

"Osman Dayı, vee cevabı." dediler.

Yaşlı köylü, yaşamında ilk kez karşılaştığı bu nazik sorun önünde bir kaya parçası gibi dikilerek;

"Onları da verii, okuduruk. Nee okutmayelim? Kötü mü okumalaa." dedi.

Bu yanıtın konuklarda bıraktığı etki derecesini ölçtükten sonra sözlerini sürdürdü:

"Hökümet neyi emir veedi de biz yapmedik? Verin kızları, okutcez, deese onu da yaparız. Çok gari"

almeyin, bir garı alın, dedi, biri yete demedik mi?"

Emin Soysal bu çevirme hareketiyle sıkışmıştı. O da ihtiyarı sıkıştırmak istedi:

"Baba, şimdi de tekrar bir emir verseler, karılar üçe çıkarılacak deseler, alır mısın?"

Soruyu gülümseyerek karşılayan ihtiyar;

"Benim ezelden de biridi zati," dedi. "Emir de veeselee yine bi galu. İsdiyen belki alu, amma ben almam argidiş. Hem o iş başge, bu iş başge."

İhtiyarın verdiği yanıt oradaki herkes tarafından beğeniyle karşılandı.

Akşam yemeğinden sonra köy delikanlıları toplandılar. Türküler söylediler, ulusal oyunlar oynadılar.

Sabah güneşi doğup Gönen Ovası'nı aydınlattıktan bir süre sonra okul binasından ustaların çekiç sesleri yükselmeye başladı. İnceleme heyeti ve köylüler birlikte konuşa konuşa kurulacak enstitünün çevresindeki araziye ve köye gelen suyun kaynağını görmeye gittiler. Gül ve ekin tarlaları arasından geçerek köyün geniş merasına daldılar. Keçi ve davar sürüleri arasından geçtiler.

Suyun başına geldiler. Dağlardan fıskıran gür sular, aynı dereenin içinde birbirleriyle buluşarak ve doğa yasalarına uyarak ovaya doğru başıboş akıyordu. Köylüler ilkel araç ve yöntemlerle kendilerine yetecek kadar suyu evlerine ve değirmenlerine çevirmişlerdi. Oysa modern teknik, bu su ile büyük bir kasabayı elektriğe kavuşturduktan sonra başka daha kim bilir neler yapardı? Boşa akan bu gücün fişkırdığı yerde büyüye bildiği kadar büyümüş asırlık bir ağacın altına oturdular, derin derin düşündüler.

Yanı başlarında siyah bir Yörük çadırı görünüyordu. Çadırın çevresinde davarlar otliyordu. Çadırın sahibi Yörük Osman'la konuşular. Köye hiç inmiyormuş. Hayatı yaz kış buralarda geçiyormuş. Geçimini davarlarından sağlıyormuş.

Tonguç; *"Yağış kaçsa satıyorsun,"* diye sordu.

Doğal ortamında Yörük çadırları

“Bakrecini bazı ikiye, bazı iki buçua veriiiz.” dedi Yörük Osman.

Tonguç gülümsedi:

“Sen okka, kilo nedir bilmez mi-sin?”

“Biz ööle okkaden, kiloden ne-den annamaiz, bakreç biliiz.” deyip kestirip attı.

Osman bir yandan konuklarla konuşuyor bir yandan da gözleriyle davarlarını izliyordu. Çocukları, karısı ve köpekleri davarların arkasında dönüp duruyorlardı. Seksenlik anası çadırda aş pişiriyordu. Tümüyle, yalnız, keçilere bağlı basit, sade bir yaşam ve onun temsilcisi

Yörük Osman... Bulunmaz, eşsiz ve çok verimli bir doğa...

K arar verilmişti. Gönen Köy Enstitüsü bu eşine az rastlanır doğanın içinde, ondan nasıl yararlanacağını iyi bilen insanları mutlu etmek için kurulacaktı.²

(İsmail Hakkı Tonguç, Kitaplaşmamış Yazılar, s. 167-174)

1. Tonguç'un yakın çalışma arkadaşı Mehmet Emin Soysal ilerleyen zaman içinde Köy Enstitüleri ve Tonguç'la yolunu ayıracak, Büyük Millet Meclisi'nde enstitü karşıtı konuşmalar yapacaktır.

2. Metin, İsmail Hakkı Tonguç'un Gönen Köy Enstitüsü Açılırken adlı gezi yazısından -yazının aslının korunmasına özen gösterilerek- hazırlanmıştır.

Yapılan birçok araştırmaya göre, içinde bulunduğumuz çevre ruh halimizi ve vücudumuzda çalışır halde olan sistemleri de olumsuz etkiliyor. Ekoterapi, 'doğa terapisi', 'yeşil terapi' veya 'toprak merkezli terapi' olarak da bilinen uygulamalar bütününe deniyor ve depresyondan anksiyeteye çeşitli sinirsel rahatsızlıkları azaltıp özgüven, duygusal dayanıklılık gibi duyu durumlarını yükseltmesinden alıyor. Doğada zaman geçirmek ayrıca problem çözme becerilerini ve yaratıcılığı artırırken kan basıncını ve kalp atım hızını düşürerek kalp-damar hastalıkları riskini azaltıyor. Kendinize doğayla başa kaldığınız zamanlar yaratın ve bu anlarda yaratıcılığınızın sınırlarını zorlayacak aktivitelere yönelin.

Sporunuzu doğada yapın: Koşun, ip atlayın, tırmanın, bisiklete binin... Aktif olun ve aynı zamanda doğayı hissedin.

Promete
Necdet Pamir

Rusya-Çin Yakınlaşması ve Enerji Alanındaki Yansımaları

Bu yılın Mart ayı başında üçüncü kez başkan seçilen Çin lideri, Xi Jinping, ilk dış ziyaretinde, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile görüşmek üzere 21 Mart 2023'te Rusya'ya gitti. Xi, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Putin hakkında tutuklama kararının ardından, Rusya lideriyle bir araya gelen ilk lider oldu. Rusya üzerinde ABD ve AB'nin uyguladığı ambargo ve baskılar, Asya-Pasifik'te özellikle Tayvan eksenindeki ABD-Çin gerginliği ile eş zamanlı gelişirken, Çin ve Rusya liderlerinin giderek daha yakın bir görüntü vermeleri, "hayatın olağan akışına" çok uygundu. »

Putin'in ardından Xi ile görüşen Rusya Başbakanı Mishustin, toplamı 165 milyar dolara ulaşan; enerji, ileri teknoloji, ulaştırma ve lojistik koridorları odaklı 79 proje üzerinde anlaşmalarını açıkladı.¹

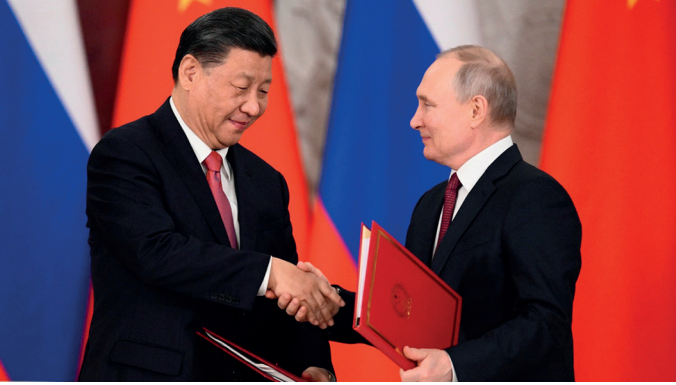
gazının düzenli ve güvenilir biçimde Çin'e ulaştırılacağıdır." açıklamasını yaptı.

Financial Times, Yamal'da üretilen Rus gazının, Çin'e ulaşmak için geçeceği güzergâhta yer alan

Moğolistan adına Başbakan Oyun-Erdene'nin, hattın ülkelerinin hangi bölgesinden geçeceğine, Çin ve Rus tarafları maliyetler konusunda anlaşınca karar vereceklerini açıkladığını yazdı. Hattın inşasının en az 5 yıl süreceği yönünde değerlendirmeler yapılıyor. Rus ve Moğol yetkililer, hattın inşasına 2024 yılında başlanabileceğini açıkladılar. Hattın inşası ve işletmeye alınmasıyla Rusya, Ukrayna

çatışması öncesine kadar en fazla miktarda doğal gaz ihraç ettiği Avrupa'da kaybettiği Pazar payının önemli bir kısmını, Çin'e yapacağı ihracatla karşılamayı hedefliyor. Çin ise artan doğal gaz talebini daha güvenli bir güzergâh olarak gördüğü karasal (deniz yoluyla alınan LNG'ye kıyasla) bir güzergâhtan sağlayabilmeyi, enerji güvenliği açısından tercih ediyor.

Rusya'nın Çin'e doğal gaz ihracatının ilk adımı, 34 milyar metreküp taşıma kapasiteli (mevcut

Putin, Sibiryâ'nın Gücü-2 Doğalgaz Boru Hattı'nın inşası konusunda, Çin ve Moğolistan ile anlaşmalarını açıkladı.

Putin, enerji alanındaki iş birliği projeleri arasında, özellikle Sibiryâ'nın Gücü-2 (Sila Sibiri 2) Doğalgaz Boru Hattı'nın altını çizdi ve bu hattın inşası konusunda, Çin ve Moğolistan ile anlaşmalarını açıkladı. Her ne kadar bu konuda farklı (olumsuz) iddialar olsa da Putin, "Moğolistan'dan geçerek Çin'e daha fazla Rus gazı ulaştıracak Sibiryâ'nın Gücü-2 Boru Hattı ile ilgili hemen hemen tüm maddelerde anlaşma sağlandı. Bunun anlamı 50-60 milyar metreküp (ilave) Rus

Sibirya'nın Gücü-1 Doğal Gaz Boru Hattı'nın devreye alınmasıyla atılmış ve 2022 yılında bu hat üzerinden Çin'e, 16,5 milyar metreküp gaz ihracatı sağlamıştı. Ayrıca 2021 yılında Rusya, petrol ve kondensat ihracatının günlük ortalama 1,4 milyon varillik bölümünü (Rusya petrol ve kondensat ihracatının yaklaşık üçte biri), Doğu Sibirya – Pasifik Okyanusu (ESPO) Ham Petrol Boru Hattı üzerinden, Çin'e yönlendirmişti. Rusya ve Çin arasında bugüne kadar enerji alanındaki ortak projeler sadece bu iki boru hattı ile taşınan petrol ve doğal gaz ile de sınırlı değil. Örneğin Çin'in Sinopec şirketi, Rusya'da Rosneft ile 2005'ten bu yana Sakhalin-3 Veninsky bloğunu işletiyor. PetroChina, Rus Novatek'in 27 milyar dolarlık Yamal LNG projesinde %20 hisseye sahip. Çin'in Sinopec şirketi ve İpek Yolu Fonu, Rus petrokimya şirketi Sibur'un ortakları. Beijing Gas Group, Rosneft'in bağlı şirketlerinden birinin Doğu Sibirya'daki sahasına ortak. Çin'li CNOOC ve PetroChina, Novatek'in 25,5 milyar dolarlık Arctic-2 LNG projesinin ortakları.

Putin'in görüşme sonrasında yaptığı bir diğer önemli açıklama ise Çin ve Rusya arasındaki ticari ilişkilerde giderek daha fazla oranda yuan ve ruble kullanılmakta olduğu ve bunun toplam Çin-Rusya ticaret haminin üçte ikisine ulaştığı yönündeki açıklamaydı. Uzun yıllardır Rusya ve Çin tarafından dillendirilen ve ABD'nin dolar hegemonyasına ciddi bir meydan okuma

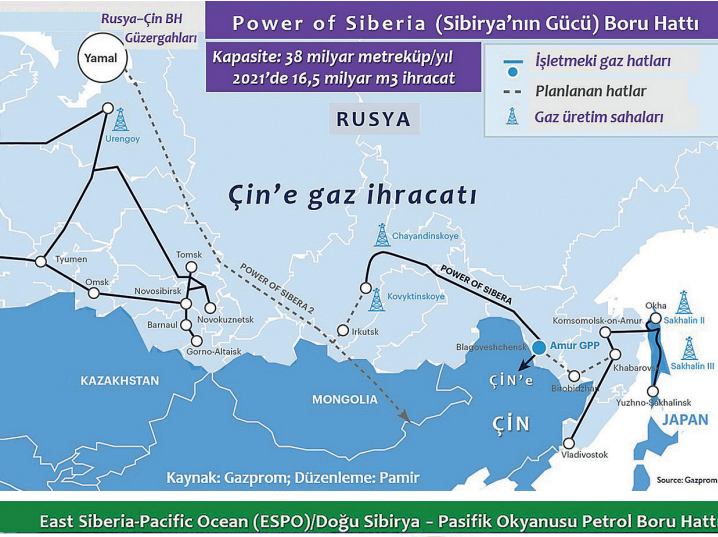
anlamına gelen bu ticaret, söylem-den ciddi boyutta eyleme dönüştüğü için ABD'yi fazlasıyla tedirgin ediyor.

ABD tarafı, “doğal olarak” bu görüşmelerden duyduğu rahatsızlığı gizleyemiyor. Örneğin, ABD Dışişleri Bakanı Blinken, Xi'nin Rusya ziyaretini sert biçimde eleştirdi ve Çin'i, Putin'e siyasi kalkan olmakla suçladı. Buna karşılık Çin Dışişleri Bakanı Wang, Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne “tarafsız olması, siyasi kararlardan ve çifte standartlardan uzak durması, devlet başkanlarının siyasi dokunulmazlığına saygı göstermesi” çağrısını yaptı.

AB-Rusya İlişkilerinde Enerji Faktörü

AB ülkeleri uzun yıllardan bu yana, Rusya'nın en büyük petrol ve doğal gaz ihracat pazarı. Rusya, 2021 yılı sonunda; dünya gaz rezervlerinin %23,6'sına (47,8 trilyon metreküp), petrol rezervlerinin ise %6,2'sine (107,8 milyar varil)

East Siberia-Pacific Ocean (ESPO)/Doğu Sibirya - Pasifik Okyanusu Petrol Boru Hattı

sahip.² Rusya 2021 yılında toplam 241,3 milyar metreküp doğal gaz ihraç etti (39,6 milyar metreküp LNG). Bu ihracatın 184,4 milyar metreküplük kısmı Avrupa ülkelerine yapıldı. Ayrıca, 2021'de günde ortalama 5,3 milyon varil ham petrol, 2,9 milyon varil petrol ürünü ihraç etti.

Rusya, ham petrol ihracatının %52,4'ü, petrol ürünleri ihracatının %53,9'unu Avrupa ülkelerine yaptı.³

Görüleceği gibi, Rusya -Ukrayna çatışmasına kadar Avrupa pazarı, gerek ham petrol ve ürünleri ve gerekse doğal gaz ihracatı Rusya için yaşamsal öneme sahipti.

Tükettiği petrol ve ürünlerinin tamamına yakınına (%96) ithal eden Avrupa tarafından bakılacak olursa da Avrupa'nın petrol ithalatının yaklaşık üçte birini Rusya karşıladı. Petrol ithalatının yapıldığı diğer ülkeler ise Irak (%9), Nijerya (%8), S. Arabis-

tan (%7,7), Kazakistan (%7,3) ve diğerleri olarak sıralanıyor. En fazla ithalat yapan Avrupa ülkeleri, sırasıyla Almanya, Hollanda ve Polonya oldu.

Bu arada; AB'nin önemli aktörlerinden Almanya'nın Rus doğal gazına bağımlılığı ise 2021 yılında %55, petroldeki bağımlılığı ise %34'tür. Almanya, taş kömürü ithalatında da Rusya'ya yüksek oranda (%53) bağımlı durumdadır.

ABD'nin Rusya'yı Çevreleme ve AB'yi Konsolide Etme Stratejisi

ABD'nin baş tehdit olarak gördüğü Çin'e karşı yürütmekte olduğu "strateji", Çin ile birlikte hareket etmesini beklediği Rusya'yı çevreleme politikası ile zayıf düşürmek ve AB ile Rusya arasında gerginlik yaratarak AB'yi kendi tarafında konsolide etmek olarak özetlenebilir. Ukrayna ile Rusya'yı sıcak çatışmaya sürükleyen ve yıllardır engellemeye çalıştığı ancak Rusya'nın tamamlayıp işletmeye hazır hale getirdiği 55 milyar metreküp kapasiteli Kuzey Akım-2 Doğal Gaz Boru Hattı'nı, Almanya Başbakanı Olaf Scholz'un askıya almasıyla "başarın" ABD'nin bu stratejisi ilk aşamada başarılı olmuş görünmektedir. ABD bununla da yetinmemiş, işi "sağlama almak için", (iddialara göre) hattı çalışamaz duruma getirmek için sabote de etmiştir.

Ancak bu gelişmelerin de gerek ABD'ye ve gerekse ABD'ye pahalıya mal oldu. Rusya – Ukrayna çatışması öncesinde bin metreküpü 60 – 70 dolar civarında seyreden Avrupa'daki spot (TTF) doğal gaz fiyatları, çatışmanın hemen ardından 3,000 dolar seviyesine yükseldi. Gerek AB ve gerekse AB içinde

özellikle Almanya, Rusya'ya enerji-deki bağımlılıklarını azaltmaya yönelik büyük çaba içinde olsalar da bu "geçişin" kısa sürede gerçekleşmeyeceği ve maliyetinin çok yüksek olduğu görüldü. Nitekim başta Almanya ve Fransa olmak üzere, AB'nin başlıca ülkelerinde artan enerji fiyatları ve enerjinin girdi olduğu tüm sanayi ürünlerindeki yüksek maliyetler, geniş yığınların hükümetlerini protestolarına hız verdi.⁴ "Enerji fiyatları, geçen yılın sonunda avro para birimini kullanan

19 ülkede, enflasyonu yüzde 10'un üzerinde rekor seviyeye çıkarırken, yaşam maliyeti krizi kıtanın tüm ülkelerinde işçilere zarar veriyor."⁵

Değişmekte Olan Dengeler

AB içindeki hükümetler aleyhindeki gelişmeler bir

taraftan, ABD karşısında birlikte tavır almaya daha da kararlı bir Rusya – Çin ittifakının pekişmesi diğer taraftan; söz konusu stratejinin geri tepmesi olarak da değerlendirilebilir. Diğer yandan, daha önce pek de hayal edilemeyen bir gelişme olarak (henüz başlangıç aşamasında olsa da) Suudi Arabistan – İran yaklaşması da ABD'nin oyun planına çomak sokacak bir diğer etken olarak öne çıkmaktadır. OPEC+ ülkelerinin⁶ beklenenin aksine; üretim

Olaf Scholz

kısıtlamalarını sürdürmeleri ve ilave üretim kısıtlamasına gitmeleri (fiyatları yüksek tutabilmek amacıyla), ABD'ye eklenmiş olan AB yönetiminin, bu tercihlerini sorgulayacakları bir dünya düzenine evrilmektedir. Bir süredir nispeten gerilemiş görünen petrol ve doğal gaz fiyatların yeniden artmasına neden olabilecek bu gelişmeler, enerjide büyük oranda dışa bağımlı olan AB ülkelerini tedirgin etmektedir. ABD'ye endeksli politikaların, kendi çıkarlarına zarar verdiğini gören Avrupalı liderler, kararlarını gözden geçirme zorunluluğu duymaya başlamışlardır.

engellememesi de bu sorgulamanın ve hatta kopuşun başladığının ilk işaretlerindedir.

Toparlarsak

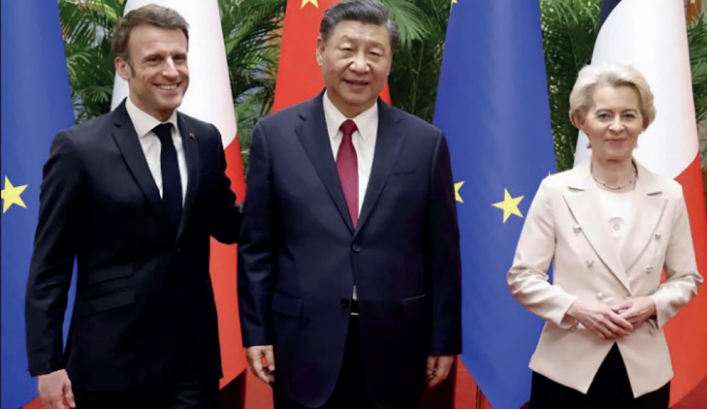
Rusya ve Çin arasındaki yakınlaşmanın önemini ana hatları ve doğuracağı sonuçlar açısından toparlayacak olursak:

- ABD'nin, ısrarla sürdürdüğü "Rusya'yı Çevreleme" politikası, Ukrayna'yı ve AB'yi Rusya'ya karşı kışkırtması, Asya-Pasifik'te Tayvan konusu üzerinden Çin ile sıcak çatışmaya yaklaşan adımları; Çin ve Rusya'yı birbirine daha da kenetlemiş görünmektedir.

- Rusya, Avrupa gibi en önemli pazarında önemli kayıplar yaşasa da petrol ve doğal gaz fiyatlarında krizin yarattığı fiyat artışı sayesinde, gelirlerinde ciddi artış sağlamıştır.

- Çin, bu gerginlik ortamından akıllıca yararlanmış ve Rusya'nın

ambargoları delmek için çok daha ucuza sattığı ham petrol ve ürünlerinden 2022 yılında (Reuters'e göre) 5 milyar dolar daha az ödeme yaparak önemli avantaj sağlamıştır. Sibirya'nın Gücü-2 Doğal Gaz Boru Hattı Projesi'nde de aynı nedenle avantajlı konumda olacağını öngörebiliriz.

Emanuel Macron, Xi Jinping ve Ursula von der Leyen

Nitekim "Fransa Cumhurbaşkanı Macron ve Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Nisan 2023 başında Çin'i ziyaret ettiler. Macron'un bu ziyaretinde iki ülke arasında gemicilik sektöründe rekor düzeyde bir anlaşmaya imza atılması,⁷ ABD'nin buna büyük tepki göstermesi, ancak

• Suudi Arabistan, ABD'nin Orta Doğu'daki varlığını azaltma ve "baş çelişkisi" Çin'e odaklanma adımlarının da etkisiyle, gerek Rusya ile ve gerekse "baş düşmanı" İran ile yakınlaşma çabalarını yoğunlaştırmıştır. OPEC+ oluşumunun bugüne kadarki "uyumlu" politikaları da bunun bir yansımasıdır. Suudiler, son ABD seçimleri öncesinde ABD'nin tüm baskılarına karşın, petrol arzını arttırmamış ve Biden'in fiyatların düşmesi umudunu boşa çıkarmıştır. Bu durum, 14 Şubat 1945'teki Roosevelt – İbn Suud görüşmesinden (anlaşmasından) bu yana bir ilktir.

• Rusya ve Çin'in, ticaretlerinde yuan ve ruble kullanımını, söylemlerden eyleme geçirmiş olmaları, ABD'nin tek kutuplu ve "mutlu" dünya düzeni açısından ciddi bir alternatif ve tehdit oluşturmaktadır.

• Enerji, ülkelerin ekonomik gelişmelerinin vazgeçilmez girdisidir. Enerjide çok yüksek oranda dışa bağımlı olan AB ülkeleri, yöneticilerinin ABD'ye eklemleme sevdası nedeniyle, ciddi fiyat artışları ve enerji kesintisi riskleriyle karşı karşıya kalmıştır. "Enerjide dönüşüm" ya da bağımlılıktan azaltma, bugünden yarına gerçekleştirilecek hedefler değildir. Bu gerçek, AB liderlerinin koltuklarını sallamaya başladığı için, AB-ABD eklemlemesinde ciddi çatlaklar oluşturmaya başlamıştır. Bu gelişmeler, yeni bir dünya düzeninin sancıları olarak da tanımlanabilir.

• Türkiye, Rusya'ya uygulanan

ambargolardan ciddi biçimde yararlanmış ve özellikle ham petrol ve petrol ürünlerini Rusya'dan, uluslararası piyasa fiyatlarının çok altında ithal etmeyi başarmıştır. Ancak bu "başarının" ülkemizdeki tüketicilere indirim olarak yansıtılmadığını, daha önceki yazılarımızda belirtmiştik.

• Son tahlilde, ister jeopolitik nedenlerle, isterse diğer nedenlerle olsun; yüksek petrol ve doğal gaz fiyatları, AB'yi olduğu gibi enerjide dışa aşırı bağımlı olan Türkiye'yi de ekonomik açıdan ciddi biçimde tehdit etmektedir. Orta ve uzun erimdeki petrol ve doğal gazın enerji karışımındaki payını azaltmak, yenilenebilir kaynakların payını arttırmak, enerji ekipmanları imalatında atılım yapmak, talep tarafı yönetimi politikalarını ağırlık vermek, uygulanması gereken enerji politikaları olmalıdır. •

necdetpamir@butundunya.com.tr

1- <https://www.intellinews.com/russia-and-china-sign-off-165bn-of-energy-and-transport-deals-in-xi-s-second-day-in-moscow-273546/>

2- <https://www.eni.com/assets/documents/eng/topic/global-energy-scenarios/world-energy-review-2022.pdf>

3- BP Statistical Review of World Energy, 2022

4- <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-04-14/french-strikes-are-slowing-recovery-from-europe-s-energy-crisis#xj4y7vzkg>; <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanya-da-enerji-ve-yasam-maliyetlerinin-artmasi-protesto-edildi/2736353>; <https://www.sondakika.com/haber/haber-paris-te-firincilar-yukseker-enerji-fiyatlarini-15579258>

5- <https://www.odatv4.com/dunya/avrupa-da-grev-dalgasi-genisliyor-281592>; 21 Nisan 2023/

6- OPEC üyesi 13 ülkeye ek olarak; Rusya'nın başlıca aktör olduğu petrol ihracatçısı 10 ülkenin (Azerbaycan, Bahreyn, Brunei, Kazakistan, Malezya, Meksika, Umman, Rusya, Güney Sudan, Sudan) oluşturduğu grup

7- "ABD karşı çıktı ama... Fransa, Çin'le anlaştı."; ODATV, 10 Nisan 2023

“COGITO ERGO SUM”

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özellik düşünebilmesidir. Antik çağlardan beri, insanın bu eylemi bilinçli olarak aradığı, algıladığı ve bulmak istediği tüm gerçekliğe kendisini götürmüştür. Aklı, duyumu ve algıları ile çevresini, doğayı, nesnelere tanıyan, farklılıkları görebilen ve özümseyen insan, bilen yani; öznedir. Böylece, düşünce eylemi

Rene Descartes

sayesinde, bilgelik sevgisi anlamına gelen felsefe bilimi doğmuş ve farklı düşünceleri savunan düşünürler ortaya çıkmıştır. Daha önce bilinmeyenler hakkında düşünmeye başlayanlar, kişiden kişiye değişen, göreceli subjektif görüşlerini, değer yargılarını tartışmaya açmışlardır. Soyut ve somut düşünceden yola çıkan filozoflar, düşünme olayını ruhbilim,

“DÜŞÜNÜYORUM ÖYLEYSE VARIM.”

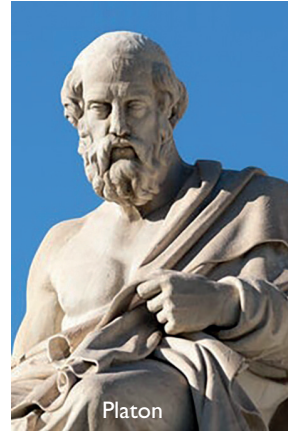
Rene Descartes

Sokrates:
**“Felsefe, neleri
bilmediğini
bilmektir.”**

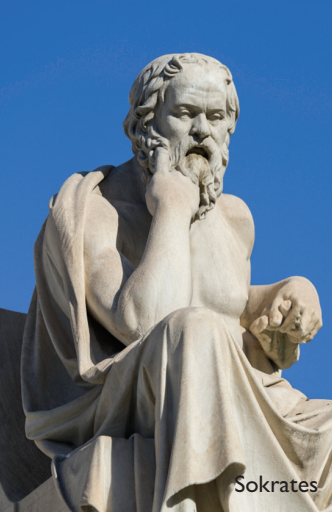
bilginin kaynağını epistemoloji, varlık felsefesini ontoloji, doğaüstü olayları metafizik, ahlak felsefesini ise etik olarak isimlendirmiştir. Bunların dışında bilim, siyaset ve estetik için felsefi alanlar da yaratmışlardır.

İdealizm yani “düşüncencilik” felsefi akımına göre asıl varlık “idea”dır, düşüncedir. Platon’a göre; “*Maddeler Dünyası’ geçici, ‘İdealar Dünyası’ ise kalıcıdır.*”

Düşünmenin güç bir iş olduğunu ve daima yolda olmak gerektiğini söyleyenlere kulak

Platon

Sokrates

vermek gerekir.

Sokrates felsefe için **“Neleri bilmemediğini bilmektedir.”** demiştir. Düşüncenin kendisini tartışmaya açan düşünür, düşüncenin kendi üzerine düşünmesinin de kapsımını aralar.

Buna refleksif

kavramı denmektedir ve aklın kendi kendisini incelemesini içerir. Her insanın filozof ya da düşünür olması beklenemez, ancak okuyarak, bilgi dağarcığını genişleterek, insanları ve doğayı tanıyarak, özgür iradesi, akıllı ile bolca düşünen bir insan özgün fikirler üretebilir. Çünkü, düşünme becerisi sadece tanı ve vergisi değildir.

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, “Yol kesen ırmak” adlı kitabında Descartes’ın çağdaş felsefenin temelini attığından söz ediyor; **“Bu çağ da, yerini yeni çağlara, yeni felsefe akımlarına bıraktı ve bırakacak.”**

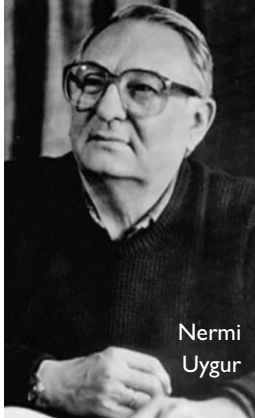
Varoluşçu felsefe **“düşündüğüm için varım”** demiyor da, **“var olduğum için düşünüyorum”** diyor.

Ayrıca, idealist akım **“düşüncenin ortam yarattığını”**, materyalist akım ise **“ortamın düşünce yarattığını”** ileri sürüyor.

Diğer taraftan, normatif; kural koyucu, ya da sorgulamaya ve eleştiriye kapalı dogmatik görüşler, insanları tutsak yapar. Önemli olan, özgürce düşünmeyi engelleyen, algıları ve duyguları kuşatan bu durumlardan insanın kendini kurtarmasıdır. Karşımızdakileri tutsak almadan onlarla birlikte, özgürce düşünebilmek olumlu ve üretken bir diyaloga girmek asıl beceridir.

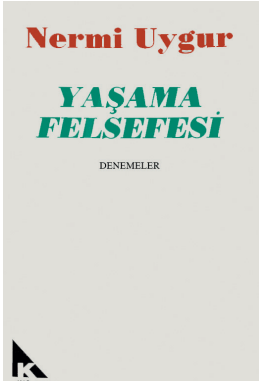
Nermi Uygur, **“Yaşama Felsefesi”** kitabında düşüncenin yalnızca nesnelere atılan bir ok değil, kendi üzerine bükülen bir yay olduğundan söz ediyor. İçten doğan olumlu bir düşüncenin, serpilip büyümesi,

dışarıya meyve vermesi tesadüf olamaz. Yazara göre; **“Düşünmek; herkesin yürüdüğü yollardan başka yollarda yürüme yürekliliğini göstermek gerektirir. O yollar dönüp dolaşp herkesin gittiği yola götürse bile, hazır yolların sürüyle yolcusu ile kendi yolunu kendi açan tek yolcu arasında büyük ayrıtlıklar vardır.”**

Nermi Uygur

Seneca’nın dediği gibi, insanların çoğu aklını kullanmak yerine, duyduklarına inanmayı tercih etmektedir. Oysa duyduklarınızın, okuduklarınızın, görüp yaşadıklarınızın size

zekânın (YZ), bilgisayarların ve robotların insanın çoğu görevlerini devraldığı gerçeği, bazen bizleri kaygıya sürüklemiyor da değil; *“Acaba gün gelip, Yapay Zeka bizim yerimize düşünmeye başlayacak mı?”* •

Kaynakça:

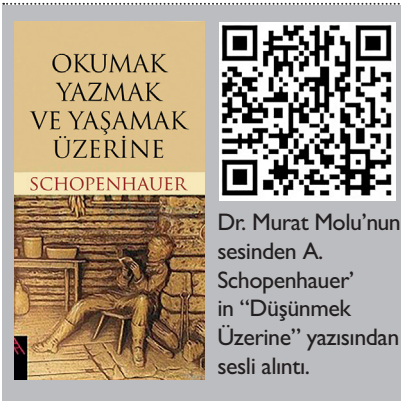
- Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, “Yol kesen ırmak”

Çağdaş Yayınlar, 1983.

- Nermi Uygur, “Yaşama Felsefesi”, Kabalcı Yayınevi, 1993.

değer katabilmesinin tek şartı, bütün bunları, kendi kendinize düşünerek, sentezleyip yorumlayabilmenizde saklıdır. Önyargısız, kalıpların dışına taşabilen, açık düşünme yetisinin olumlu meyvelerini başkaları ile paylaşabilmek, gerektiğinde eyleme geçmek ise bir aydınının, entelektüelin görevi olmalıdır.

Ayrıca, antik çağ, klasik ve modern çağ filozoflarından günümüz bilişim çağına geldiğimiz ve metavers çılgınlığı yaşadığımız şu günlerde, felsefe sanki yeni kavram ve paradigmalara gebe gibi. Yapay

Dr. Murat Molu'nun sesinden A. Schopenhauer' in “Düşünmek Üzerine” yazısından sesli alıntı.

AFORİZMALAR

- *“Felsefe, eleştiridir.”*

Campenella

- *“Kar taneleri ne güzel de anlatıyor, birbirine zarar vermeden de yol almanın mümkün olduğunu.”* **Mevlana**

- *“Felsefe bir bilimdir ve felsefeyi keskin bir bilim yapmak için geometrik yöntemi metafiziğe uygulamak gerekir.”*

Descartes

- *“Sahte filozof, ilimlerle ilgili bir hazırlığı olmadan onları incelemeye girişen insandır.”*

Farabi

- *“Felsefe, mutlu bir yaşam sağlamak için tutarlı, eylemsel bir sistemdir.”* **Epiküros**

- *“Felsefe, doğruyu bulma yolunda düşünsel bir çalışmadır.”*

Platon

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Aşağıdakilerden hangisi tembellik anlamına gelir?
a-Atalet b-Büryan
c-Adalet d-Bozuk

2-"Ehemmiyet" kelimesi hangi anlama gelmektedir?
a-Güvenlik b-Fotoğraf
c-Yemek adı d-Önem

3-Renk terminolojisine göre bütün ışık renklerin karışımı hangi rengi oluşturur?
a-Açık Pembe
b-Açık Mavi
c-Sarı
d-Beyaz

4-Akarsuların "S" şeklinde keskin kıvrımlar oluşturarak aktığı yeryüzü şekline ne ad verilir?
a-Vadi
b-Menderes
c-Yalıyar
d-Kanyon

5-Kovandan bal peteği ya da bal almak için kullanılan demir kepçe ya da bıçağa ne ad verilir?
a-Bakraç b-Koruk
c-Daldız d-Maşa

6-El yazısına dayanarak karakter çözümlemesi yapan bilim dalı hangisidir?
a-Grafoleji
b-Testoloji
c-Sistemoloji
d-Farmakoloji

7-Aşağıdakilerden hangisi süs amaçlı kullanılan bir taştır?
a-Mablak b-Malakit
c-Madrub d-Mader

8-Aşağıdakilerden hangisi "sıcak yerel" rüzgarlardandır?
a-Kerkenez
b-Mistral
c-Samyeli
d-Golfstrim

9-Muvazene kelimesinin sözlük anlamı aşağıdakilerden hangisidir?
a-Tartışma
b-Denge
c-Abartma
d-Sözleşme

10-"Oogenez" nedir?
a-Sperm oluşumu
b-Ölüm
c-Felç
d-Yumurtalık oluşumu

11-Üzerinde girinti ve çıkıntı olmayan düz ve yassı alana ne ad verilir?
a-Kesit b-Satın
c-Boyut d-Düzlem

12-Aşağıdaki kelimelerden hangisi "çok gerekli" anlamına gelir?
a-Mübrem
b-Müşkül
c-Müşrik
d-Müsekkel

Yanıtlar:
151.
sayfada

Devlet Nedir? (2)

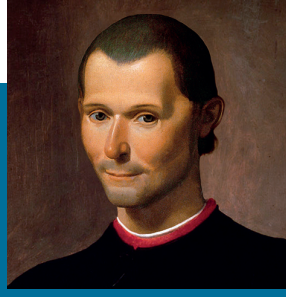
Son 8.000 yılın çoğunda, devletler toplumsal eylemin ana unsurlarından biri oldu, ama sürekli tahakküm alanlarını genişleterek. İlk oluşumundan, modern devlete giden binlerce yıllık yolda, önemli kilometre taşlarından kısaca bahsetmek gerekir. Belki de en önemlisi, insanlar artık devlet hakkında

düşünmeye başlayıp, geliştirme ve değiştirme yolunda adımlar attılar. Bu dönemde alımlama çok hayati bir rol oynadı. Alımlama sürecini yalnızca sınırlar dışına yayılma olarak değil, aktif bir özümseme ve dönüştürme süreci olarak ele almak gerekir. Böylece yeni form ve fikirlerin tartışıldığı, uyarlandığı»

bağlantı ağları ve lokaller üzerine ve gündelikleşme veya yerelleşme olarak adlandırılabilirler. Gündelik hayata yavaş yavaş nüfuz etme sürecini gözlemleme şansımız olacaktır. Antik Yunan tecrübesinde gördüğümüz gibi, yurttaşlık, anayasa gibi kavramlar repertuvarımıza dahil oldu. Ayrıca, bugün kullandığımız kavramların bir çoğu, zaman içinde içerikleri değişse de antik döneme aittir.

Daha önce demokrasi ve diktatörlük kavramlarının uzun dönemde nasıl değiştiğini görmüştük. Bu dönemde düşünürler sadece olanı incelemiyor, olması gereken daha doğrusu ideal tip üstüne de kafa yoruyorlardı. Sadece Aristo ve Platon ile sınırlı kalmadan, tüm filozoflar, birlikte yaşama koşulu olarak siyaset ve devlet ile ilgili çeşitli hatta bazen de çatışan fikirler geliştirdiler. Yurttaşlık ve anayasa eksenli siyaset, Hristiyanlığın hegemonyası ile kış uykusuna yattı. Tek tanrı gibi, tek hükümlan fikri yerleşti. Buna paralel olarak yeni bir kavram gelişti: Egemenlik.

Ayrıca, kilisenin yaygın kırsal ve metropol dışı örgütlenmesi, devletlerin oluşmasına giden yolda önemli bir altyapı kaynağı oldu. Hümanizma ile antik düşünce tekrar güncel oldu. Bireyin yeniden keşfi ile yurttaş ve anayasa kavramları yeni çerçevelerde sunulmaya başlandı.

Machieveli, genellikle hatalı bir yargı kurbanı olurken, sağlam ve uzun soluklu bir devletin nasıl var olabileceğini gösterdi.

Machieveli, genellikle hatalı bir yargı kurbanı olurken, sağlam ve uzun soluklu bir devletin nasıl var olabileceğini gösterdi. Montesquieu, Hobbes, Locke gibi düşünürler, karma anayasa olarak nitelendirilebilecek formüller üstünde durdular. İktidarın yöneten ve yönetilen arasındaki paylaşımı ve kullanımı, iktidarın sınırlandırılması anafikirdi.

Bütün bu düşünürlerin temel kaygısı devleti incelemektense, iyi ve adil bir yönetim sistemi bulmaktı. Odakları devletten ziyade hükümetti. Devlet yönetiminin nasıl olması gerektiğini anlatırken, devleti nasıl tahayyül edebileceğimizi de gösterdiler.

Devleti bir beden olarak görme, hem siyasi fikirler hem de pratiğinin

en eski ve en basmakalıp analogjisidir. İzleri Platon ve Aristo'ya kadar sürülebilir. Ancak fikir olarak patlaması 13. yüzyıl itibarı ile Papa ile siyasi liderler arasındaki mücadeleye denk gelir. (*Ernst Kantorowicz'in Kralın İki Bedeni adlı eseri*) İlahi iktidarın, dünyevi siyasi toplulukların oluşmaya başlayan kendine yeterli olma çabasına yanıt olmaya çalışır. Beden metaforu, Roma'dan kopmak isteyenlerce de kullanıldı. 8. Henry bunu ulusa ve devlete dair gelişen kopuş için kullandı.

Devleti bir beden olarak görme, hem siyasi fikirler hem de pratiğinin en eski ve en basmakalıp analogjisidir. İzleri Platon ve Aristo'ya kadar sürülebilir.

Beden metaforu, birlik ve bütünlüşmeyi, kimlik ve ahengi, bütünlük ve bölünmezliği kısaca düzeni çağırıştırır. Zamanla bu analogji, egemenliğin cisimleşmesi ve ebedileşmesine dönüştü: “Kral öldü, yaşasın kral.”

Modern devletin eşliğinde, yeni bir metafor kullanılmaya başlandı: Devletin aklı.

Antik dünyanın erdem eksensiz düşünce yapısı, artık çıkar odaklı bir dünyaya dönüştü. Çıkar demek, hesap demektir, hesap ise akıl. Machiavelli'nin zorunluluk açıklaması önemli kaynak oldu. Devletin çıkarları ve devletin iyiliği devlet aklının asıl ilkeleri oldu. Bu mantık yürütme, devleti diğer örgütlenme yapılarından bağımsızlaştırır.

Bir önceki yazımızda, ilkel devlet ya da ilkelerin devletinde, gördüğümüz gibi şehir ve devlet birbirlerine yakın zamanlarda doğdu. Ve tarih boyunca ilişkileri sevgi ile nefret arasında salınıp durdu. Uzun vadede birbirleri için vazgeçilmez oldukları ortaya çıktı.

Sosyal bilimler meraklılarına, Avrupa egemenliğinin ortaya çıkması o kadar doğal görünür ki, Asya, Afrika ve Amerika'da büyüyen gelişen gevşek sistemlerin, Avrupa'da neden geçerlilik kazanmadığını nadiren sorgularlar.

Cevap elbette, 990 yılından bir kaç yüzyıl sonra gelişen şehirler ve devletler diyalogunda yatmaktadır. Bu diyalogun arka planında sermaye ve zorun dinamikleri işler. Modern öncesi devlete yaklaşımlarda, ekonomik belirlemecilikten,

uluslararası sistemin ezici ağırlığına kadar değişen bir yelpaze görülür. Bahsi geçen yaklaşımlardan devletçi model, siyasal değişimi kısmen ekonomik değişimden bağımsız bir süreç olarak alır ve bu süreci her devletin kendi içindeki olayların sonucu olarak açıklar. Bu yaklaşım son döneme kadar çok yaygındı. Bu yaklaşımı benimsemiş yazarların başlıcaları şunlardır:

Bueno de Mesquita, Robert Gilpin, Kenneth Waltz, K. J Holsti, Samuel Huntington, Bertrand Badie, Pierre Birnbaum, Paul Kennedy, Mancur Olson, William McNeill.

Avrupa’da 14 ve 15. yüzyıldaki uzun iktisadi ve toplumsal krizler feodalizmin sınırlarını gösterdi. 16. yüzyılda “mutlakiyetçi devlet” ortaya çıktı.

Bir diğer yaklaşım jeopolitik çözümlmeleri içerir. Burada devletleri belirleyen güç olarak uluslararası sisteme büyük önem verirler. Devletlerarası ilişkilerin kendi içinde mantığı ve etkisi olduğunu ve devlet oluşumunda devletler arası mevcut sistemden güçlü bir şekilde etkilendiğini söyler. James Rosenau bu süreçte 4 tip davranış belirler: kabullenen, uzlaşmayan, destekleyen ve tutucu.

Üçüncü yaklaşım üretim biçimleri çözümlemesidir. Burada tipik olarak, feodalizm, kapitalizm veya başka üretim örgütlenmelerinin mantığı dile getirilmekte ve sonra devleti ve değişimini, bu mantığın kendi topraklarında işleyiş biçimine

göre ve tamamen bu mantıktan üretilmektedir. En önemli yazar olarak **Perry Anderson**’u görmekteyiz.

Bir diğer yaklaşım, devlet oluşumunda dünya sistemi çözümlemeleridir. Bunlar, farklı devlet oluşumu yollarını dünya ekonomisi içinde biçimlenme temelinde açıklar. **Fernand Braudel, Immanuel Wallerstein, Andre Gunder Frank** bu yaklaşımın en önemli temsilcileridir.

Avrupa’da 14 ve 15. yüzyıldaki uzun iktisadi ve toplumsal krizler feodalizmin sınırlarını gösterdi. 16. yüzyılda “mutlakiyetçi devlet” ortaya çıktı. Orta Çağ’ın piramit şeklinde parsellenmiş egemenliğe dayanan toplumsal formlardan farklı bir yapıdır bu. Monarşiler merkitizleşme yönünde ilerliyordu. Eski toprağa bağlı soyluluk ile yeni oluşan şehirli burjuvazi arasındaki sınıf dengesi bu sürecin oluşumuna katkı yaptı. Bu denge sayesinde bürokrasi gelişti. Roma hukukunun tekrardan canlandırılması önemli bir kilometre taşıdır.

Roma Hukuk Sistemi, yurttaşlar arası ilişkileri ilgilendiren medeni hukuk ile devlet ile tebası arasındaki

ilişkileri ilgilendiren kamu hukuku ayrışmasından oluşur. Modern öncesi dönemin özelliklerini **Gideon Sjöberg** şöyle özetler: kandaş gruplar düzenin sağlanması sorumluluğunu taşır; siyasi meşruiyet, diğer meşruiyet kriterlerinden farklı değildir; siyasi karar alma sürecine kitlelerin katılımı çok kısıtlıdır; dışlayıcılık tüm toplumsal faaliyetlere yayılmıştır; hükümrânın kendi mülkünün idaresi ile devlet yönetimi arasında çok az fark vardır.

Roma Hukuk Sistemi, yurttaşlar arası ilişkileri ilgilendiren medeni hukuk ile devlet ile tebası arasındaki ilişkileri ilgilendiren kamu hukuku ayrışmasından oluşur.

1500'ler Avrupa'sında 500'den fazla bağımsız siyasi birim vardı. Sınırlar bulanıktı. Asker savaşçı ayrımı daha belirginleşmemişti. Askerler genellikle başka milletten ve paralı birliklerdi. 1500'den sonra başat olan yapı, iyi tanımlanmış ve sürekli bir karasal alan, görece- li olsa da merkezileşmiş, diğer toplumsal örgütlerden farklılaşmış ve

toprakları üzerinde zor kullanma- kelini elinde tutan biçimdir. Askeri gücün oluşturulması, vergilendirme, polislik, gıda tedarikinin kontrolü, nüfusun geri kalanı için maliyeti yüksek, zor ve pek de tercih edilme- yen işlevlerin yerine getirilmesi için teknik personelin oluşturulması bu dönemin belirgin siyasi hedefleridir.

S. E. Finer'ın katkısı, devlet oluşumunda askeri yapılanmanın işlevinin incelenmesidir. Aske-

ri örgütlenme devlet oluşumunun 3 önemli göstergesi için hayattır. Bunlar, toplumsal pekişme, uzmanlaşmış personel ve bütünleşmişliktir. Askeri örgütlenme için tebaanın kaynaklarına erişimine ve milli bir

amaca bağlılığın hayati olduğunun altını çizer. Bir diğer dikkat çekici katkısı da savaş ve devlet sistemlerinin devlet oluşumu üzerindeki etkisini tartışmaya açmıştır.

Richard Bonney'nin Ekonomik Sistemler ve Devlet Maliyesi adlı eseri ile çok verimli bir çalışma alanı açmıştır. Geniş bir kronolojik

bant üzerinde karşılaştırmalı bir yaklaşım ile kamu / devlet maliyesinin oluşumunu inceler.

Gabriel Ardant, devlet oluşumunun fizyolojisi kavramını geliştirdi. Devleti oluşturanların icraatlarını inceledi. Modeli şu değişkenleri kapsar: yöneticilerin arzuladığı bir dizi maliyetli hedef;

Gabriel Ardant

bu amaçlar için, gerekli kaynakların devlet kontrolü altında tebaadan temellükü; üretim için gerekli alt yapı; izlenen politikalar

sonucunda ortaya çıkan mali sonuçlar ve siyasal toplumsal sonuçlar. Vergi toplama süreci devletin oluşumunu ve farklı biçimlerini etkilemiştir.

Rudolf Braun, bu süreçte milli kamu yönetimlerinin yaratıldığını gösterdi. Bu süreçte bürokrasi ve hükümetin cihazları oluşmuştur. Vergilendirme süreci, iktisadi gelişimin yanında siyasi iktidar ve paylaşılması üzerinde etkilidir. Parlamentoların güç kazanması, kent ve merkezi otorite ilişkileri hep bu

süreç çerçevesinde inceleme alanı oldular.

Trevor Roper

H. R. Trevor Roper bu analizlere israf ve yolsuzluk boyutlarına ekler. Bu analizler, polis ve polislik incelemelerini devlet oluşumu teorilerine dahil etmiştir.

Fischer ve Lundgreen, idari ve teknik personelin gelişimini devlet analizine dahil ederler. Hakimler, askerler, yerel yöneticiler, vergi toplayıcılar, mühendisler, muhasebeciler, polis memurları, ajanlar, yaratılmak, asimile edilmek, tabi kılınmak zorundadır. Burada sadakat ve verimlilik arasındaki ilişkiler devlet oluşumu analizlerini zenginleştirmiştir.

Artık zihinlerde varlık bulan bir yapı, maddi dünyada, insanlardan, binalardan, makinalardan oluşan somut bir varlık olmaya başladı.

Bir sonraki yazıda, modern devleti inceleyeceğiz. •

barbarosenec@butundunya.com.tr

“Bir devlet; yaşayan ve kendine karşı çıkıncı ne kadar koruyabilirse, o kadar güçlüdür.”

-Paul Valéry

Üretici Göçü Bir An Önce Durdurul- malı!

Deprem felaketinin ardından yaklaşık 13.5 milyon nüfusa sahip bölgeden diğer illere göç eden afetzedelerin sayısı milyonlarla ifade ediliyor.

Yaşanan bu zorunlu göç, her geçen gün göç alan ve veren iller için bir sosyal afet halini alma noktasına daha da yaklaşmaktadır.

Yüzyılın felaketinin ardından

bölgede bulunan işyerlerinin büyük bölümü hasar gördü.

Esnafın yaşadığı yıkım doğal olarak üreticileri de etkiliyor.

Depremzedelerin başka illere göç etmesindeki en büyük etkenlerden biri de işyerlerinde meydana gelen hasar.

Yaşanan göç bölge ekonomisi ve doğal olarak da gastronomisinde de

derin yaralar oluşturuyor.

Gastronomik anlamda büyük önem taşıyan işyerlerinin kapanması kadar, bölge üreticilerinin nihai tüketicie erişiminin kısıtlanması da büyük önem taşıyor.

Ve acil çözüm bekliyor.

Farklı illerdeki gastronomi gönüllüleri, ellerinden geldiğince bu üreticilerin seslerini duyurmaya çalışışa ve onların ürünlerini kendileri kullanarak destek olsa da, bu çaba maalesef yeterli ve sürdürülebilir değil.

Yapmamız gereken gerçek üreticilere ulaşarak ihtiyaç sahibi olan üreticilerin ürünlerini alıp bölge ekonomisine ve üreticisine destek olmak.

Yapılması gereken, çok daha organize ve kalıcı çözümler üretmek.

Zira bölgeden hâlâ üretici göçü devam ediyor.

Ya da halen bölgede olanlar ellerindeki ürünleri tükettikten sonra bir çözüm bulamazlarsa gitmeyi düşünüyor.

Bu nedenle yaşanan göçü her boyutuyla ele almak lazım.

Çünkü bu göç bölgenin işgücünü ve üretimini düşürmenin yanı sıra bölgedeki kültürel hafızayı da yavaş yavaş kaybetmemize neden oluyor.

Birey olarak hepimiz bölge üreticilerinin ürünlerine ulaşmaya gayret etmeli ve o ürünleri tüketmeliyiz.

Bu gerçekten çok anlamlı ve önemli ama internet üzerinden her zaman olduğu gibi yapılan sahtekârlıklara da dikkat etmeliyiz.

Çünkü bazı fırsatçılar yine iş başındalar.

Bölgeye ait ürünler olduğunu iddia ettikleri pek çok ürünü değerinin üzerinde fiyatlarla satmaya çalışıyorlar.

Bu noktada bizlerin çok dikkatli olması gerekiyor.

Yapmamız gereken gerçek üreticilere ulaşarak ihtiyaç sahibi olan üreticilerin ürünlerini alıp bölge ekonomisine ve üreticisine destek olmak.

Bu desteği sağlamazsak maalesef hem bölgeye has ürünleri, hem bölgenin kültürel hafızasını, hem bölgenin insanını, hem de bölgenin geleceğini kaybedeceğiz.

Buna izin vermemek için tabii ki elimizden geleni yapmalıyız.

Ama önceliği üreticilere sahip çıkarak, onların göçüne engel olmaya vermeliyiz. Ancak bu şekilde bölgenin değerlerine sahip çıkabiliriz ve yaşatabiliriz.

Bu nedenle hepimiz şapkamızı önümüze koyup düşünmeli ve üzerimize düşenleri hiç vakit kaybetmeden yapmalıyız. •

rehatartici@butundunya.com.tr

Antik çağ askerlerinden çevik kuvvete: Kalkanların tarihi

Kalkanlar tarih boyunca çarpışmaların önemli bir parçası oldu. Savaşların ve çarpışmaların dönüşümleri, kalkanların tasarım ve kullanımında da değişimleri beraberinde getirdi.

Antik çağlardan bu yana savaşçılar ve askerler, askeri teçhizatlarının önemli bir parçası olarak kalkanları kullandılar. Bir kalkanın niteliği,

onu kullanan için yaşamsal bir önem taşıdığından, kalkanların tasarımı ve üretilmesi konusundaki gelişmeler tarihin her döneminde son derece önemli oldu. Kullanılan malzemenin yanı sıra, kalkanın tasarımı da kullanan kişi için birincil derecede önemliydi.

Bazı kalkanlar birebir dövüş sırasında kullanılması amacıyla

tasarlandı, bazıları falanks düzeninde kullanılması için ve kimileri de at sırtında savaşırken kullanılmak üzere özgün niteliklere sahipti. Tarih boyunca farklı çarpışma alanlarında kullanılmak üzere tasarlanan kalkanlar, antik çağlardan günümüze, çeşitli gelişim evrelerinden geçerek ulaştılar.

Antik çağda savaşlarda kullanılan ilk kalkanlar, kolayca işlenebilen basit malzemelerden yapılıyordu. Eski Mısır'da Orta Krallık dönemine kadarki süreçte kalkanlar, vücudu çarpışma sırasında korumanın tek yöntemi idi. Bu dönemde kalkanlar sığır derisinden yapılıyor ve alt kısımları düz olan kalkanlar, yukarı doğru daralıyordu.

Çin'de ise genellikle bambu olmak üzere ahşap kullanılarak yapılan kalkanlarda, cilalanmış deri kullanılıyordu. Genellikle dikdörtgen şekilde yapılan kalkanların alt kısımları biraz daha genişti. Kalkanın iç kısmında, ortadan aşağıya doğru uzanan bir bambu şerit de, tutma kulpu işlevi görüyordu. Hanedanlık döneminde MÖ 221- MÖ 206 kalkanlarda bronz malzeme de kullanıldı fakat bronz ağırdı ve kalkan kullanmayı yorucu hale getiriyordu.

Sonraları ahşap ve deri katmanların rattan adı verilen kamışlarla örüldüğü çeşitli tasarımlar da yine Çin'de kullanıldı. Yüzyıllarca popüler olan bir diğer kalkan türü de, kalkanın sağ ve sol taraflarının kullanıma doğru açılı biçimde yapıldığı kalkanlardı.

Miken Uygarlığı'na ait sekiz figürlü kalkanı betimleyen bir fresk.

Antik Yunan'daki Miken Uygarlığı'nda ise iki temel kalkan türüne rastlanıyor. Bunlardan ilki kule biçimindeki kalkanlardı. Bronz zırhın kullanılmaya başlanmasıyla bu kalkanların modasının geçtiği söylenebilir. Daha sonraları son derece yaygın biçimde benimsenen ve kullanılan sekiz figürlü kalkanlar ise, birkaç kat deri kullanılarak yapılmış ve bronz levhalarla güçlendirilmişlerdi. İkincisi ise hilal biçimindeki kalkanlardı. Bu tasarım da özellikle daha kolay bir sürüş deneyimi sağladığı için at sırtında kullanıldı.

Yunan-Pers Savaşları sırasında, Persler arasında en yaygın kalkan tasarımı, büyük bir dikdörtgen hasır kalkanı. Buna karşılık, Yunan hoplitleri, eski Yunan kültürünün simgesi haline gelen yuvarlak bir ahşap aspis (hoplon) kullandılar. Aspinin

Aspis

etkili bir kalkan olmasının birkaç nedeni vardı. Her iki yanında diğer kalkanlarla birlikte kullanılabilir ve bir "kalkan duvarı" oluşturabiliyordu. Yani her askerin kalkanı yanındaki de koruması için üst üste binen kalkanlarla oluşturulmuştu. Bunun yanı sıra, özel bir kavrama biçimi vardı ve bu nedenle ağırlığın bilekten tüm kola ve omuza yayılması sağlanabiliyordu. Bu da kalkanın daha kolay yönetilebilmesi anlamına geliyordu.

Romalılar da başlangıçta aspi-si kullandılar. Sonraları ise kendi tasarımları olan scutum yaygınlaştı, öyle ki Roma lejyonerlerinin bir sembolü haline geldi. MÖ 4. yüzyıldan itibaren

kullanılan scutum, Antik Roma askerlerinin neredeyse tüm vücudunu korumayı sağlayan dikdörtgen, dışa doğru bombeli bir forma sahipti. Bu bombeli tasarım, askerin yarlardan gelecek darbelere karşı da korunaklı olmasını sağlıyordu. Üç kat ahşaptan yapılan bu kalkanın iç kısmındaki tutma yerinin dış yüzeydeki karşılığında ise, me-

talden yapılmış yuvarlak bir çıkıntı vardı.

Daha kolay kullanım ve dayanıklılık anlamında aspis üstün olmasına rağmen, scutum daha fazla koruma sağlıyordu ve ayrıca Roma lejyonlarının belirli durumlarda kullandığı ünlü testudo taktikğine son derece elverişliydi. Testudo düzeninde askerler, beş yönlü kalkan duvarı oluşturarak üstten ve dört bir yandan tam bir koruma oluşturabiliyordu.

Orta ve Kuzey Avrupa'daki

Romalı askerlerin scutum adı verilen özel tasarımlı kalkanları, ünlü testudo düzenini kurlmalarına son derece elverişliydi.

Cermen kabileleri, tahta, deri veya hasırdan yapılmış ve metal bağlandı parçaları olan yuvarlak kalkanlar kullanma eğilimindeydiler.

Normanların uçurtma kalkanları, Bayeux İşlemesi'nde görülebiliyor.

Kimi zaman kalkanların dış yüzeyindeki "patron" adı verilen metal çıkıntıyı bir sivri uçla değiştirerek, kalkanı bir saldırı silahı olarak da kullandılar. Keltler ise ahşaptan yapılmış uzun bir oval kalkan tasarımını benimsedi.

Karanlık Çağ'ın başlarındaki Avrupa, her biri kendi tarzını benimseyen savaş halindeki birçok küçük devlete bölünmüştü ve kıtadaki kalkan tasarımları da çok sayıdaydı. Viking Çağı'ndan başlayarak, İngiltere'deki kalkanların gelişimi ise özellikle dikkate değerdir. Vikingler, genellikle bir patron ile basit bir kulplu, düz-yuvarlak kalkanlar kullandılar. Bu basit tasarım birebir savaşta manevra kabiliyeti sağlıyordu ve ayrıca kalkan duvarı oluşturmada da kullanılabilirdi.

Kalkan duvarı, Ortaçağ'da savaşların son derece önemli bir parçasıydı. Neredeyse her meydan savaşı, düşmanın kalkan duvarı oluşumlarını kırmaya çalışan askerlerin bir mücadelesi biçimindeydi. İngiltere'nin 1066'da Normanlar

tarafından istila edilmesinden sonra savaşın odak noktası değiştiği ve atlı askerler daha yaygın hale geldikçe, kalkanların gelişimi de bundan önemli ölçüde etkilendi. Normanlar, bir gözyaşı damlası şeklinde tasarladıkları ve uçurtma kalkanını İngiltere'ye tanıttı. Norman uçurtma kalkanları, kalkanın iç kısmına perçinlenmiş iki deri kayış kullanılarak ön kola takılıyordu.

Zaman geçtikçe askerlerin zırhları, tüm vücut için daha iyi bir koruma sağlar hale geldi. Zırhların gelişmesi, kalkanlara duyulan gereksinimde kayda değer bir azalmayı beraberinde getirdi.

Savaş alanındaki teknolojik değişiklikler sırkılı silahlara geçişi kolaylaştırdı. Artan süvari sayısı, onlara karşı koymak için daha etkili araçlar gerektiriyordu. 15. yüzyılın sonlarında, mızrak savaş alanında daha sık görünmeye başladı ve sonraki iki yüzyıl boyunca savaş alanına hakim oldu. Mızrağın kullanımını için iki el birden gerekiyordu ve bu nedenle aynı anda kalkan

kullanılması mümkün değildi. Barutun da artık Avrupa'da savaş alanına girdiği yıllarda, kılıç ve kalkan kullanan piyadelerin yerini, mızraklı askerler ve tüfekçiler aldı.

Kalkan neredeyse savaş alanından kaybolurken, çok daha küçük bir formda da olsa düellocular tarafından kullanıldığı için hâlâ sokaklarda bulunuyordu. Rapier eskrim, Rönesans döneminde popüler bir aktiviteydi.

Bu arada, dünyanın teknolojik olarak daha az gelişmiş diğer yerlerinde insanlar çeşitli malzemelerden kalkanlar yapmaya devam ettiler. Avusturalya Aborjinleri, tahta ve ağaç kabuğundan kalkanlar yaparken, birçok Afrika kabilesi ise sertleştirilmiş deriden kalkanlar üretiyordu. Zulu kalkanları, 19.

yüzyılda kullanılan deri kalkanların simgesel örnekleridir.

Rönesans yerini barut çağına bıraktı. Tüfekler ve süngülerle donatılmış askerler, kılıç kullanan süvariler ve yıkıcı toplarla karşı karşıya geldi. Napolyon döneminde,

herhangi bir savaş alanında kalkanına rastlamak pek mümkün değildi.

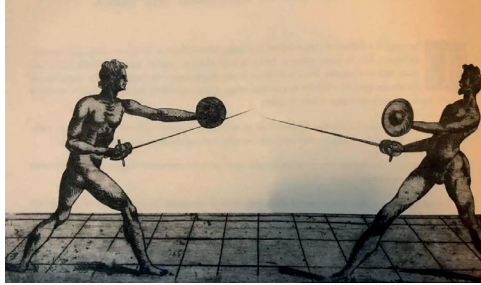
Günümüzde plastik ve diğer karmaşık bileşimler kullanılarak

yapılan kalkanlar, farklı amaçlarla ordular ve çevik kuvvet polisleri tarafından kullanılıyor. Binalara askeri operasyonlar sırasındaki girişlerde ya da bomba tehlikelerine karşı koruma sağlama amacıyla da kullanılan kalkanlar; kimi toplumsal olaylar ya da kitlesel gösteriler

sırasında da bir hat oluşturmak amacıyla toplum polislerince kullanılıyorlar. •

sabriyeasir@
butundunya.com.tr

Çeviri kaynağı:
"The Evolution of Shields: From Ancient Soldiers to Riot Police", Greg Beyer, the-collector.com

Rapier eskrim, Rönesans döneminde popüler bir aktiviteydi.

Kalkanlar günümüzde toplum polislerince korunma amacıyla kullanılıyorlar.

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker

Blaubeuren'deki Mavi Çömlek

Yağmurlu başlasa da güneşin yüzünü gösterip gökyüzünü maviye boyadığı bir bahar günü, Blaubeuren'e gidiyorum. Almanya'da, Ulm kentinin 20 kilometre batısındaki tarihi kasaba, Aachtopf'tan sonra ülkenin en büyük karstik kaynağı olan Blautopf'a ev sahipliği yapıyor. "Mavi Çömlek" anlamına gelen Blautopf adlı kaynaktan çıkan su, Blau adlı nehirle Ulm'a kadar giderek burada Tuna Nehri'ne akıyor. Küçük bir gölet gibi görünen kaynak, "Mavi Çömlek" adını, ışığın gelişine bağlı olarak bazen açık, bazen koyu ama her zaman çarpıcı bir mavi olan renginden alıyor.

Blautopf'a doğru yürürken kasabanın tarihi bölümünden geçiyorum. Blaubeuren'in tarihi bölümü, 12. yüzyılda Alb-Donau bölgesinde yer alan bir manastır kompleksinin yanına inşa edilmiş. Alman Tuna Bisiklet Yolu, Svabyalı Şairler Yolu ve Svabya Barok Yolu gibi turistik

Blaubeuren

“Mavi Çömlek” anlamına gelen Blautopf adlı kaynaktan çıkan su, Blau adlı nehirle Tuna Nehri’ne karışıyor.

rotaların üzerinde yer alan kasaba, savaşlarda zarar görmediği için ülkedeki en iyi korunmuş Orta Çağ kasabalarından biri olmuş. Kısa bir yürüyüşle kasabayı gezerek, 15. ve 16. yüzyıllara ait kiliseler, tarihi yapılar, duvarlar, 40.000 yıl öncesine ait Buz Devri sanatının sergilendiği Tarih Öncesi Müzesi ve manastır kompleksinin yanından geçip

Blautopf’a geliyorum. Ağaçların arasında, küçük ve parlak bir cam boncuğu andıran kaynak, güzelliğiyle beni büyülüyor.

Girişte bulunan panolardaki yazıları okuyarak, kaynağın nasıl oluştuğu ve suyun nasıl bu kadar mavi görüldüğü konusunda bilgileniyorum. Blautopf’un bulun-

duğu Alb platosu, çatlaklı ve geçirgen kireç taşından oluşuyormuş. Alb’deki yağmurlar nehirlerde toplanmayıp, hemen yer altına sızıyormuş. Bölgedeki dağ masifi içinde zamanla, yer altı mağara nehirleri ve kuru mağaralardan

Blaubeuren Tarih Öncesi Müzesi

Müze içinden bir görünüş

oluşan kapsamlı mağara sistemleri gelişmiş. Blautopf'un suyu da etrafındaki dağların altında bulunan, büyük su kütlelerinin toplandığı ve Blautopf'ta yüzeye çıktığı, dallara ayrılmış büyük bir mağara sisteminden geliyormuş. Yağmur yağdığında ve kar eridiğinde, Alb platosundan gelen su sadece birkaç günde Blautopf'a ulaşır buradaki suyun seviyesini yükseltiyormuş. Küçük bir göl şeklindeki kaynağa vuran gün ışıklarının, suda dağılan nano ölçekli kireç parçacıkları üzerindeki yansımaları nedeniyle su mavi görünüyormuş. Kaynağın altındaki mağara sistemine dalış yapmak oldukça riskli olsa da 1957 yılında Münihli iki dalgıç Blautopf'un 22 metre derinliğindeki dibine ve altındaki mağara sistemine girmeyi başarmış. Bu, mağara sisteminin derinliklerine doğru yapılan çok sayıda dalışın başlangıcı olmuş. Mağara araştırma dalgıçları ve mağaracılıkla ilgili bilim

insanlarının oluşturduğu ekipler, 25 metre genişliğinde, 30 metre yüksekliğinde ve 125 metre uzunluğundaki "Mörikedom" gibi, bazıları havayla dolu devasa mağara salonları da dahil olmak üzere çeşitli oluşumlar keşfetmişler. Blautopf'un suyunu bes-

leyen ve damla taşlar, kar beyazı tortular, kanyonlar, geçitler ve kuyulardan oluşan Mavi Mağara adındaki sistemin pek çok kolu varmış. Uzunluğu 16 kilometreyi bulan bu yer altı mağara sistemi, 160 kilometrekarelik bir alanın suyunu topluyormuş.

16 kilometreyi bulan Mavi Mağara yer altı sistemi, 160 kilometrekarelik bir alanın suyunu topluyor.

Kaynağa gelen ziyaretçileri, suyun kenarındaki değirmenin yanında bulunan, heykeltıraş Fritz von Graevenitz'ın yaptığı "Güzel

Güzel Lau heykeli / Fritz von Graevenitz

Lau" heykeli karşılıyor. Bir zamanlar efsanelere konu olan, dibinin olmadığı ve içinde deniz kızlarının yaşadığına inanılan bu doğa harikası, şair Eduard Mörike'nin "Güzel

Tarihi bir sokak ve kaynağın arkasındaki manastır.

Lau'nun Tarihi" öyküsüne ilham kaynağı olmuş. "Blautopf"un dibinde uzun, dalgalı saçlı bir su perisi varmış." cümlesiyle başlayan öykü, Blautopf'a gönderilen üzgün bir su perisinin yeniden gülmeyi öğrenmesini anlatıyor. Karadenizdeki bir su kralı ile evli olan Lau, doğurduğu çocuklardan hiçbiri yaşamadığı için çok üzgünmüş. Doğumlarla ilgili lanetin ancak içtenlikle beş kez güldüğünde kalkacağı inancıyla Blautopf'taki yer altı sarayına gönderilmiş. Güzel Lau, burada kasabada yaşayanların da desteğiyle içtenlikle gülmeye başlamış. Heykelin yanındaki patikadan yürüyerek Blautopf'un etrafında dolaşıyorum. Su o kadar berrak ki, içindeki yeşil bitkilerin görünümüyle kaynağın

etrafındaki bitkilerin yansımaları birbirine karışıyor. Farklı açılardan bakınca bazen kaynağın maviliğini, bazen yeşil bitkileri, bazen de çevresindeki ağaçların, değirmenin ve manastırın yansımalarını görüyorum. Kaynaktaki su, sessizce Blau nehrine doğru akarken, farklı bakış açılarının sunduğu güzellikler ve Lau'nun öyküsü bana Tolstoy'un şu sözünü hatırlatıyor:

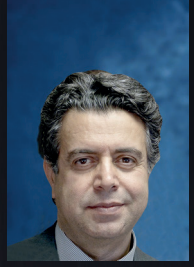
"Mutluluk yaşadığın hayat tarzında de-

ğil, hayata bakış tarzındadır." •

izlensentoker@butundunya.com.tr

Yüksek Çözünürlük

Ali Tekin Çam

Devrik Kral Faruk'tan Günseli Başar'a Kraliçelik Tacı!..

Günseli Başar; Türk Hava Kuvvetleri'nde subay olan Yusuf Ziya Başar'ın kızı olarak, 22 Ocak 1932 yılında Diyarbakır'da dünyaya gelir. Babasının görevi nedeniyle nüfus kayıtlarına Erzurum'da geçer. Avrupa güzeli olduğu 1950'li yıllarda ise ailesi Eskişehir'de ikamet etmektedir. Anne tarafı; Yunanistan Serez'den göçmen olarak gelmiş, baba tarafı ise Gürcü'dür. »

Devrik Kral Faruk
Günseli Başar'a
Kraliçelik bandını
takarken

Annesinin babaannesinin kardeşi, İzmir Saat Kulesi'ni yapan ve Darülaceze'yi kuran Halil Rıfat Paşa'dır.

1948-1949 öğretim yılında; Güzel Sanatlar Akademisi'nin (o zamanlar var olan) lise bölümüne girer. İlk yıl Sabri Berkel atölyesinde temel sanat eğitimi alır. İkinci sınıfa geçtiğinde ise bölüm seçimi yapması gerekir. Başta Bedri Rahmi Eyüboğlu olmak üzere o dönemde hocaların çoğu kendi atölyelerini seçmesini isterler. Heykel Bölümü'nü çok istese de küçükken geçirdiği eklem romatizması yüzünden, çamurla uğraşmak sağlığı için pek uygun değildir ve ailesinin de karşı çıkmasıyla bu bölümü istemeyerek de olsa elemek durumunda kalır.

ise çizimden çok modellik yapar. Çünkü Kenan Hoca her derste onu; "Günseli podyuma geç" diyerek poz verdirip, bölümün modelliğini yaptırır.

Cumhuriyet Gazetesi bir güzellik yarışması düzenler. Çevresindeki insanlar, arkadaşları, hatta yolda onu gören, tanımadığı pek çok kişi yolunu çevirip, bu yarışmaya katılması konusunda ısrarlı önerilerde bulunur. Daha önce de Akademi'de gıyabında yapılan bir yarışmada Akademi'nin en güzel kızı seçilmişti ama yapısındaki utangaçlık ve çekingenlik bu tür önerilere sıcak bakmasını engellediği için ilgilenmez.

Bu konuya kayıtsızlığını gören hocası Kenan Temizan onu karşısına alır ve "Bak kızım, bir erkek çocuk nasıl vatani görev olarak askerlik yapıyorsa, bu yarışma da senin yerine getirmen gereken milili bir görevdir. Ben; bunca yıl Avrupa'da buldum, sanatta uğraştım, sanat eğitimi verdim. Benim gibi anatomiyi, proporsiyonu, estetiği iyi bilen birinin değerlendirmesini dikkate alır ve bu yarışmaya girersen, ülkemizi en iyi şekilde temsil edeceğinden ve mutlaka milletlerarası bir derece ile

Yarışmaya girmesine sebep olan hocası Kenan Temizan

Kenan Temizan Hoca'nın onu ikna etmesiyle "Moda Bölümü"nü seçer. Bu bölümün derslerinde

Günseli Başar önce 13 Ekim 1951 yılında Türkiye Güzeli seçilir. Daha sonra da 20 Ağustos 1952'de İtalya Napoli'de yapılan Avrupa Güzellik Yarışması'nda kraliçelik tacı gelir.

döneceğinden eminim” der. Günseli Başar’ın milli duygularına hitap eden bu konuşma, onun konuya bakışını değiştirir. Bir asker kızı olarak böyle bir görevi reddetmesinin mümkün olamayacağını düşünerek bu yarışmaya katılır.

Önce; 13 Ekim 1951’de Türkiye Güzeli seçilir. Daha sonra da 20 Ağustos 1952’de İtalya Napoli’de yapılan Avrupa Güzellik Yarışması’nda kraliçelik tacı gelir.

(Burada bir parantez açmak gerekirse; bu yarışma aslında Mısır’da yapılacaktır. Fakat Cemal Abdün-nâsır Hüseyin liderliğindeki Hür Subaylar Hareketi, 23 Temmuz 1952’de Mısır Devrimi’ni gerçekleştirdikten sonra yarışma İtalya’ya alınır. Devrik Kral Faruk tahttan indirilerek 26

Temmuz 1952’de İtalya’ya gitmesine müsaade edilir. Bir ay sonra yapılan yarışmada Günseli Başar’a kraliçelik tacını da Kral Faruk takar.)

“Katıldığım yarışmanın benim açımdan zorluğunun anlaşılabilmesi için birkaç detay vermem gerekiyor. Oraya ablam Peykan ve Cumhuriyet

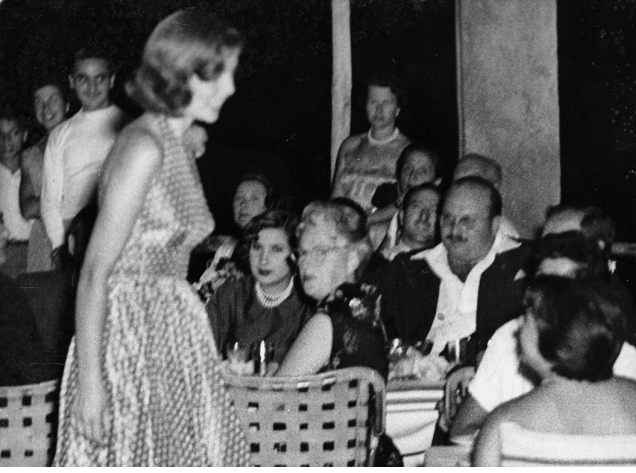
Gazetesi’ den bir yazar ile birlikte gittik. Moral desteği verecek fazla kişi yoktu anlıyacağımız. Yarışmaya Olgunlaşma Enstitüsü’nün hazırladığı ‘Kraliçe’ isimli bir kostüm ve Roma’da ablamın aldığı elbiselerle katıldım. Tüm yarışmacılar organizasyonun kuaförlük hizmetinden yararlanırken, ben ise saçımı yıkayıp,

kurutup kendim şekil vererek çıkıyordum. Avrupalının bize karşı günümüzdeki önyargısı o zaman da vardı. Gezilerde, söyleşilerde hangi ülkeyi temsil ettiğim konusunda tahminde bulunmaya kalktıklarında kim senin aklına Türkiye gelmiyordu.

Podyuma çıktığımda eğer ülke adı söylenmemişse salon alkıştan inliyor, Türkiye adı anons edildiğinde ise salon bir anda derin bir sessizliğe bürünüyor.

Günseli
Başar

Günseli Başar yarışma esnasında Kraliçe Neriman ve devrik Kral Faruk onu seyrediyor

Kısacası şartlar böylesine aleyhimdeyken seçilmem benim için çok büyük bir sürpriz oldu. Yarışmayı kazandığım anons edildiğinde salonda bulunan Nato'da görevli iki Türk subayının "Yaşasın Türk Kızı!" şeklindeki tezahüratları beni göz yaşları döktürtecek kadar duygulandırmıştı. Ülkeme kazandırdığım bu mutluluk benim için ödüllerin en büyüğüydü."

İş insanı Can Kıracı'nın da bu konu ile ilgili bir anektodu var!

"20 Ağustos 1952 günü, Gazie-mir Ulaştırma Okulu'nun 36. dönem yedeksubay öğrencileri, öğlen tatilinde, İzmir'in bunalıcı sıcakından korunmak için okul komutanlığının önünde bulunan ağaçlar altına serilmişlerdi. Bazılarımız, pilli radyolarımızdan haberleri dinliyorduk. Birden beklemediğimiz

bir haberle yerlerimizden fırlamış, bütün gücümüzle 'Yaşasın!' diye haykırmaya başlamıştık!

Türkiye Güzeli Günseli Başar "Avrupa Güzeli" seçilmişti. Sevinç şaşkınlığımız geçer geçmez, ben, bölük başçavuşu olarak arkadaşlarımı, komutanlık binası önünde toplanmaya davet etmiştim! "Dikkkkattt! Merasim yürüyüşü marş!" komutla bölük arkadaşlarım sert adımlarla ilerliyor ve hep beraber söyledığımız yedek subay marşıyla Ulaştırma Okulu'nu

Kraliçelik tacı ile

inletiyorduk:

'Türklüğün öz cevheri taşar temiz kanından

Yedeksubay ölüer de dönmez er meydanından!'

Heyecanımızın doruk noktasında, keskin sesli bir komut kulaklarımızda çınlamıştı:

'Başçavuş! Yürüyüşü durdur ve buraya gel!'

Emre uyararak yürüyüşü durduruyor ve bölüğe şu komutu veriyordum:

'Sola dön! Selam dur!'

Sonra komutanlık binasının girişinde bizi izleyen okul komutanına koşarak yaklaşıyor, gözlerinin içine bakarak onu selamlıyor ve tekmilimi veriyordum:

'Ulaştırma Okulu 3. Bölüğü merasim yürüyüşüyle Avrupa Güzeli seçilen Günseli Başar'ı kutluyor! Arz ederim komutanım!'

Komutan, biraz kızgın biraz mütebessim, yanındaki emir subayı yedeksubay üsteğmen Nezih Akış'a dönüyor ve emrini açıklıyordu:

'3. Bölük başçavuşunu bir hafta

süreyle katkısız hapse atınız!' (Nezih Akış milli basketbolcu ve eski Adana valisiydi. Allah rahmet eylesin.) Böylece, benim altı yaşında Naşide Saffet'le başlayıp yirmibeş yaşında Günseli Başar'la devam eden güzeller ve güzellik tutkum parmaklıklar arkasında noktalanmış oluyordu. O günden bu yana hangi güzelle karşılaşsam Karacaoğlan'ın şu dizesini hatırlamakla yetinirim:

"Ben güzele güzel demem, güzel benim olmayınca!"

Bu başarıdaki en büyük paya sahip olan hocası Kenan Temizan, maalesef kanserdir ve son evresindedir.

"Türkiye'ye döndüğümde Alman Hastanesi'nde onu ziyaretine gittim. 'Avrupa Güzeli' unvanıyla dönmemin onu son derece mutlu ettiğini gördüm. 4 ay sonra da Kenan Hocamızı kaybettik. Bana böyle muhteşem bir duygu yaşattığı için onu daima büyük bir minnetle anıyorum!"

Günseli Başar uzun süre Türkiye'nin en popüler kişilerinden biri oldu

Sonraki yıl Akademi'nin üniversite bölümüne girer ama, yarışmanın getirdiği popülariteyle insanların gösterdiği yoğun ilgiden bir süre sonra yolda yürüyemez hale gelir. Aşırı utangaç yapısı, bu durumda okula devam etmesine izin vermez ve 2. sınıfa başlamadan okulu bırakmak zorunda kalır.

Avrupa Güzeli seçildikten sonra yurt dışından ve yurt içinden gelen film, şarkıcılık, mankenlik tekliflerinin tümünü, "Ben milletimi temsil ettim, benim için manevi değerler daha önemlidir!" diyerek kabul etmez. Ülkesine, insanına ve kültürüne aşiktir. Yapısında olan, ama Kenan Temizan'ın da konuşmasıyla ona yüklediği milli görev misyonunu, gönüllü bir turizm

ve kültür elçisi olarak uzun yıllar sürdürür. Kültürümüz ve tarihimize ilgili araştırmalar yapar. Nerede olursa olsun Türk kültürü üzerine çalışanları bir araya getirme gayreti içine girer. Ülkemiz ve insanımız

hakkında yabancıların doğru bilgilendirilmesini sağlamak için çabalar. Bu konuda gönüllü olan kişi ve kuruluşlarla konferanslar organize eder ve sempozyumlar düzenler.

Günseli Başar henüz 23 yaşındayken ilk evliliğini yapar... İkinci evliliği de 1959 yılındadır. Her ikisi de kısa süren evliliklerdir... İkinci evliliğinden Aslı (Tunca) adında bir kızı olur... Evlilikleri hakkında, hiç konuşmaz. Bu konu açılınca, sakince "Gençlik işte!" der.

Günseli Başar; 20 Nisan 2013 günü yaşlılığa bağlı geçirdiği rahatsızlık sonucu İstanbul'da aramızdan ayrıldı. 22 Nisan 2013 tarihinde de çok sevdiği Bodrum'da toprağa verildi. Ülkesine duyduğu sevgiyle yaşadı, ülkesini, insanını yüceltmek için çabaladı.

Sevgi ve rahmetle anıyorum...•
alitekincam@butundunya.com.tr

"İnsan kıyıyı gözden kaybetmeye cesaret etmedikçe yeni okyanuslar keşfedemez."

- Andre Gide

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

Yeniden Doğmak

Erken yaşlarda ülkemizin pek çok farklı bölgesini gezip görme ve hatta bazı Anadolu yerleşimlerinde uzun süre yaşama şansım oldu. Bunu her iki ablamın da ilkokul öğretmeni olarak Türkiye'nin farklı bölgelerinde görev yapmalarına borçluyum. Atandıkları yerlere birlikte gittik ve çocuk sayılabacak yaşlarda unutulmaz anılar yaşayıp, çok güzel insanlar tanıdık. O yıllarda edindiğimiz deneyimler hâlâ kazanç hanemizdedir.

Ablalarımla birlikte kaldığımız o şirin Anadolu yerleşimlerinden biri, Balıkesir'in Bigadiç kasabasıydı. 1968 yılında ayak bastığımız bu şirin ilçe Manisa

ve Kütahya'ya çok yakın olup, Dursunbey ve Sındırgı ilçeleriyle komşuydu. Sıcak bir ağustos akşamı bir yolcu otobüsüyle girdiğimiz Bigadiç, sırtını yüksek sıra dağlara ve üzerinde tarihi bir kale olan çamlık bir tepeye vermiş, önu ise yemyeşil bir ovaya açılıyordu. Ovanın ortasından bir ırmak geçiyor, kasabanın tarihi evleri kale tepesine doğru yayılmışken o yıllar için son derece modern sayılabilecek bahçeli ve eş mimarili evlerin yer aldığı yeni mahalle güneye, yani ovaya yönüne doğru yayılmıştı. Bigadiç ilçesinin günümüzden tam elli beş sene önceki görünümü kabaca böyleydi.

Tüm aile üyelerimiz Boğaziçi semtlerinde doğmuş ve o güne kadar olan yaşamlarını bu şirin sahil köylerinde geçirmişti. Buna karşın sonradan gelip yerleştiğimiz ve denizden hayli uzak olan

Bigadiç kasabasını ve ablalarının öğretmenlik yaptığı Işıklar köyünün misafirperver insanlarını çok sevmiştik. Yemyeşil verimli ovası, çamlık tepeleri, suyu içilebilecek berraklıktaki dereleri ve tarihi ören yerleriyle cennetten bir köşe gibiydi bu bölge. Kardeşimle kaydolduğumuz ortaokul henüz açılmadığı için hemen her gün yeni edindiğimiz arkadaşlarla çamlığa ve tepelere doğa yürüyüşlerine gidiyor, yaz sıcaklarında su seviyesi azalmış olan ırmakta yüzüyorduk. Açıkçası keyfimiz yerindeydi. Kasaba meydanına yakın bir ev kiralamıştı ablamız. Hem gündüz hem de gece son derece hareketli bir bölgeydi evimizin yeri.

Her sabah evden çıkıp ortaokula giderken geçtiğimiz trafiğe kapalı olan caddenin ovaya kadar dümdüz uzanışı ve her iki yanında sıralanan tek katlı ve modern evlerin rengârenk çiçeklerle süslü bakımlı

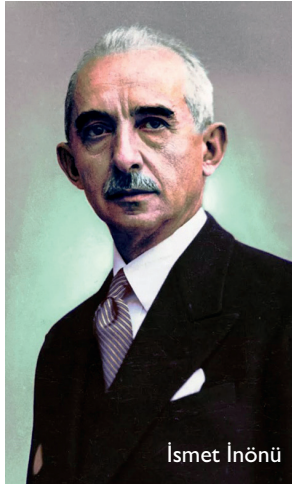

bahçeleri dikkatimizi çekmişti. Kısa bir süre sonra bu bölgenin ızgara görünümlü bir şehir planı çerçevesinde birbirine paralel caddeler ve bu caddeleri dik açıyla kesen yollardan oluşacak şekilde sonradan inşa edilmiş son derece ferah bir mahalle olduğunu anladık.

Kasabanın sırtını verdiği tepeye yayılmış bitişik nizamlı evlerden farklı olarak bu modern mahalledeki evlerin hemen hepsi birbirinin aynı mimariyle yapılmıştı.

Kasabanın sırtını verdiği tepeye yayılmış bitişik nizamlı evlerden farklı olarak bu modern mahalledeki evlerin hemen hepsi birbirinin aynı mimariyle yapılmıştı. Hepsinde ahşap verandalarla çevriliydi ve rengârenk çiçeklerle süslü geniş bahçeleri insanın içini aydınlatıyordu. Havanın açık olduğu günlerde kardeşimle evden biraz erken çıkıyor, meyve ağaçları, leylaklar, çardak gülleri ve mevsim çiçekleriyle bezeli bahçelerin ortasındaki o şirin,

verandalı evlerin bulunduğu sokaklarda dolaşıyorduk. Bu mahalenin yerleşim planı ve görünümü o sıralar özellikle filmlerde gördüğümüz modern Amerikan kasabalarını andırıyordu. Merkezi yerde bir ilkokul ve ortaokul binası, hemen yanlarında spor alanı ve kütüphanenin yer aldığı bu yeni mahalle her mevsim başka bir güzellik sunuyordu. Güller, leylaklar, glayöller, akşamsefaları ve gramofon çiçekleriyle süslü bahçelerine ve ahşap işemelere sahip verandalarına hayranlıkla bakarken o evlerde yaşayanların son derece zevkli insanlar olduklarını anlıyorduk.

İsmet İnönü

Sınıfımızdaki arkadaşlarla samimiyetimiz ilerlediğinde o güzel mahalenin adının, İnönü Mahallesi olduğunu ve geçmişte yaşanan yıkıcı bir deprem sonrası bizzat o dönem, devletin başında olan İsmet İnönü tarafından depremzedelere destek amacıyla inşa ettirildiğini öğrendik.

Kasabanın yerleşimi tarafından Büyük Bigadiç Depremi olarak adlandırılan o korkunç felaket 15 Kasım 1942 tarihinde meydana gelmiş. Deprem sonucu

hayatını kaybeden vatandaşlarımız olduğu gibi o zamanlar küçük bir yerleşim olan kasabadaki evlerin çok büyük bir kısmı yıkılmış. Toprağa bağlı olarak yaşayan kasaba halkında büyük bir moral bozukluğuna neden olan bu felaketin ardından dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü yanında askeri ve mülki erkânın olduğu bir heyetle Bigadiç'e gelmiş. Yerli halkın yüzündeki karamsar ifadeyi görünce onları hükümet meydanında toplayıp kuşaktan kuşağa anlatılan o unutulmaz seslenişini yapmış:

“Değerli vatandaşlarım, yaşanan bu felaketten dolayı hepimiz çok üzgünüz. Kayıplarımız var. Unutmayınız ki, Türk milleti en büyük yıkımların ardından hem de en kötü şartlarda bile yeniden doğmayı ve taze bir kuvvetle var olmayı başarmıştır.

Tarihimizde bunun pek çok örneği vardır. Büyük bir kurtuluş savaşının ardından hep birlikte kurduğumuz genç Türkiye Cumhuriyeti de bunun en güzel örneğidir.

Deprem bu güzel kasabada maddi ve manevi anlamda büyük bir yıkım yaratmıştır. Lakin moralinizi bozmayınız, her zamanki gibi ayağa kalkıp yeniden var olacağız.

Şundan emin olun ki, yıkılan evlerinizin yerine sizlere çok daha güzellerini yapacağız.”

Kurtuluş Savaşı kahramanımız Rahmetli İnönü o gün verdiği sözü tutmuş ve en uygun zemine sahip olan bölgeye tamamen

modern bir planla, tek katlı, bahçeli ve verandalı evlerden oluşan bu yeni yerleşimi inşa ettirip depremde vatandaşlarımıza teslim etmiş. Yepyeni evlerine yerleşen kasaba halkı yeni yuvalarını çok sevmiş ve hem sıradağlara hem de yemyeşil ovaya bakan bu güzel mahallelerinin kıymetini bilmişler. Kazandıkları moralle onlar için adeta yeniden doğmak anlamına gelen modern evlerinin bahçelerini diktikleri ağaçlar ve çiçeklerle görenlerin hayranlığını kazanan örnek bir yer haline getirmişler. Mahallenin geniş ve işlek caddelerinin yanındaki parke taşlı kaldırımlara da sıra sıra çınar ağaçları dikerek yemyeşil bir bulvar oluşturmuşlar.

Özetle, o büyük deprem felaketinden hemen sonra koşup gelerek, *“İçiniz rahat olsun, sizler için eskisinden daha güzel bir yerleşim yapacağız ve hep birlikte yeniden var olacağız.”* diyen rahmetli İsmet İnönü'nün sözü gerçekleşmiş. O depremden yirmi altı yıl sonra ablalarımın görevi gereği gittiğimizde Bigadiç kasabası adeta yeniden doğmuş, mutlu insanlardan oluşan bir nüfusa sahip refah ve yemyeşil bir yerdi. Bölge halkı zor günlerinde yanında olan Kurtuluş Savaşı kahramanımız İsmet İnönü'yü hep rahmet ve minnetle anıyordu.

Zor zamanlarda ülkemize hizmet eden devlet büyüklerimizi ben de sonsuz bir minnetle anıyorum. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

Hazırlayan: Op. Dr. Murat Molu

S U D O K U

7	4	9		1	2			
	8		6	4			1	
1		2	9			4		7
				7		5	6	3
6	3							2
2			3	6	8		9	
8	7			3		9		
	2		7			3		
3		1	5	2		7		

Sudoku Yapamayanlar İçin

	4					2		
	9		4	8			5	
7		2					1	
	2	8			4		3	
				3		9		
9					6	8		
				9				5
		7		1	5			4
					8			

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Kanada'da En Yüksek Yıllık Nüfus Artışı

Kanada'da 1 Ocak 2022'de 38 milyon 516 bin 138 olan ülke nüfusu 1 Ocak 2023'te 39 milyon 566 bin 248'e yükseldi. Böylelikle

1957'den bu yana Kanada'nın en yüksek yıllık nüfus artış oranı olan yüzde 2,7 kaydedildi.

İstatistik kurumu, artışın kısmen hükümetin işgücü açıklarını hafifletmek için ülkeye göçmen toplama çabalarından kaynaklandığını açıkladı. Ancak hükümet, kalıcı ve geçici göçmen sayısındaki artışın ülkenin bazı bölgeleri için barınma, altyapı, ulaşım ve nüfusa hizmet sunumu ile ilgili ek zorlukları da temsil edebileceğini belirtti.

Kanada'nın her yıl yüzde 2,7'lik artışı sürdürmesi halinde, nüfusunun

26 yılda ikiye katlanacağı vurgulandı. Kanada hükümeti, 2025'e kadar yılda 500 bin göçmeni karşılama planını duyurmuştu.

2 Almanya Yeni Göçmen Almaya Devam Edecek

Almanya'da Bakanlar Kurulu, ülkede nitelikli iş gücü açığını kapatmayı hedefleyen yeni Nitelikli Göçmenlik Yasası'nı onayladı. Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, birçok Alman şirketinin uzun süredir nitelikli çalışan bulmakta ciddi zorluklar yaşadığı hatırlatılarak, nitelikli çalışan açığının 2022'de 1,98 milyon seviyesinde olduğunu vurgulandı.

Almanya'nın yeni Nitelikli Göçmenlik Yasası, nitelikli göçmenler için puan sistemini de getiriyor.

Puan sayısı hesaplanırken dil becerileri, mesleki deneyim, yaş ve Almanya ile bağlantılar dikkate alınan kriterler arasında bulunuyor.

3 BM: "Afrika Kıtasında 546 Milyon Kişi Yoksul"

Birleşmiş Milletler Afrika Ekonomi Komisyonu, dünya genelinde yaşanan krizler ve afetlerin Afrikalıları daha büyük bir yoksulluk ve eşitsizliğin içine ittiğini belirtti. Yayımlanan raporda, kıtadaki yoksulluğun daha da kötüleştiği ve eşitsizliğin genişlediği ifade edildi. 546 milyon kişinin yoksulluk içinde yaşadığı hatırlatılan raporda, "Bu rakam 1990'lardan bu yana yüzde 74 artış anlamına geliyor"

denildi. Burundi, Somali, Madagaskar, Güney Sudan, Orta Afrika Cumhuriyeti, Malavi, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Gine, Mozambik ve Zambiya'nın kıtanın en yoksul ülkeleri olduğu kaydedildi. Afrikalıların gelirinin yüzde 40'ını gıdaya harcadığı kıtada enflasyonun ortalama yüzde 12,3'e yükseldiğinin altı çizildi.

4 İklim Değişikliği ile İlgili "Kritik Eşik" Uyarısı

Birleşmiş Milletler'in yayımladığı İklim Değişikliği 2023 Yılı Raporu'nda dikkat çeken uyarılara yer verildi. Rapora göre, kritik eşiğin aşılmasına az kaldı. Bu nedenle fosil yakıtların kullanımının bir an önce sonlandırılması uyarısı yapıldı.

Genel Sekreter Antonio Guterres raporu, "İnsanlık için hayatta kalma rehberi" olarak nitelendirdi. Guterres, ülkelerin fosil yakıtı sıfırlama hedefini 10 yıl erkene alması gerektiğini belirtti.

Raporda, hükümetlerin küresel ısınmanın 1,5 santigrat dereceyle sınırlandırılması, hedefini tutturması için karbon salımının azaltımı hedefleri güncellendi. Bu göre, karbon salımlarının 2030'da yüzde 48, 2040'ta yüzde 80 ve 2050'de yüzde 99 oranında azaltılması gerekiyor. Dünyanın gelecek 10 yılda daha fazla ısınacağı konusunda da uyarılar yapıldı.

93 bilim insanının hazırladığı rapora göre, hızla eyleme geçilirse, etkili bir değişim mümkün.

5 Zenginlik ile Zekâ Arasında İlişki Var mı?

Bilim insanları yürüttükleri yeni bir araştırmanın sonuçlarını paylaştı. "En Çok Kazananlar Arasında Bilişsel Yeteneğin Platosu" başlığıyla yayımlanan araştırma, ilgi çekici başlıklar içeriyor.

Yaklaşık 60 bin erkeğin verilerinin analiz edildiği araştırmaya göre; en zengin yüzde birlik dilimde olan kişiler, kendilerinden biraz daha az kazananlara göre, bilişsel yetenek testlerinden daha düşük puan alıyor. Zenginlik ile zekânın bağlantılı olduğu görüşünün yeni yapılan bu araştırmayla çürütülmüş olabileceği savunuluyor. Uzmanlar, zekâ dışındaki diğer faktörlerin de en çok kazananların nasıl başarılı olduklarını açıklayabildiğini belirtiyor. Bunlar arasında, sosyoekonomik geçmiş, kültür, kişilik özellikleri ve şans faktörleri yer alıyor.

Araştırmacılar, para kazanmak konusunda başlangıçta zekânın daha büyük rol oynadığını, ancak kazanan para miktarının artmasıyla zekânın rolünün zayıfladığını söylüyor.

sezinsansungunay@butundunya.com.tr

MAYIS AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

7	4	9	8	1	2	6	3	5
5	8	3	6	4	7	2	1	9
1	6	2	9	5	3	4	8	7
9	1	8	2	7	4	5	6	3
6	3	4	1	9	5	8	7	2
2	5	7	3	6	8	1	9	4
8	7	5	4	3	1	9	2	6
4	2	6	7	8	9	3	5	1
3	9	1	5	2	6	7	4	8

Sudoku Yapamayanlar İçin

8	4	3	1	5	7	2	6	9
1	9	6	4	8	2	7	5	3
7	5	2	3	6	9	4	1	8
6	2	8	9	7	4	5	3	1
4	7	5	8	3	1	9	2	6
9	3	1	5	2	6	8	4	7
2	6	4	7	9	3	1	8	5
3	8	7	2	1	5	6	9	4
5	1	9	6	4	8	3	7	2

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(a) Atalet
- 2-(d) Önem
- 3-(d) Beyaz
- 4-(b) Menderes
- 5-(c) Daldız
- 6-(a) Grafoloji
- 7-(b) Malakit
- 8-(c) Samyeli
- 9-(b) Denge
- 10-(d) Yumurタルık oluşumu
- 11-(d) Düzlem
- 12-(a) Mübrem

YANITLAR

- 1-(a) Karşılaşma
- 2-(a) Yaratım
- 3-(c) Gece gösterimi
- 4-(d) Yalıtkan
- 5-(c) Laf cambazı
- 6-(b) Sayısal
- 7-(a) Toplam ürün
- 8-(b) Süreli, dönemli
- 9-(c) Büyükşehir
- 10-(d) Yöntem bilimi
- 11-(a) Seçkin
- 12-(b) Geçerlik
- 13-(b) Para kısıtlayıcı
- 14-(a) Ayaklık
- 15-(d) Özellikli

Kare Bulmaca

1	M	E	H	M	E	T	K	A	Z	I	M	M	A	T	
2	E	Z	A		R	E	İ	S		R	E	D	İ	F	
3	T	İ	R	A	N		M	İ	L	A	N	O		R	A
4	İ	N	A	Y	E	T		M	A	M	A		R	A	S
5	N	E		İ	L	E	T	İ		A	A	R	E	O	
6	E		İ	N	E	K		L	A		T	A	V	A	S
7	L	A		E	M	İ	R	E	R	İ		C	A	Y	
8	O	L	E		E	R	K		K		V	A	N	Y	A
9	Ğ		S	U		D		V	A	K	A	İ		L	
10	L	A	V		E	V	R	E	N		S	A		K	
11	U	R	A	L		A		İ	S	T	A	N	B	U	L
12		İ	P	E	K		İ	S	A		T	A	R	A	L
13	K	O		V	A	L	S		S	A	İ	M		S	E
14	O	N	U	R		A	T	E		L		U	F	A	K
15	N		R	E	M		İ	S	T	İ	K	R	A	R	
16	Ç	A	N	K	A	Y	A		E	M					
17	E	Z	A		T	A	B	A	N						
18	R	A	M	İ		B	S	E	K						
19	T		M	A	S	A	L	A		O					
20	O	R	U	N		N	A	P	A	K					

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 3 MB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

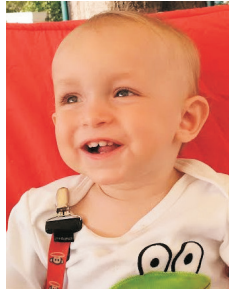
Rüzgar Yalazan, İstanbul

Derin Vural, Diyarbakır

Ali Deniz Kimap, Ankara

Alize Roy, İsveç

Victor Roy, İsveç

Yiğit Ege Akdur ve Zeynep Defne Akdur, Ankara

Begüm Nisa Sevgili,
İstanbul

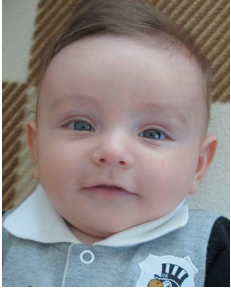
Kerem Şentürk, *Bursa*

Defne Sönmez, *İstanbul*

Sevilay Özkök, *Ankara*

Kemal Egemen Gedik, *Rize*

Fatmanur Konuk, *Zonguldak*

Yiğit Fırat, *Ankara*

Kaan Can Süne, *İzmir*

Doruk Yusuf Yıldırım, *Ankara*

Nilay Şehirli, *Mersin*

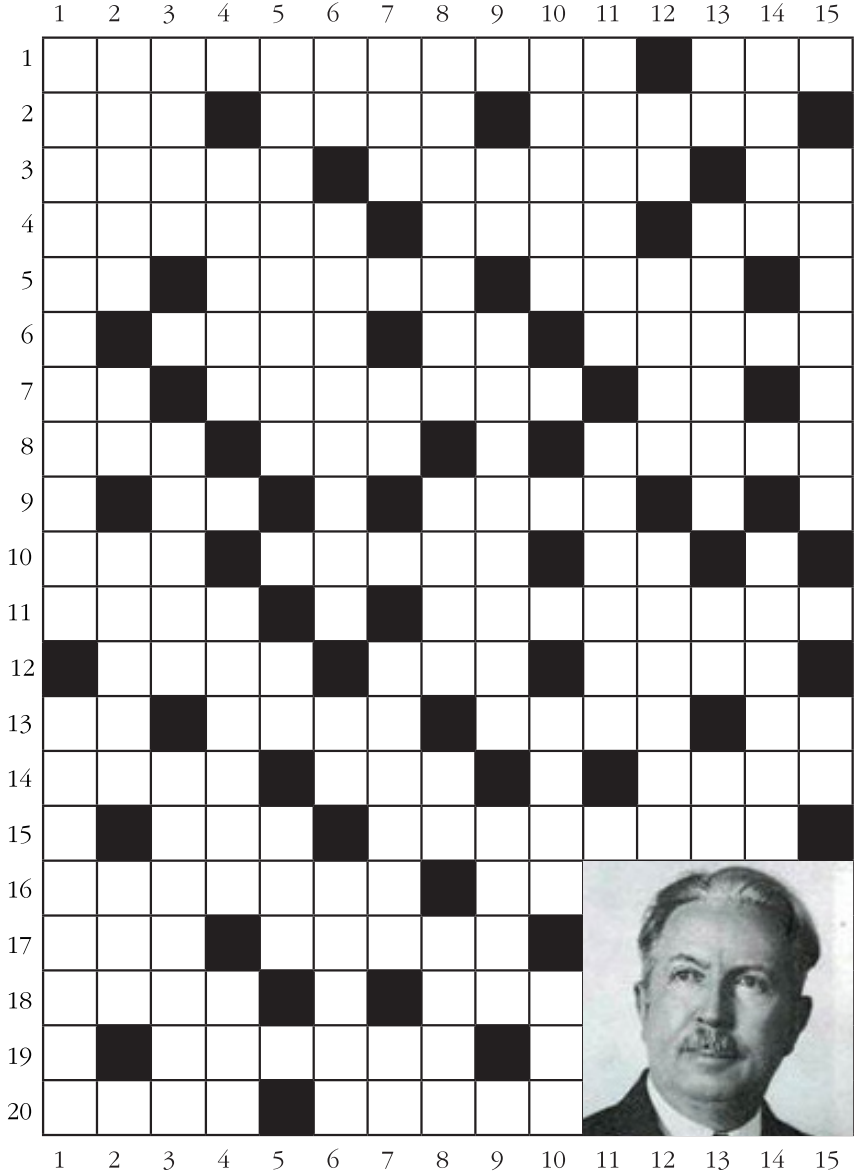
Emre Mirasyedioğlu,
Ankara

Hicran Gülce, *Adana*

Buse Başak Öztürk, *Mersin*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

SOLDAN SAĞA: 1-'..... .. Dirik' (Ulu önderimiz Mustafa Kemal Atatürk ile beraber 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıkan heyetten olan asker ve siyasetçimiz).-Donuk renkli. 2-Sıkıntı verme, üzme.-Küçük balıkçı teknesi kaptanı.- Şiirde uyuktan sonra tekrarlanan, aynı harflerden oluşan kelime veya ek. 3-Bir tiyatro oyununda oyuncuların bir defada söylediği parça.-İtalya'da bir kent.-Radyumun simgesi. 4-Yardım.-Bebek besini.-Habeş soylusu. 5-Bir soru sözü.-Mesaj.-İsviçre'de bir akarsu. 6-Nazım Hikmet'in bir yapıtı.-Bir nota.-Denizli'nin bir ilçesi. 7-Lantanın simgesi.- Teğmen ve yukarısı üst düzey subayların hizmetinde bulunan er.-Kalsiyumun simgesi. 8-İspanyolların sevinç ünlemi.-Güç, kuvvet.-'..... Dayı' (Anton Çehov'un bir yapıtı). 9-Başlıca içeceğimiz.-Olay. 10-Yanardağ püskürtüsü.- Düzenli ve uyumlu bir bütün olarak düşünülen bütün varlıklar.-Nazi hücum kıtası. 11-Asya ile Avrupa'yı ayıran sıradağlar.-'..... Kırmızı' (Yönetmen Ferzan Özpetek'in 2016 yapımı bir filmi). 12-Kumaş dokumada kullanılan parlak ve ince tel.-Bir peygamber.-Yıldız. 13-Fizikte kilo ohm'un kısa yazılışı.- Bir tür salon dansı.-Oruç tutan kimse.-Tavlada bir sayı. 14-Haysiyet.-Tanrı tanımaz.-Emsallerine göre daha küçük boyutta olan. 15-Uykunun en derin evresi.-Kararlılık. 16-Ankara'nın bir ilçesi.-Eski dilde ilaç. 17-Cefa.-Bir cismin aşağıya bakan yanı. 18-İstanbul'un bir semti.-Katıksız, saf. 19-'Garam' (Genellikle et yemeklerinde kullanılan bir tür Hint baharatı). 20-Özel yer, makam.-Temiz olmayan, kirli.

YUKARIDAN AŞAĞI: 1-1927-1985 yılları arasında yaşamış olup 'Bu Yalnızlık Benim', 'Düdüklü Tencere' adlı yapıtlarından tanıdığımız edebiyatçımız.-Bir çalğının teknik özelliklerini ön plana çıkarmak amacıyla yazılmış, orkestra eşliğinde seslendirilen müzik eseri. 2-Çanakkale'nin bir ilçesi.-Hile.-Yunan mitolojisinde adı geçen ölümsüz at.-Üye. 3-At üretilen çiftlik.-Giysi.- Tarihte üçüncü Ur Hanedanı'nı kuran Sümer kralı. 4-Eski dilde ayna.-Eti lezzetli bir balık türü.-.... Fleming' (James Bond Karakterinin yaratıcısı). 5-Yapılacak bir işi, olguyu ileri bir tarihe bırakma.-Kilo amperin kısa yazılışı.-Satrançta galip gelme. 6-Bir cetvel türü.-Antalya'nın Kemer ilçesine bağlı turistik bir belde.-Eski dilde olumsuzluk belirten bir ön ek.- İnsan yaşamayan ıssız yer.- 7-Rudyard Kipling'in bir yapıtı.-Rekabet Kurumu'nun kısa adı.- Bir şeyin iade edilip geri gönderilmesini isteme.-Bir nota. 8-Benzeşmek, kendine uydurmak anlamında bir sözcük.- Üniversitelerde kullanılan ulusal veya uluslararası elektronik veri tabanlarına, kampüs dışından güvenli bir şekilde ulaşabilmelerini sağlayan araç.-Notada durak işareti.-Sinnir. 9-ABD'de bulunan Los Angeles şehrinin kısa yazılışı.-ABD'de bir eyalet.-Vücut, gövde. 10-Uzaklaşma.-Bilim adamı.-Kalorisi yüksek bir tür kömür cinsi. 11-Çetinlik, güçlük.-Ortalama. 12-Bir nota.-Hint prensi.-Mersin'in bir ilçesi. 13-Bir nota.-Şerbetli bir tatlı türü.-Bromun simgesi.-Bir nota. 14-Parıldayan, ışık saçan ay.- Aşırı parlaklığa ve kütleyle sahip gök cismi. 15-Sosyal olmayan.-İlave.

Satranç

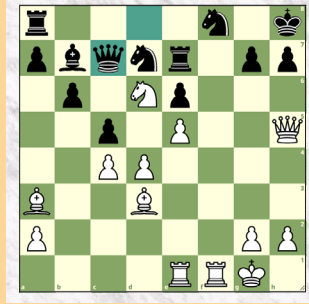
Mustafa Yıldız

İSTANBUL EMEKTARLAR TURNUVASI

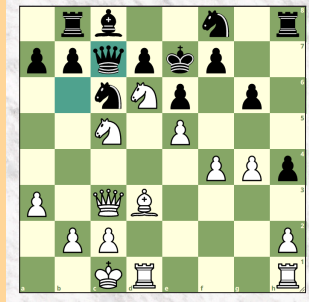
Cem Önem – Vedat Ali Çetinkaya, İstanbul Emektarlar 3.Tur

Beyaz, egemenliğini sürdürdüğü f dikeyinde kale bataryası oluşturmanın kesin kazanca yeteceğini düşünerek 24.Kf4 oynadı. Daha iyisi, 24.Vg5, zira siyah kalenin gideceği doğru dürist bir kare yoktu. 24...Fc6 25.Kfe1 Şg8 26.Kf7 Vd8 27.Fc1 Kxf7 Beyaz, tüm hatlarıyla siyah şaha yöneldi. 28.Kxf7 b5 29.Kxg7 Siyah terk etti. 1-0 Mat çok yakın: 29...Şxg7 30.Fh6+ Şh8 31.Af7+ ve vezir düşer. 50+ Emektarlar kategorisinde Cem Önem, 5 tam puanla 1. oldu, Oskun Anar ve Vedat Ali Çetinkaya 4 puanla 2. ve 3. sıraları paylaştılar.

İsmet Sancak – Sami Büyükgökçesu, İstanbul Kıdemli Emektarlar 5. Tur

Açılıştaki yapılan yanlış hamleler nedeniyle merkezde üstünlüğü Beyaz'a kaptıran ve ortada kalan şahının güvenliğini sağlamakta zorluk çeken Siyah'ın neredeyse hiçbir figürü işlevini yerine getiremiyor. Beyaz ise piyonlarıyla bile ortalıkta at oynatıyor. 22.f5 gxf5 (22...Axe5 de iyi değil, 23.f6+ Şxf6 24.Ace4+ nedeniyle.) 23.gxf5 exf5 24.Axf5+ Şd8 25.Ad6 Şe7 26.Khf1 Ad8 Beyaz'ın son figürü de atağa katılıyor. 27.Af5 Şe8 28.Ae4 Bu kez Af6+ mat tehdidi. 28...Afe6 29.Vb4 Şimdi de Ve7+ mat tehdidi. 29...Ac6 30.Afd6+ Şf8 31.Kxf7+ Siyah terk etti. 1-0 Mattan kurtuluş yok. 31...Şg8 32.Af6# Kıdemli Emektarlar kategorisinde İsmet Sancak, 4,5 puanla 1. Sami Büyükgökçesu ve İbrahim Bapoğlu 4 puanla ve averajla 2. ve 3. oldular.

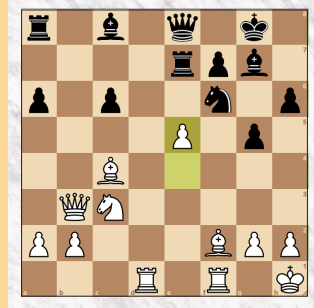

REYKJAVİK AÇIK 2023

29 Mart – 4 Nisan 2023 tarihlerinde İzlanda’da oynanan Geleneksel Uluslararası Reykjavik Açık satranç turnuvasına ülkemizden 2 Büyükusta katıldı. GM Mustafa Yılmaz, turnuvayı 7,5 puanla birinci sırada bitiren İsveçli Nils Grandelius’un ardında 7 puanla ikinci sırada tamamladı. Turnuvaya katılan diğer Büyükustamız Emre Can ise 6.5 puanla onbirinci oldu.

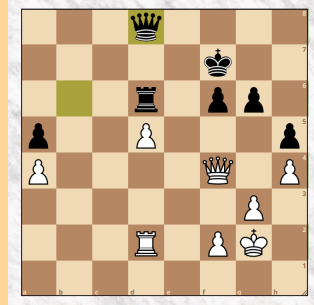
Mustafa Yılmaz - Quentin Loiseau, Reykjavik Açık 2023, 3. Tur

Beyaz’ın e5 sürüşüyle atı tehdit etmesine Siyah, **20...Kb7** ile vezire karşı saldırıda bulunarak karşılık veriyor ama sonraki olaylar hiç de onun beklediği gibi gelişmeyecek. Bunun yerine **20...Kxe5 21.Fd4** daha iyiymiş. **21.Fb6 Ag4** Masada etkisi hemen sezi lemeyen karşılıklı yanlışlıklar. Şu devam yolu Beyaz için daha güvenli: **21.Vc2 Ag4 22.Ae4 +- 22.Kxf7!** Gökten bir kaya düştü şahın önüne. **22...Kxf7 23.Kd8!!** Gökten ikinci kaya düştü vezirin başına! **23...Vxd8 24.Fxf7+ Şh8 25.Fxd8** Siyah teslim oldu. **1-0** Hasar çok büyük.

Emre Can - Hjorvar Steinn Gretarsson, Reykjavik Açık, 2023, 5. Tur

Merkezde 1 piyon önde olduğumuz bir konumu nasıl kesin kazanca dönüştürebileceğimizi GM Emre Can, çok öğretici bir manevra ile gösteriyor. **44.Kb2! Kxd5** Yedinci yataya inmek ve oradan rakip şaha ulaşmak için piyonu bırakıyor. Siyah piyonu almayı **44...Kb6** oynasa **45.Kxb6 Vxb6** ile kaleler değişildikten sonra vezir oyun sonu teknik olarak Beyaz’a kazanç olurdu. **45.Kb7+ Kd7 46.Vd6!** Siyah terk etti. **1-0** Çift taraftan açmaza alınan kalenin kurduğu köprü çabuk yıkıldı. **45...Şe6** kaçıışı da kurtarmazdı: Örneğin, **46.Ve4+ Ke5 47.Vc6+ Vd6 48.Vc8+ Şd5 49.Kd7** vezir düşerdi.

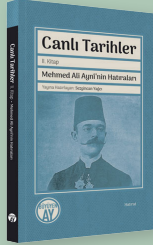

Bize Gönderilen Kitaplardan

Canlı Tarihler

Mehmed Ali Aynî'nin Hatıraları
Büyüyenay Yayınları

Yüzyılın kültür, sanat, düşünce ve siyasi hayatına damga vurmuş portrelere dair hatıraların yayımladığı bu seri yakın tarihimize, kültürümüze ve memleket meselelerimize dair önemli bir kaynak olma vasfını daima korumuştur. Son dönem Osmanlı ve erken dönem Cumhuriyet tarihinin çok yönlü mütefekkirlerinden biri olan Aynî çok değişik alanlarda ve kentlerde memuriyet ve idareciliklerde bulunmuş, aynı zamanda bu yoğun hayatına sığdırdığı 35'e yakın telif ve tercüme eser, pek çok makale, çıkardığı veya çıkartılmasına yardımcı olduğu dergilerle de kendisinden geriye sorumluluk sahibi bir aydın portresi bırakmıştır. Halkın sosyal, ekonomik ve kültürel durumlarını incelemiş, aşiretler arasında dolaşmış, özellikle Bulgarlar ve Ermeniler gibi ayrılıkçı etnik grupların faaliyetlerine karşı ciddi bir mücadele yürütmüştür. Bu bakımdan Hatıralar, Aynî'nin entelektüel dünyasına nüfuz edebilmek, tecrübelerini

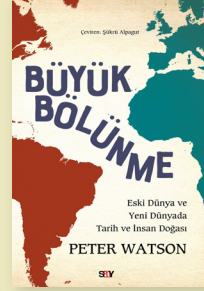

değerlendirebilmek ve de yakın tarihimizi daha isabetli bir şekilde anlayabilmek için oldukça önemlidir. İki kitap olarak yayımlanan bu hatıralar, yaklaşık 80 yıl sonra dipnotlar ile zenginleştirilmiş olarak okurlarıyla yeniden buluşuyor.

Büyük Bölünme

Eski Dünya ve Yeni Dünyada Tarih ve İnsan Doğası
Peter Watson
Say Yayınları

On binlerce yıl önce Afrika'dan yola çıkarak dünyaya yayılmaya başlayan insanlar son Buzul Çağı

sona ermeden önce Sibirya'ya gelmişlerdi. Daha sonra, günümüzden yaklaşık 18.000 yıl önce, o zamanlar okyanus seviyelerinin çok düşük olmasından dolayı bir kara köprüsü halinde olan Bering Boğazı'nı yürüyerek geçip Amerika kıtasına ulaştılar. Ancak Buzul Çağı'nın sona ermesinden sonra Bering Boğazı suyla doldu ve Amerika kıtasındaki insanların diğer kıtalardakilerle bağlantısı kesildi. Birbirinden habersiz iki nüfus arasındaki bölünme Kolomb'un Amerika'yı keşfine kadar devam etti. (...)

İsmet İnönü'nün Kızı Anlatıyor

Cumhuriyetle Özdeş Bir Yaşam:
Özden Toker
Yapı Kredi Yayınları

“**H**i k â y e m
H u z u n . . .
Cumhuriyet’le
yaşıt... Hep tek-
rarladığım gibi
Cumhuriyet’in
ilk on yılında
doğan bir ço-
cuğun serüve-
ni...” Mehmet Ö. Alkan’la Pembe
Köşk’te yaptıkları söyleşilerde Öz-
den Toker, İkinci Cumhurbaşkanı
İsmet İnönü’nün kızı ve Gazeteci
Metin Toker’in eşi olarak yakın tari-
himizin dönüm noktalarına tanıklık
etmiş; Atatürk’ü ve Cumhuriyet’in
ilk yıllarının etkin devlet adamlarını
tanımış, dönemin siyasetinde önemli
bir işleve sahip olan Pembe Köşk’te
yaşamış, özel hayatı Türkiye’nin si-
yasal hayatıyla bütünleşmiş. Kendi
deyişiyle bütün bunlara “hem için-
de hem de dışında olarak tanıklık
etmiş”. Özden Toker yaşadıklarını
ve duyduklarını içtenlikle anlatıyor,
hikâyesini okurla paylaşıyor. Bazı-
ları ilk kez yayımlanan fotoğraflar-
la ve siyasetten eğitime, kültürden
sanata ülkede yaşanan önemli ge-
lişmelere değinen renkli içeriğiyle
kitap, okurları Cumhuriyet tarihine
tanıklık etmeye davet ediyor.

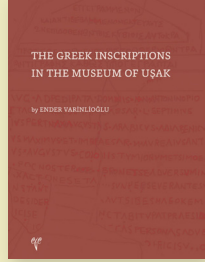

The Greek Inscriptions in the Museum of Uşak

Ender Varinlioğlu
Ege Yayınları

Bütün Dün-
ya Dergisi
Seçiciler Kuru-
lu üyesi Prof.
Dr. Ender Va-
rinlioğlu’nun
Antik Çağda bir

kenkten başlamak üzere yol boyunca
dikilen, kentten uzaklaştıkça ne ka-
dar öteye gidildiğini gösteren mil
taşlarından Uşak Müzesi’ndeki bir
örneği üzerindeki yazıt konusunda
yürüttüğü çalışmalar Anadolu ve
Dünya tarihine ışık tutuyor. Yunan-
cadan Lukianos’un “Aleksandros
ya da Düzmece Yalvaç” ile İngiliz-
ceden Seton Llyod’un “Türkiye’nin
Tarihi -Bir gezginin gözüyle Ana-
dolu Uygarlıkları-“ kitaplarını Türk-
çeye çeviren ülkemizin epigrafya
alanında önde gelen adı Ender Va-
rinlioğlu alan ve iş çalışmaları sıra-
sında hümanist tutumları ile işçiden,
köylüye, akademisyenden bürokrata
gönüllerde taht kuran kedilerin dos-
tu bir bilgedir. Eşi Güngör Varinli-
oğlu, Akdeniz uygarlıkları, Bizans
ve Sualtı Arkeoloji alanlarında ça-
lışan kızları Günder ve Güzden Va-
rinlioğlu ile birlikte yurtiçi ve yurtdı-
şında bilim, kültür ve sanata önemli
katkılarını sürdürüyor.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: DURSUN GÖRGÜLÜ, HATAY

Evren zalimliğini güçle besliyor...

Gelecek... İnsanlığın Dünya'yı terk ettiği bir gelecek. Tufan başladığında insanlara çok benzer fiziksel özellikler taşıyan Atherionlar tarafından kurtarılan Dünya Halkları, onlar aracılığıyla Zebous Galaktik Birliğine kabul edilir ve koloniler hâlinde pek çok gezegene yayılır. Nihayet huzuru bulduğunu sanan insanlık, daha kaotik bir düzene düştüğünü öğrendiğinde olacaklardan kaçınmak için çok geç kalmıştır. Zamanın Gözü asırlar sonra tekrar hayat bulmuştur ve onun yaşaması için tek bir şart koşulmuştur: Atherionların kutsal tapınağına tutsak bir hayat. Geleceği ve geçmişi gören gözlerin sahibi genç bir kız, Arialleena Darvethi. Emellerine ulaşmak için Zamanın Gözü'ne ihtiyacı olan kötücül varlıkların peşine düşmesiyle Arialleena için mahkûm olduğu hayat biter ve bilinmezliklerle dolu bir kaçış başlar. Galaksinin kaderi genç kızın narin omuzlarına yüklenmişken kendi canavarlarıyla yüzleşen soğukkanlı, esrarengiz bir adamın yardım eline sıkı sıkıya tutunur. Uzayın sonsuzluğunda oradan oraya sürüklenen Aria ile Kean güç ve iktidar hırsının dinmediği Galaktik Halkların arasında ihanet ve tuzaklarla yüzleşirken kendi yollarını çizebilecekler midir? Bilinmezlik merak doğurur... Merak ise bilinmezliğe muhtaçtır.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

AYŞE FRUMET TEKTAŞ

Kızılay, Ebe-Hemşirelik eğitimi öncüsü Besim Ömer'in yeğeni, Cumhuriyet'in İtalya'daki ilk büyükelçisi Suat Davaz'ın kızıydı. Atatürk ona "Parla" adını verdi. Mihri Müşfik'ten etkilendi. Orhan Taylan ve kızı Aylin Tektaş'ı etkiledi. Nurullah Berk: "Yaşadığımız çağda, sanatçıların çoğunun tutumuna kıyasla alçak gönüllülüğün bu kadarı kişiyi şaşırtıyor. Doğru dürüst kalem, fırça tutmasını bilmeyen, ressamlığın ilkelerinden habersiz sanatçı taslaklarının kendilerini öne sürmek için başvurdukları birtakım şarlatanca oyunlar karşısında Frumet gibi resmin tekniğini iyice kavramış

bir kimsenin yaptığını yetersiz bulup onu alemden saklaması, kendini sadece bir amatör bilmesi ne büyük erdem! Onun usta bir ressam, duygulu bir sanatçı olduğunu öğrenmek için aramızdan ayrılmasını mı bekleyecektik?" Cemal Reşit Rey, isminin harflerinden oluşturduğu altı notayı mırıldanarak: "Neşeli bir günün siması, kurup yetiştirdiği (ilk) Filarmoni (derneğinde) kanatları üzerinde, hafif, genç, aydın, koşuyor, ne diyorum? Uçuyor... ciddi, vakur, zeki, "Başkan"(...) şefkatli eş ve ana(...) Kara gün dostu(...) Hassas bir sanatkar ve sanat hamisi(...) Türk kadınığının en zarif ve cazip bir örneği" dedi.